

ผลการศึกษา

การศึกษาที่พหุศาสตร์สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมในสถานปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ จากสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อที่พหุศาสตร์และกิจกรรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมโดยตรง ในสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากสถานปฏิบัติธรรม 3 แห่งด้วยกัน ดังต่อไปนี้

- 4.1 กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย
- 4.2 กรณีศึกษาพุทธสถานสันติอโศก
- 4.3 กรณีศึกษาวัดกัททันตะอาสาฬหาราม

4.1 กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย

4.1.1 ประวัติและความเป็นมาของวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกายก่อตั้งขึ้น โดยการบุกเบิกของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อธัมมชโย) และคุณชายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ซึ่งสืบทอดมโนปณิธานมาจากพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ผู้ค้นพบและเผยแผ่วิชชาธรรมกาย โดยได้รับการบริจาคที่ดินผืนแรกจากคุณหญิงประหยัด แพทย์พงศาวิสุทธาธิบดี ในที่ดินบริเวณตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 196 ไร่ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2512 เพื่อสร้างวัดตามวัตถุประสงค์ ต่อมาเมื่อมีสาธุชนได้เข้ามาปฏิบัติธรรมในวัดมากขึ้น ได้มีการติดต่อขอซื้อที่ดินบริเวณท้ายวัดเพิ่มเติมในนามของ มูลนิธิวัดพระธรรมกาย ออกไปอีกประมาณ 2,000 ไร่เศษ โดยได้รับปัจจัยจากสาธุชนที่มีจิตศรัทธา เพื่อให้ชาวพุทธทุกคนได้มาประพฤติปฏิบัติธรรมร่วมกันในสถานที่อันสงบ ร่มรื่น และเพื่อใช้ประโยชน์ในศาสนกิจของคณะสงฆ์

ในขณะที่กำลังก่อสร้าง คณะผู้ก่อสร้างได้ให้ชื่อว่า “ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม” ต่อมาเมื่อได้สร้างเป็นวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้ตั้งชื่อวัดว่า “วัดธรรมนิรมิตอาราม” และต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมปฏิบัติที่ทางวัดสอน จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดพระธรรมกาย” จวบจนปัจจุบัน

วัดพระธรรมกายเป็นวัดในพระพุทธศาสนา ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมบูรณ์ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2522 โดยมีพระราชภาวนาวิสุทธิ เป็นเจ้าอาวาส และมีพระภาวนาวิริยคุณ เป็นรองเจ้าอาวาส

ปัจจุบันวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี มีสาขาในประเทศจำนวน 28 สาขา และสาขาในต่างประเทศ 40 สาขา ซึ่งทุกสาขาจะมีพระภิกษุเป็นผู้สอนสมาธิ และมีทีมงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะจัดให้มีกิจกรรมและการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

4.1.2 แนวคิดในการสร้างวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกายมีแนวคิดในการสร้างวัดว่าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงวัดให้น่าเข้า และประชาชนก็จะหลั่งไหลเข้าวัดเอง ดังนั้น วัดพระธรรมกายจึงได้แบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) เขตพุทธาวาส เป็นที่ตั้งของ โบสถ์ประดิษฐานพระพุทธรูป
- 2) เขตธัมมาวาส เป็นที่แสดงธรรมอบรมประชาชน
- 3) เขตสังฆาวาส เป็นที่พักของสงฆ์

นอกจากนี้ยังได้พัฒนาวัดตามหลักปฏิรูปเทศ 4 ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนี้

(1) อาวาสเป็นที่สบาย คือ การปรับปรุงสภาพทางภูมิศาสตร์ของวัดให้ดี ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น ดูแลวัดให้มีความสะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย

(2) อาหารเป็นที่สบาย คือ การดูแลอาการการกินของญาติโยมที่มาวัดให้ดี ภัตตาหารที่ญาติโยมนำมาถวายพระก็ดูแลให้ดี ให้ความเคารพในทานของญาติโยม ภาชนะของเขาสื่อภัตตาหารมาก็ทำความสะอาดส่งคืนให้เรียบร้อย และรวมถึงการจัดระบบการบริหารการเงินให้รัดกุมด้วย

(3) บุคคลเป็นที่สบาย คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ศิษย์วัด จะต้องอบรมให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย สมกับเป็นคนวัด มีอัธยาศัยไมตรี ดื่มน้ำรับญาติโยมที่มาวัดอย่างดี ต้องรักษาศีลอย่างเคร่งครัด และหมั่นศึกษาธรรมะปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ให้คนวัดเป็นแบบอย่างทางความประพฤติให้แก่ญาติโยมที่มาวัดได้

(4) ธรรมะเป็นที่สบาย คือ เมื่อประชาชนมาวัดแล้ว อย่าให้กลับบ้านมือเปล่า จะต้องได้เรียนรู้ธรรมะ ได้ข้อคิดกลับไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตได้ วัดจะต้องมีการอบรมสอนประชาชน ทั้งการปฏิบัติเจริญสมาธิภาวนา และการเทศน์สอนหลักธรรมต่างๆ (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

4.1.3 จุดประสงค์ในการสร้างวัดพระธรรมกาย

ความตั้งใจแน่วแน่ของผู้ก่อตั้งวัดคือ การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ชาวโลก จึงมีแนวทางสำคัญ คือ

- 1) สร้างวัดให้เป็นวัด คือ เป็นวัดที่สะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมของประชาชน
- 2) สร้างพระให้เป็นพระ คือ ฝึกอบรมพระภิกษุ ให้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร และคุณธรรมภายใน เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา สามารถเป็นครูสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนได้
- 3) สร้างคนให้เป็นคนดี คือ สร้างคนดีมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

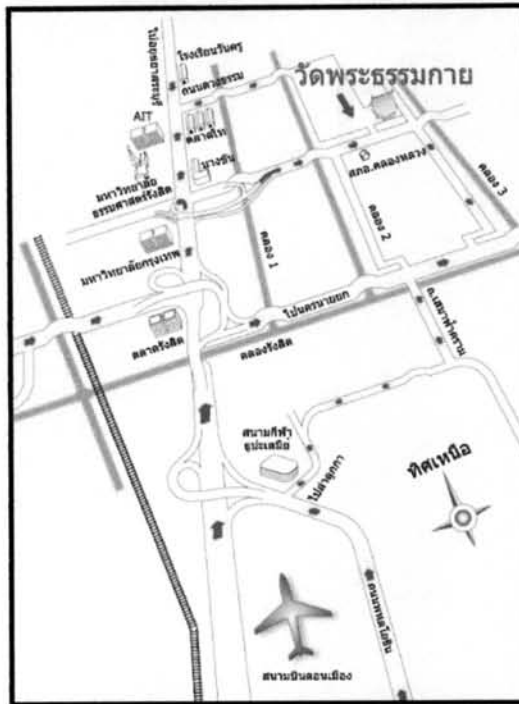
4.1.4 ที่ตั้งและแผนที่สำหรับมาวัดพระธรรมกาย

4.1.4.1 ที่ตั้ง

วัดพระธรรมกาย ตั้งอยู่เลขที่ 40 หมู่ 8 ตำบลคลองสอง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

4.1.4.2 แผนที่สำหรับมาวัดพระธรรมกาย

ภาพที่ 4.1 แสดงแผนที่สำหรับมาวัดพระธรรมกาย

ที่มา : <http://www.dhammadkaya.or.th>

4.1.5 แผนที่ผังและสถานที่สำคัญของวัดพระธรรมกาย

4.1.5.1 แผนที่ผังภายในวัดพระธรรมกาย

ภาพที่ 4.2 แสดงแผนที่ผังภายในวัดพระธรรมกาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.5.2 สถานที่สำคัญของวัดพระธรรมกาย

4.1.5.2.1 มหาธรรมกายเจดีย์

มหาธรรมกายเจดีย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเจริญสมาธิภาวนาและสวดมนต์ร่วมกันสำหรับพุทธศาสนิกชน และผู้รักสันติภาพ(มูลนิธิธรรมกาย, 2551) นอกจากนี้มหาธรรมกายเจดีย์ยังใช้กับประกอบพิธีบูชามหาธรรมกายเจดีย์สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม และสามารถใช้ลานกว้างรอบมหาธรรมกายเจดีย์เป็นพื้นที่พักอาศัยสำหรับปีกลดของผู้ปฏิบัติธรรมในพิธีบุญใหญ่ต่างๆ

ภาพที่ 4.3 แสดงมหาธรรมกายเจดีย์

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

4.1.2.5.2 มหาวิหารพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

พระมหาวิหารพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ถูกสร้างขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติของพระมงคลเทพมุนี ในฐานะผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย และรองรับผู้แสวงหาความสงบจากการนั่งสมาธิ ภายในมีห้อง 7 ห้อง รองรับสาธุชนได้ 350 ที่นั่ง และห้องโถงสามารถรองรับนักปฏิบัติธรรมได้ 1,500 คน (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

ภาพที่ 4.4 แสดงมหาวิหารพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

4.1.5.2.3 อุโบสถ

อุโบสถถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมสงฆ์ รองรับพระภิกษุสงฆ์ได้ประมาณ 200 รูป (วัดพระธรรมกาย พุทธสถานแห่งการสร้างคนดีเพื่อสันติภาพโลก, 2550: 29)

ภาพที่ 4.5 แสดงอุโบสถ

ที่มา : <http://www.dhammadkaya.or.th>

4.1.5.2.4 สภาธรรมกายสากล

สภาธรรมกายสากล เป็นอาคาร 2 ชั้นถูกออกแบบมาเพื่อรองรับการใช้งานอเนกประสงค์ เช่น การเจริญสมาธิภาวนา การเทศน์สอนและฟังธรรม กิจกรรมทางศาสนา การฝึกอบรมพัฒนาเยาวชน และเป็นสถานที่พบปะของพระภิกษุสงฆ์ ชั้นบนสามารถรองรับสาธุชนได้มากถึง 150,000 คน โดยชั้นล่างเป็นสถานที่จอดรถ และถ้าหากมีจำนวนผู้เข้าร่วมงานมากเกินกว่า 150,000 คน พื้นที่ชั้นล่างจะถูกปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับคนได้อีก 150,000 คน โดยสถานที่จอดรถจะถูกย้ายไปยังพื้นที่กลางแจ้งโดยรอบ (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม สภาธรรมกายสากลได้ถูกใช้งานในกิจกรรมหลายอย่าง ทั้งการเป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมในโครงการจุดดั่งแก้ว เป็นที่สำหรับปฏิบัติสมาธิ ประกอบพิธีกรรมบูชามหาธรรมกายเจดีย์ และประกอบกิจกรรมเข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา เป็นต้น

ภาพที่ 4.6 แสดงสภาธรรมกายสากล

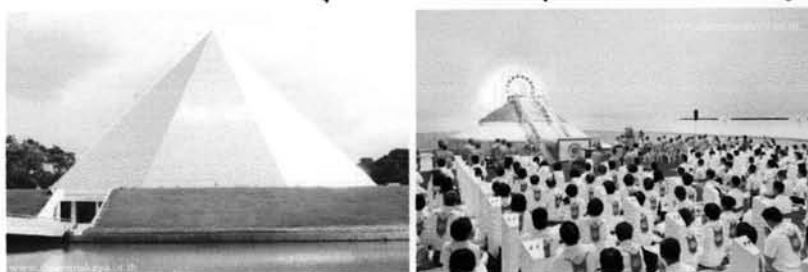

ที่มา : <http://www.dhammadkaya.or.th>

4.1.5.2.5 มหาวิทยาลัยอารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

มหาวิทยาลัยอารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ผู้สถาปนาวัดพระธรรมกาย โดยมี 2 ชั้น ชั้นที่ 1 เป็นเป็นพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับผลงานที่อารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ได้สร้างและอุทิศไว้ในพุทธศาสนา และจัดแสดงเครื่องใช้ส่วนตัวอันเกี่ยวข้องกับชีวิตประวัติของท่าน และชั้นที่ 2 เป็นห้องสำหรับปฏิบัติธรรม (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

ภาพที่ 4.7 แสดงมหาวิทยาลัยอารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

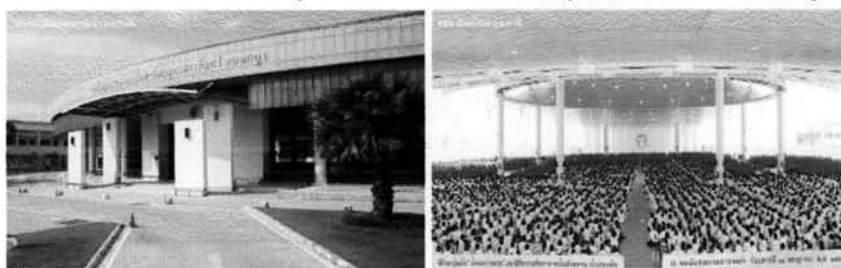

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

4.1.5.2.6 หอฉันอารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

หอฉันอารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง เป็นสถานที่สำหรับต้อนรับพระภิกษุสามเณราคันตูกะ และยังเป็นทีรวมตัวกันของพระภิกษุสงฆ์เพื่อการสวดมนต์ หรือประชุม อีกทั้งยังเป็นสถานที่สำหรับสาธุชนในการถวายภัตตาหาร และสิ่งจำเป็นอื่นๆที่เหมาะสมต่อนักบวช เช่น ผ้าไตรจีวร เกสซ์ เครื่องอุปโภค ผ้าห่ม ดอกไม้ ดอกบัว พวงมาลัย และอื่นๆ (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

ภาพที่ 4.8 แสดงหอฉันอารย์มหาอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

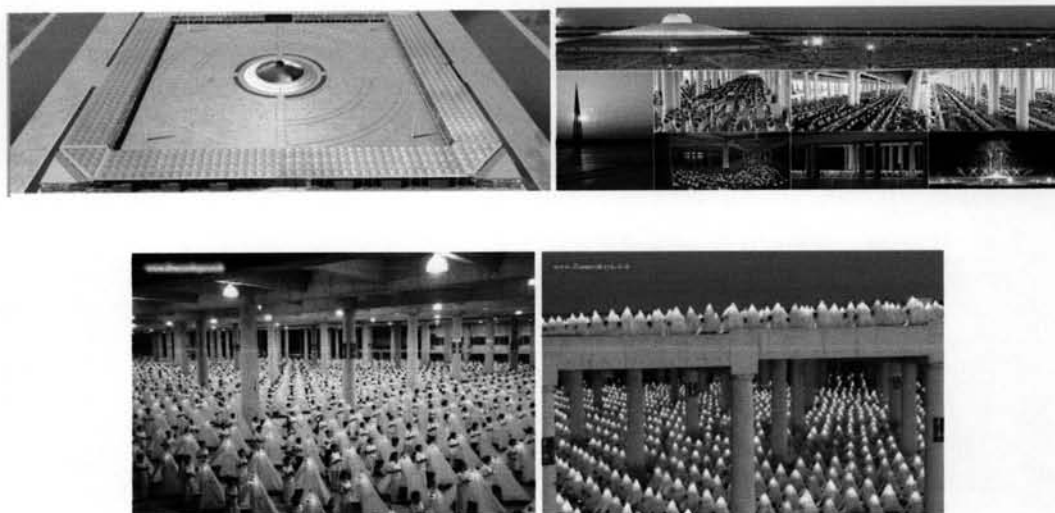

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

4.1.5.2.7 มหารัตนวิหารคด

มหารัตนวิหารคด ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับพระภิกษุ สามเณร และสาธุชน จากทั่วโลก ที่จะมาเจริญสมาธิภาวนา และสวดมนต์โดยพร้อมเพรียงกัน มีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้นรายรอบมหาธรรมกายเจดีย์ทั้ง 4 ทิศ แต่ละด้านมีความยาว 1 กิโลเมตร แต่ละชั้นสามารถรองรับได้ถึง 300,000 คน รวมเป็นพื้นที่นั่ง 600,000 ที่นั่ง พร้อมห้องน้ำจำนวนกว่า 10,000 ห้อง ณ มุมทั้ง 4 ของอาคาร มหารัตนวิหารคด (มูลนิธิธรรมกาย, 2551)

ภาพที่ 4.9 แสดงมหารัตนวิหารคด

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

4.1.6 ที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดพระธรรมกาย

ในปัจจุบันวัดพระธรรมกายได้มีการเตรียมที่พักอาศัยเพื่อรองรับการมาปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติธรรมไว้ด้วยกัน 2 ส่วน คือ ภายในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และภายในสภาธรรมกายสากล (พรพรรณ ศรีชาติ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2551) ซึ่งที่พักอาศัยทั้ง 2 แห่งมีรายละเอียดต่างๆที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

4.1.6.1 หมู่บ้านปฏิบัติธรรม

หมู่บ้านปฏิบัติธรรมอยู่ภายในวัดพระธรรมกายใกล้กับสภาธรรมกายสากลและอาศรมอุบาสิกา

ภาพที่ 4.10 แสดงที่ตั้งหมู่บ้านปฏิบัติธรรม

หมู่บ้านปฏิบัติธรรม

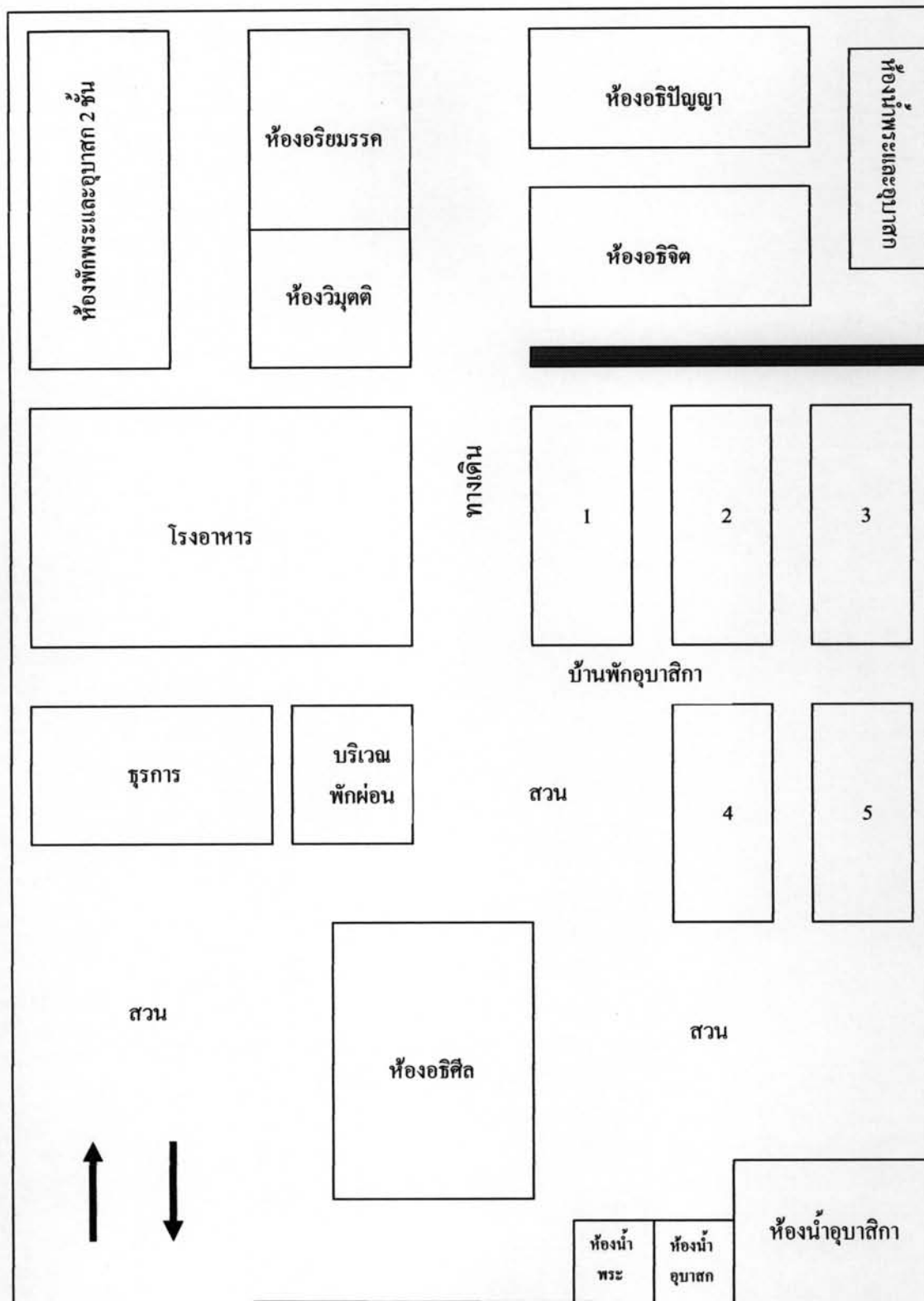
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.11 แสดงทางเข้าหมู่บ้านปฏิบัติธรรม

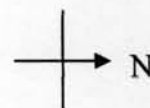

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ผังที่ 4.1 ผังแสดงผังบริเวณภายในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.6.1.1 ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม

ที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมในหมู่บ้านปฏิบัติธรรมแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสก และที่พักอาศัยสำหรับอุบาสิกาซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสก

ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสก มีลักษณะเป็นบ้านพัก 2 ชั้น จำนวน 1 หลัง สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้ประมาณ 50 คน

ภายนอกมีลักษณะเป็นอาคารแบบชั่วคราว 2 ชั้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ โครงสร้างอาคารเป็นแบบเสาและคานเหล็ก กั้นผนังด้วยแผ่นอิปซั่ม หน้าต่างบานไม้บานเปิดแบบมีช่องแสง

ภายในมีลักษณะเป็นพื้นที่โล่ง ปูพื้นด้วยไม้ปาร์เก้ มีห้องคักยูกันระหว่างทางเข้า มีตู้เก็บของขนาดเล็กวางเป็นแถวเรียงกันสำหรับเก็บเสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และอุปกรณ์ในการนอน และมีพัดลมติดตั้งบนฝ้าและผนังห้อง

การพักอาศัยจะเป็นในลักษณะการพักอาศัยรวมกัน โดยการใช้ฟูกบางๆหรือเสื่อปูพื้นสำหรับการนอน

ภาพที่ 4.12 แสดงลักษณะภายนอกบ้านพักอุบาสก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.13 แสดงพื้นที่ภายในบ้านพักอุบาสก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

2) ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสิกา

ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสิกา มีลักษณะเป็นบ้านพักชั้นเดียว มีจำนวนทั้งหมด 5 หลัง แต่ละหลังสามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้ประมาณ 20 คน

ภายนอกมีลักษณะเป็นบ้านแบบชั่วคราวชั้นเดียวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ โครงสร้างอาคารเป็นแบบเสาและคานเหล็ก พื้นตั้งอยู่บนคาน กั้นผนังด้วยแผ่นอิปซั่ม หน้าต่างบานเกร็ดบริเวณทางเข้า หน้าต่างบานไม้บานเปิดด้านหน้าและด้านหลังบ้าน และหน้าต่างบานไม้บานเปิดแบบมีช่องแสงด้านข้างของตัวบ้าน มีชานพัก และมีบันไดไม้ 4 ขั้นเพื่อเข้าสู่ตัวบ้าน

ภายในมีลักษณะเป็นพื้นที่โล่ง ปูพื้นด้วยไม้ปาร์เก้ มีห้องคักยุงเชื่อมต่อระหว่างชานพักและพื้นที่ภายในตัวบ้าน มีห้องน้ำในตัว มีตู้เสื้อผ้าขนาดใหญ่ 1 ตู้ และมีตู้เก็บของขนาดเล็กวางเป็นแถวเรียงกันสำหรับเก็บเสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และอุปกรณ์ในการนอน และมีพัดลมติดตั้งบนฝ้าและผนังห้อง

การพักอาศัยจะเป็นในลักษณะการพักอาศัยรวมกัน โดยการใช้ฟูกบางๆหรือเสื่อปูพื้นสำหรับการนอน

ภาพที่ 4.14 แสดงลักษณะภายนอกบ้านพักอุบาสิกา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.15 แสดงพื้นที่ภายในบ้านพักอุบาสิกา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.6.2 สภาธรรมกายสากล

สภาธรรมกายสากลอยู่ในวัดพระธรรมกาย ตั้งอยู่ใกล้กับมหาธรรมกายเจดีย์ มหารัตนวิหารคด มหาวิหารพระมงคลเทพมุนี และหมู่บ้านปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.16 แสดงที่ตั้งสภาธรรมกายสากล

สภาธรรมกายสากล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.6.2.1 ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมในสภาธรรมกายสากล

ที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมในสภาธรรมกายสากล มีลักษณะเป็นการกั้นพื้นที่ บางส่วนภายในสภาธรรมกายสากลบริเวณด้านหลังทางทิศเหนือของสภาธรรมกายสากล ใกล้กับ บ้านแก้วเรือนทอง และอยู่ตรงข้ามกับมหาธรรมกายเจดีย์และมหารัตนวิหารคด

ภาพที่ 4.17 แสดงสภาธรรมกายสากลด้านที่เป็นที่พักอาศัย

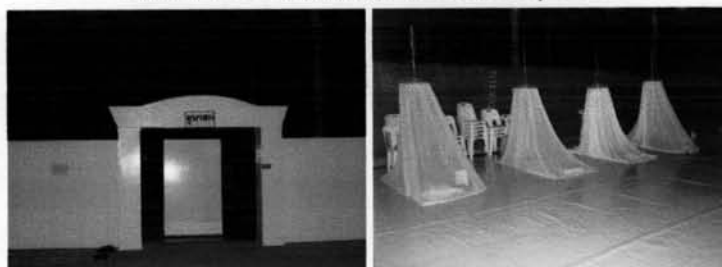
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

1) ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสก

ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสกในสภာธรรมกายสากลเป็นการกันพื้นที่สำหรับรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้ประมาณ 200 คน และสามารถขยายเพิ่มได้ถ้ามีผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก

การพักอาศัยจะเป็นการพักอาศัยรวม โดยการปักกลดแยกกัน ซึ่งกลดและอุปกรณ์ในการนอนทางวัดพระธรรมกายได้จัดเตรียมไว้ให้

ภาพที่ 4.18 แสดงที่พักอาศัยสำหรับอุบาสก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

2) ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสิกา

ที่พักอาศัยสำหรับอุบาสิกาในสภာธรรมกายสากลมีลักษณะเช่นเดียวกับที่พักอาศัยของอุบาสกแต่จะมีการกันพื้นที่ที่มากกว่าเนื่องจากจำนวนมีผู้ปฏิบัติธรรมหญิงมีมากกว่าผู้ปฏิบัติธรรมชาย สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้ประมาณ 250 คน และสามารถขยายเพิ่มได้ถ้ามีผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 4.19 แสดงที่พักอาศัยสำหรับอุบาสิกา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัย

4.1.7.1 หมู่บ้านปฏิบัติธรรม

ในหมู่บ้านปฏิบัติธรรมนอกจากจะมีบ้านพักอุบาสกและบ้านพักอุบาสิกาแล้ว ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆอีกเพื่อรองรับการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.7.1.1 ห้องปฏิบัติธรรม

ห้องปฏิบัติธรรมมีทั้งหมด จำนวน 5 ห้อง โดยมีชื่อเรียกดังนี้ อริจิต อริศีล อธิปัญญา อริยมรรค และวิมุตติ มีลักษณะทั้งเป็นอาคารแบบชั่วคราวชั้นเดียวและ 2 ชั้น รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ โครงสร้างเป็นแบบเสาและคานเหล็ก ยกคานสูง กั้นผนังด้วยแผ่นยิปซัม ประตูและหน้าต่างเป็นกระจก และติดเครื่องปรับอากาศ

ภาพที่ 4.20 แสดงห้องปฏิบัติธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.1.2 โรงอาหาร

โรงอาหารมีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่ ภายในเปิดโล่งและแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนสำหรับรับประทานอาหารและส่วนสำหรับการล้างภาชนะ

ภาพที่ 4.21 แสดง โรงอาหาร

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.1.3 ห้องน้ำ

ห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ห้องน้ำสำหรับพระภิกษุสงฆ์ อุบาสก และอุบาสิกา

ห้องน้ำสำหรับอุบาสกมี 2 แห่ง คือ ด้านหน้าและด้านหลังของหมู่บ้านปฏิบัติธรรม ด้านหน้าจะเป็นห้องน้ำ 1 ห้อง และด้านหลังจะเป็นห้องน้ำขนาดใหญ่ และมีพื้นที่สำหรับซักเสื้อผ้าและตากผ้า โดยทั้ง 2 แห่งเป็นห้องน้ำแบบชั่วคราว โดยใช้วิธีการกั้นบริเวณด้วยแผ่นสังกะสี และไม้หลังคาเป็นเพิงปูด้วยกระเบื้องลอนคู่

ห้องน้ำสำหรับอุบาสิกา เป็นห้องน้ำแบบชั่วคราว มีลักษณะเป็นการกั้นพื้นที่ขนาดใหญ่ด้วยแผ่นสังกะสี มีหลังคา ทรงจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่ ภายในประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นห้องน้ำและพื้นที่สำหรับซักเสื้อผ้าและตากผ้า

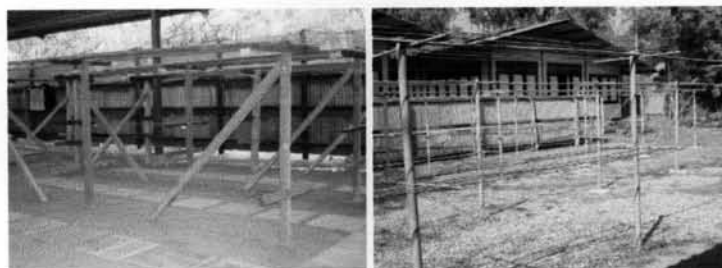
ภาพที่ 4.22 แสดงห้องน้ำอุบาสก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.23 แสดงห้องน้ำอบาสึกา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.1.4 ห้องธุรการ

ห้องธุรการมีลักษณะ เป็นอาคารชั้นเดียว หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ผนังเป็นแผ่นอิปซั่ม ภายในติดเครื่องปรับอากาศ เป็นห้องทำงานสำหรับเจ้าหน้าที่ของหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และเจ้าหน้าที่ที่จัดการเรื่องการปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ให้ข้อมูลและคอยอำนวยความสะดวกให้กับผู้มาปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.24 แสดงห้องธุรการ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.1.5 บริเวณพักผ่อน

บริเวณพักผ่อนมีลักษณะเป็นลานขนาดเล็กติดกับห้องธุรการ และ โรงอาหาร มีหลังคาทรงแบนมุงกระเบื้องลอนคู่คลุม และมีการจัดวางโต๊ะหินไว้สำหรับพักผ่อนอริยาบถ

ภาพที่ 4.25 แสดงบริเวณพักผ่อน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.2 สภาธรรมกายสากล

ในสภาธรรมกายสากล มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้มาปฏิบัติธรรมดังนี้

4.1.7.2.1 ห้องปฏิบัติธรรม

ห้องปฏิบัติธรรมอยู่ชั้นใต้ดินของสภาธรรมกายสากล มีห้องหลายห้องและหลายขนาด การเปิดใช้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรม ภายในติดเครื่องปรับอากาศ และมีเบาะหรือเก้าอี้สำหรับนั่งสมาธิ

ภาพที่ 4.26 แสดงห้องปฏิบัติธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.2.2 บ้านแก้วเรือนทอง

บ้านแก้วเรือนทองตั้งอยู่ตรงกลางด้านท้ายของสภาธรรมกายสากลเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ ใช้สำหรับเป็นสถานที่ฟังเทศนาธรรมและปฏิบัติสมาธิ สำหรับกิจกรรมเข้าโรงเรียนฝันในฝันวิทยา

ภาพที่ 4.27 แสดงบ้านแก้วเรือนทอง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.7.2.3 ห้องน้ำ

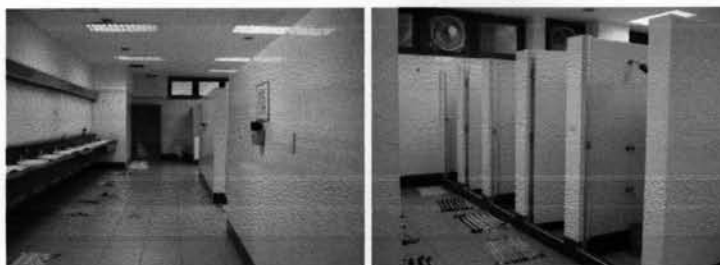
ห้องน้ำตั้งอยู่ชั้นใต้ดินของสภာธรรมกายสากล บริเวณต่างๆทางลงบันไดจากชั้นที่หนึ่ง มีลักษณะเป็นห้องน้ำรวมขนาดใหญ่ และใช้สำหรับอาบน้ำ

ภาพที่ 4.28 แสดงห้องน้ำชาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.29 แสดงห้องน้ำหญิง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8 กิจกรรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม

กิจกรรมปฏิบัติธรรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมที่ต้องพักค้างคืนของวัดพระธรรมกายแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรมหลัก คือ ปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม เป็นการปฏิบัติธรรมที่หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการชุดงค์แก้ว เป็นการปฏิบัติธรรมที่สภากาชาดไทย โดยที่ทั้ง 2 กิจกรรมจะมีการจัดกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน แต่ต่างกันที่สถานที่ทำกิจกรรมและที่พักอาศัย และการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรมจะมีทั้งแบบ 3 วัน 5 วัน และ 7 วัน แต่ชุดงค์แก้วจะมีเฉพาะ 3 วันเท่านั้น ตั้งแต่วันศุกร์จนถึงวันอาทิตย์ โดยที่จำนวนวันที่เพิ่มขึ้นมาของหมู่บ้านปฏิบัติธรรมจะมีตารางกิจกรรมที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันทุกวัน และคล้ายกับของโครงการชุดงค์แก้ว และอาจจะมีการปรับเปลี่ยนโปรแกรมให้สอดคล้องกับวันสำคัญทางศาสนา หรืองานบุญต่างๆของทางวัด (พรพรรณ ศรีชาติ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2551)

4.1.8.1 เป้าหมายของกิจกรรม

เป้าหมายสำคัญของโครงการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการชุดงค์แก้ว มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ เพื่อนำคนเข้าวัด และเผยแผ่วิธีการปฏิบัติสมาธิ (พรพรรณ ศรีชาติ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2551)

4.1.8.2 แนวทางการฝึกอบรม

4.1.8.2.1 การถือศีล

วัดพระธรรมกายมีแนวทางในการถือศีล โดยให้ผู้มาปฏิบัติธรรมทุกคนถือศีล 8 ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม

4.1.8.2.2 การปฏิบัติกรรมฐาน

การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทางของวัดพระธรรมกายมีวิธีการฝึกสมาธิเบื้องต้น โดยวิธีการนั่งสมาธิตามวิธีปฏิบัติของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ดังนี้

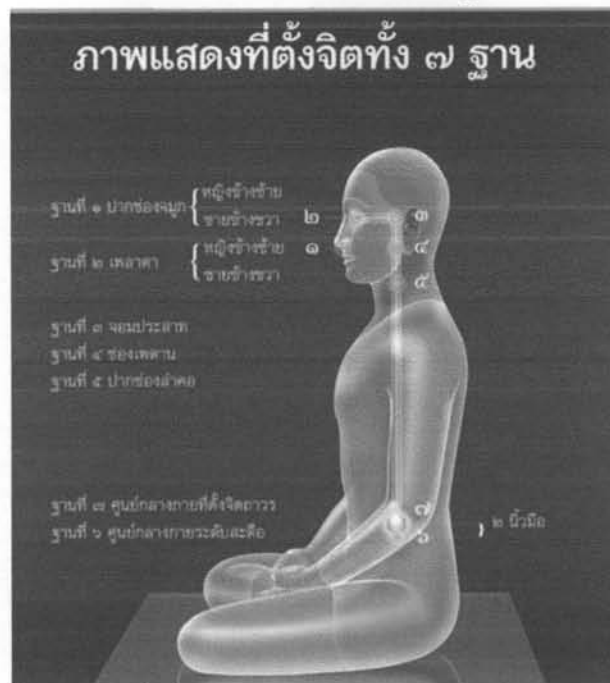
1) กราบบูชาพระรัตนตรัย เป็นการเตรียมตัวเตรียมใจให้นุ่มนวลไว้เบื้องต้น แล้วสมาทานศีล 8 หรือศีล 8 เพื่อย้ำความมั่นคงในคุณธรรมของตนเอง

2) คุณเข้าหรือนั่งพับเพียบ สบายๆระลึกถึงความดีที่ได้กระทำแล้วในวันนี้ในอดีต และที่ตั้งใจจะทำต่อไปในอนาคต จนราวกับว่า ร่างกายทั้งหมดประกอบขึ้นด้วยธาตุแห่งคุณงามความดีล้วนๆ

3) นั่งขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย นิ้วชี้ของมือข้างขวาจรดนิ้วหัวแม่มือข้างซ้าย นั่งให้อยู่ในท่าที่พอดี ไม่ฝืนร่างกายมากเกินไป ไม่ถึงกับเกร็ง แต่อย่าให้หลังโค้งงอ หลังตาพอสบายคล้ายกับกำลังพักผ่อน ไม่บีบกล้ามเนื้อตาหรือขมวดคิ้ว แล้วตั้งใจมั่น วางอารมณ์สบาย สร้างความรู้สึกให้พร้อมทั้งกายและใจว่า กำลังจะเข้าไปสู่สภาวะแห่งความสงบ สบายอย่างยิ่ง

4) นึกกำหนดนิมิต เป็นดวงแก้วใส ขนาดเท่าแก้วตาดำ ไสบริสุทธิ ปราศจากรอยตำหนิใดๆ ขาวใส เย็นตาเย็นใจตั้งประกายของดวงดาว ดวงแก้วกลมใสนี้เรียกว่า บริกรรมนิมิต นึกสบายๆ นึกเหมือนดวงแก้วนั้นมาสนิทอยู่ ณ ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 นึกไปภาวนาไปอย่างนิ่มนวล เป็นพุทธานุสติว่า สัมมา อรหัง หรือค่อยๆนึมนึกดวงแก้วกลมใส ให้ค่อยๆเคลื่อนเข้าสู่ศูนย์กลางกายตามแนวฐาน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ฐานที่ 1 เป็นต้นไป น้อมนึกร่างสบายๆไปพร้อมกับคำภาวนา

ภาพที่ 4.30 แสดงที่ตั้งจิตทั้ง 7 ฐาน

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

เมื่อนิมิตดวงแก้วกลมใสปรากฏแล้ว ณ กลางกายให้วางอารมณ์สบายๆกับนิมิตนั้น จนเหมือนกับว่า ดวงนิมิตเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์ หากดวงนิมิตนั้นอันตรธานหายไปก็ไม่ต้องนึกเสียดาย ให้วางอารมณ์สบาย แล้วนึกนิมิตนั้นขึ้นมาใหม่แทนดวงแก้ว หรือเมื่อนิมิตนั้นไปปรากฏ

ที่อื่นที่มีใช้ศูนย์กลางภายในให้วางสติลงไปยังจุดศูนย์กลางของดวงนิมิต ด้วยความรู้สึกคล้ายมีดวงดาวเล็กๆอีกดวงหนึ่งซ้อนอยู่ตรงกลางดวงนิมิตดวงเดิม แล้วสนใจเอาใจใส่แต่ดวงเล็กๆตรงกลางนั้นไปเรื่อยๆ ใจจะปรับจนหยุดได้ถูกส่วน เกิดการตกศูนย์ และเกิดดวงสว่างขึ้นมาแทนที่ ดวงนี้เรียกว่า ดวงธรรม หรือ ดวงปฐมมรรค อันเป็นประตูที่จะเปิดไปสู่หนทางแห่งมรรคผลนิพพาน การระลึกนึกถึงนิมิตสามารถทำได้ในทุกแห่งทุกที่ทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะเป็นนั่ง นอน ยืน เดิน หรือ ขณะทำภารกิจใดๆ (พระภิกษุวิริยคุณ, 2550: 155-159)

4.1.8.3 ตารางกิจกรรม

กิจกรรมวันแรก

17.00 น.-19.30 น.	ลงทะเบียน
19.00 น.	เข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา

กิจกรรมระหว่างการอบรม

04.30 น.	ตื่นนอน
05.00 น.	สวดมนต์และปฏิบัติธรรม
06.00 น.	บวชอาหารกรรมกายเจดีย์ (เฉพาะธุดงค์แก้ว)
06.30 น.	ออกกำลังกาย
06.45 น.	สืบสานวัฒนธรรมคุณชาย (เฉพาะปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม)
07.15 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.30 น.	ฟังธรรมและปฏิบัติธรรม
10.30 น.	ถวายภัตตาหาร
11.15 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.-17.00 น.	ฟังธรรมและปฏิบัติธรรม
18.00 น.	บวชอาหารกรรมกายเจดีย์
19.00 น.	เข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา
22.00 น.	ปฏิบัติธรรมเนสัชชิกังคัง (เฉพาะธุดงค์แก้ว)
22.00 น.	กลับในอุททะเลขุญ (เฉพาะปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม)

กิจกรรมวันสุดท้าย

04.30 น.	ตื่นนอน
05.00 น.	สวดมนต์และปฏิบัติธรรม
06.00 น.	บูชามหาธรรมกายเจดีย์
06.30 น.	ตักบาตร

4.1.8.4 อธิบายกิจกรรม

4.1.8.4.1 กิจกรรมลงทะเบียน

กิจกรรมลงทะเบียน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติได้ลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมการปฏิบัติธรรม โดยเสียค่าใช้จ่ายรวม 150 บาท ซึ่งโครงการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม ก็จะมีการลงทะเบียนภายในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการธุดงค์แก้ว ก็จะมีการลงทะเบียนใน สภาธรรมกายสากล

ภาพที่ 4.31 กิจกรรมการลงทะเบียน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.2 กิจกรรมเข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา

กิจกรรมเข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นที่บ้านแก้วเรือนทองใน สภาธรรมกายสากล โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าไปฟังเทศนาธรรมของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อรัญมชโย) เกี่ยวกับกรณีศึกษา (Case Study) เรื่องกฎแห่งกรรม และมีการปฏิบัติสมาธิ ในช่วงท้ายก่อนจบกิจกรรม ในกรณีที่มีการปฏิบัติธรรมที่จัดขึ้นที่หมู่บ้านปฏิบัติธรรมจะได้ร่วม กิจกรรมในห้องปฏิบัติธรรมผ่านทาง การถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ช่อง DMC (Dhamma Media Channel) ของทางวัด และสำหรับ โครงการธุดงค์แก้ว จะได้ร่วมกิจกรรมที่บ้านแก้วเรือนทอง

ภาพที่ 4.32 แสดงกิจกรรมเข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.3 กิจกรรมสวดมนต์และปฏิบัติธรรม

กิจกรรมสวดมนต์และปฏิบัติธรรม เป็นกิจกรรมที่จัดที่ห้องปฏิบัติธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมในหมู่บ้านปฏิบัติธรรมจะใช้ห้องปฏิบัติธรรมในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และโครงการจุดกัณฑ์แก้วจะใช้ห้องปฏิบัติธรรมที่ชั้นใต้ดินของสภาธรรมกายสากล โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมทำวัตรสวดมนต์ตอนเช้าและปฏิบัติสมาธิ โดยมีพระภิกษุเป็นผู้นำในการปฏิบัติ

ภาพที่ 4.33 แสดงกิจกรรมสวดมนต์และปฏิบัติธรรม

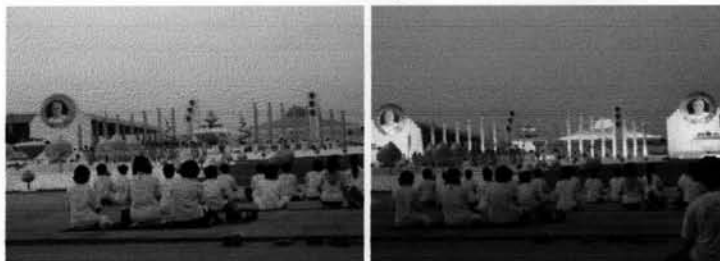
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.4 กิจกรรมนุชาฆาตกรรมกายเจดีย์

กิจกรรมนุชาฆาตกรรมกายเจดีย์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นที่ด้านทิศเหนือของสภาธรรมกายสากล ที่ใกล้กับมหาธรรมกายเจดีย์ จัดขึ้น 2 ช่วงเวลา คือช่วงเช้า 06.00 น. และช่วงเย็น 18.00 น. เป็นประจำทุกวัน โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ร่วมนุชาฆาตกรรมกายเจดีย์ โดยการใช้ออกบัวเป็นเครื่องสักการะ และมีพระภิกษุเป็นผู้นำในการปฏิบัติ โดยผู้ปฏิบัติธรรมในหมู่บ้านปฏิบัติธรรมจะได้ร่วมกิจกรรมเฉพาะช่วงเย็นผ่านทางผ่านทางรถถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ช่อง DMC ของทางวัด และผู้ปฏิบัติธรรมในโครงการจุดกัณฑ์แก้ว จะได้ร่วมกิจกรรม ณ จุดนุชาฆาตกรรมกายเจดีย์ ทั้งช่วงเช้าและช่วงเย็น

ภาพที่ 4.34 แสดงกิจกรรมบูชามหาธรรมกายเจดีย์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.5 กิจกรรมออกกำลังกาย

กิจกรรมออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่มีครูฝึกมานำปฏิบัติธรรมกรรม ซึ่งจะปฏิบัติกิจกรรมกับบริเวณใกล้ๆกับที่พักทั้งภายในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และสภာธรรมกายสากล

ภาพที่ 4.35 แสดงกิจกรรมออกกำลังกาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.5 กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมคุณชาย

กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมคุณชายเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะการปฏิบัติธรรมที่หมู่บ้านปฏิบัติธรรมเท่านั้น โดยที่กิจกรรมนี้จะให้ผู้มาปฏิบัติธรรมได้ร่วมกันรับบุญด้วยการทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ ทั้งห้องพัก ห้องปฏิบัติธรรม และโรงอาหาร โดยการแบ่งผู้ปฏิบัติธรรมออกเป็นกลุ่มและแบ่งงานกันทำ

4.1.8.4.6 กิจกรรมฟังธรรมและปฏิบัติธรรม

กิจกรรมฟังธรรมและปฏิบัติธรรม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยใช้สถานที่เดียวกันกับกิจกรรมสวดมนต์และปฏิบัติธรรม ทั้งการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการรุกคืบแก้ว มีพระภิกษุเป็นผู้นำในการปฏิบัติเช่นเดียวกันแต่จะเน้นที่การฟังเทศน์และการปฏิบัติสมาธิ

ภาพที่ 4.36 แสดงกิจกรรมฟังธรรมและปฏิบัติธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.7 กิจกรรมถวายภัตตาหาร

กิจกรรมถวายภัตตาหาร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นที่หอฉันคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง โดยให้ผู้ปฏิบัติได้ถวายอาหารเพลแด่พระภิกษุสงฆ์

ภาพที่ 4.37 แสดงกิจกรรมถวายภัตตาหาร

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.8 กิจกรรมเนสัชชิกังคัง

กิจกรรมเนสัชชิกังคัง เป็นกิจกรรมที่จัดที่ห้องปฏิบัติธรรมที่สภาการมกายสากลเท่านั้น และเป็นกิจกรรมเฉพาะสำหรับโครงการชุดคัมภีร์ โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ปฏิบัติสมาธิอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงกลางคืนเวลา 22.00 น จนถึงเวลา 04.30 น. เช้าของวันถัดไป

ภาพที่ 4.38 กิจกรรมเนสัชชิกังคัง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.8.4.9 กิจกรรมหลักในอุ้ทะเลบุญ

กิจกรรมหลักในอุ้ทะเลบุญ เป็นกิจกรรมที่จัดเฉพาะการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรมเท่านั้น โดยการให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้านอนตามปกติ แต่ระหว่างกรนอนให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้นึกถึงดวงแก้วใสหรือพระธรรมกายภายในไปตลอดการนอนหลับ

4.1.8.4.10 กิจกรรมตักบาตร

กิจกรรมตักบาตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในหมู่บ้านปฏิบัติธรรม สำหรับการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และจัดขึ้นที่สภာธรรมกายสากล สำหรับโครงการชุดค้แก้ว ยกเว้นแต่ถ้ามีงานบุญใหญ่ของทางวัดหรือวันสำคัญทางศาสนาจะกิจกรรมการตักบาตรเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่อุโบสถ โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ทำบุญตักบาตรอาหารแห้งหรืออาหารสำเร็จรูปร่วมกัน

ภาพที่ 4.39 แสดงกิจกรรมตักบาตร

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.9 แนวทางส่งเสริมในการจูงใจผู้ปฏิบัติธรรม

ตามหลักทางการตลาด วัดพระธรรมกายได้มีการนำแนวคิดทางการตลาดเกี่ยวกับการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) มาใช้เพื่อจูงใจหรือเชิญชวนผู้ปฏิบัติธรรมให้ได้รับข่าวสารข้อมูลของการปฏิบัติ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้ามาปฏิบัติธรรมภายในวัด อีกทั้งทางวัดพระธรรมกายมีการตั้งเป้าหมายต่อการขยายฐานจำนวนผู้ปฏิบัติให้มากขึ้นร้อยละ 20 ในทุกๆปี (พรพรรณ ศรีชาติ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2551) การใช้การส่งเสริมทางการตลาดจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลักดันเป้าหมายให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งการส่งเสริมทางการตลาดที่วัดพระธรรมกายได้นำมาใช้ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.1.9.1 การโฆษณา (Advertising)

4.1.9.1.1 สื่อสิ่งพิมพ์

การปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการจุดศกัแก้ว มีการโฆษณาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์อยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทุกสัปดาห์ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของใบปลิว แผ่นพับ แผ่นป้าย โฆษณา รวมถึงจะมีการตีพิมพ์เนื้อหาและข้อความเชิญชวนผู้มาปฏิบัติธรรมในเอกสารหรือหนังสือต่างๆของทางวัดพระธรรมกาย (พรพรรณ ศรีชาติ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2551) ประกอบกับการที่วัดพระธรรมกายมีผู้ศรัทธา และเข้าร่วมกิจกรรมภายในวัดเป็นจำนวนมาก การแจกสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ สามารถส่งผลให้มีผู้รับรู้ถึงการจัดโครงการปฏิบัติธรรมได้เป็นจำนวนมาก ทั้งตัวบุคคลที่รับสื่อเองหรือบุคคลโดยรอบข้าง จึงกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ได้ผลในการขยายฐานผู้ปฏิบัติธรรมของทางวัด

ภาพที่ 4.40 แสดงใบปลิวให้ข้อมูลและ โฆษณาหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และจุดศกัแก้ว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.41 แสดงตัวอย่างหนังสือที่มีการให้ข้อมูลและเชิญชวนให้มาปฏิบัติธรรม

ที่มา : <http://www.kalyanamitra.org>

4.1.9.1.2 สื่อแพร่ภาพและกระจายเสียง

วัดพระธรรมกายมีช่อง DMC (Dhamma Media Chanel) ซึ่งเป็นช่องสัญญาณโทรทัศน์ที่ ออกอากาศผ่านดาวเทียมตลอด 24 ชั่วโมงครอบคลุมทั้งประเทศไทยและอีกหลายประเทศทั่วโลก โดยมีการออกอากาศรายการต่างๆ และมีการโฆษณาที่เกี่ยวกับทางวัดพระธรรมกาย การปฏิบัติธรรม รวมถึงโครงการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการรุดงค์แก้ว ซึ่งการรับชม นอกจากการติดตั้งอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมของทางวัดพระธรรมกายแล้ว ยังสามารถรับชมผ่านทางเคเบิลทีวี (Cable Television) ทัองถิ่นตามภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศที่มีความร่วมมือกับวัดพระธรรมกาย และมีคลื่นสัญญาณวิทยุชุมชนทั่วประเทศออกอากาศทั้งในคลื่นความถี่แบบ F.M. และ A.M. ที่นำสัญญาณเสียงจากช่อง DMC มาออกอากาศ ซึ่งมีทั้งแบบเป็นช่วงเวลา และตลอด 24 ชั่วโมง (มูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม, 2551) เป็นประโยชน์ที่ทำให้โครงการปฏิบัติธรรมของทางวัดสามารถออกโฆษณาผ่านสื่อเหล่านี้ได้ เนื่องจากเป็นสื่อสารมวลชน (Mass Media) ที่มีแพร่หลายและมีวงกว้างในการเข้าถึงผู้ปฏิบัติธรรม

นอกจากนี้ โครงการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการรุดงค์แก้ว ก็มีการผลิตสื่อโฆษณา (Production) เพื่อออกอากาศผ่านช่องทางเหล่านี้เป็นประจำ ซึ่งการออกโฆษณานี้เป็นการตอกย้ำให้ผู้ปฏิบัติธรรมตระหนักรู้อยู่เสมอ (Reminder Advertising) ในเรื่องการปฏิบัติธรรม และเป็นการสร้างความสนใจให้กับผู้รับสื่อโดยทั่วไป ประกอบกับรายการอื่นๆของช่อง DMC ก็แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ดีของการเป็นผู้ปฏิบัติธรรม และประโยชน์ของการมีธรรมะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้สามารถทำให้เกิดการจูงใจ (Persuasion) ที่มีประสิทธิภาพ และมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของผู้ที่สนใจต่อการปฏิบัติธรรม และเข้ามาปฏิบัติธรรมภายในวัดอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 4.42 แสดงชื่อช่องสัญญาณโทรทัศน์ DMC

ที่มา : <http://www.dmc.tv>

4.1.9.1.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วัดพระธรรมกายมีการสร้างเว็บไซต์ (Web Site) ที่แสดงผลเป็น 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาสเปน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัด กิจกรรม และเครือข่ายต่างๆของทางวัดมากมายหลายเว็บไซต์ ซึ่งแต่ละมีความเชื่อมโยงกัน และมีการปรับปรุงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา รวมถึงข้อมูลของโครงการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้โครงการปฏิบัติธรรมทั้งการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการชุกด์แก้ว มีเว็บไซต์ที่ใช้สำหรับเผยแพร่ข้อมูลของตนเองคือ http://www.dhammadakaya.or.th/meditation/meditation_th_7.php และ <http://www.meditation-village.net> อีกทั้งยังมีการโฆษณาผ่านเว็บไซต์อื่นๆของทางวัดและเครือข่ายของวัดเพื่อให้ข้อมูลกำหนดการและกิจกรรมการปฏิบัติธรรมที่จัดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้แล้ว ช่องสัญญาณโทรทัศน์ DMC ของทางวัดพระธรรมกายที่มีการออกโฆษณา กิจกรรมโครงการปฏิบัติธรรมที่สามารถรับชมและรับฟังได้ผ่านสื่อโทรทัศน์และวิทยุ นั้น ยังสามารถรับชมและรับฟังผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้อีก 2 ช่องทางด้วยกัน คือ อินเทอร์เน็ต และ โทรศัพท์มือถือ ในอินเทอร์เน็ตสามารถรับชมและรับฟังรายการสดได้ทั้งในรูปแบบของโทรทัศน์ และวิทยุ ส่วนทางโทรศัพท์มือถือ มี 2 ช่องทาง คือ รับฟังเสียงเท่านั้น หรือรับชมและรับฟังภาพ และเสียงผ่านโทรศัพท์มือถือที่สามารถรับสัญญาณและแสดงภาพเคลื่อนไหวได้ (Pocket PC Phone)

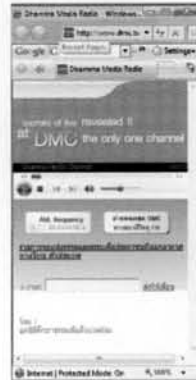
การที่ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆเหล่านี้ เป็นไปในลักษณะของการสื่อสารมวลชน (Mass Media) ซึ่งเป็นช่องทางการทำการตลาดที่ไร้พรมแดน ทำให้สามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างกว้างขวาง และเป็นช่องทางที่สำคัญสำหรับจูงใจผู้ปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.43 แสดงเว็บไซต์ การปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการชุกด์แก้ว

ที่มา : <http://www.dhammadakaya.or.th>

ภาพที่ 4.44 แสดงช่องทางการรับชมช่อง DMC ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

ที่มา : <http://www.dmc.tv>

ภาพที่ 4.45 แสดงการโฆษณาช่องทางการรับชมช่อง DMC ผ่านเว็บไซต์

ที่มา : <http://www.dmc.tv>

4.1.9.2 การประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

โครงการปฏิบัติธรรมทั้งของการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และโครงการจุดศรัทธาแก้ว จะมีการออกบูธเป็นประจำทุกวันอาทิตย์บนสภากายาสากล เนื่องจากทุกวันอาทิตย์ทางวัดพระธรรมกายมีการจัดปฏิบัติสมาธิที่สภากายาสากล ซึ่งกิจกรรมนี้จะมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติสมาธิเป็นจำนวนมาก โดยทางโครงการปฏิบัติธรรมจะมีการจัดเจ้าหน้าที่ประจำคอยให้ข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติธรรม รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์คอยให้คำแนะนำด้านการปฏิบัติธรรม และแจกเอกสารแผ่นพับ ใบปลิวต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมได้เข้าถึงผู้ปฏิบัติธรรมได้เป็นจำนวนมาก และสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้สนใจ

ภาพที่ 4.46 แสดงการออกบูธบนสภารธรรมกายสากล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.1.9.3 การขายโดยบุคคล (Personal Selling)

การขายโดยบุคคลเป็นช่องทางการส่งเสริมการจูงใจผู้ปฏิบัติธรรมที่ทางโครงการปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการชุดองค์แก้ว ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่องทางการตลาดที่อิงกับความสำเร็จของโครงการปฏิบัติธรรม และให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่ผ่านการอบรมไปแล้วเป็นผู้ชักชวนผู้อื่นให้มาปฏิบัติธรรม เป็นการตลาดแบบปากต่อปาก (Word of Mouth Marketing) แต่มีประสิทธิภาพและได้ผลในเชิงกว้าง (พรพรรณ ศรีชาติ, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2551)

นอกจากนี้เมื่อมีผู้ปฏิบัติธรรมที่ต้องการข้อมูลการมาปฏิบัติธรรม หรือเมื่อเข้ามาปฏิบัติธรรมแล้ว ก็จะได้รับการต้อนรับและให้ข้อมูลเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ต่างๆ ของทางวัด ไม่ว่าจะเป็นจุดประชาสัมพันธ์ของวัด ทางโทรศัพท์ ห้องธุรการของหมู่บ้านปฏิบัติธรรม และที่สภารธรรมกายสากลที่จะออกบูธเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของทางวัดเหล่านี้จะได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีกิริยาที่เรียบร้อยเหมาะสมกับการเป็นผู้ปฏิบัติธรรม สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมได้อย่างละเอียดครบถ้วน และสร้างความประทับใจ ความพึงพอใจ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้สนใจและผู้ปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีในคราวเดียวกัน

อีกทั้งวัดพระธรรมกายจะมีสาธุชนที่เป็นผู้นำบุญตามจังหวัดต่างๆ เป็นผู้ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ และนำพาสาธุชนที่มีความศรัทธามาเข้าร่วมกิจกรรมของทางวัดพระธรรมกาย ซึ่งเป็นการสร้างฐานผู้ปฏิบัติธรรมให้แพร่หลายไปทั่วประเทศ และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถนำผู้ปฏิบัติธรรมเข้ามาปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม และ โครงการชุดองค์แก้ว

4.1.9.4 การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion)

การส่งเสริมการขายของวัดพระธรรมกาย ไม่ได้เป็นไปเพื่อการหวังผลกำไร เนื่องจากเป็นองค์กรทางศาสนาที่ปรารถนาจะให้สาธุชนเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัดเพิ่มมากขึ้น (พรพรรณ ศรีชาติ,

สัมภาน์, 10 กุมภาพันธ์ 2551) ดังนั้นจึงพบว่าการปฏิบัติธรรมของวัดพระธรรมกายมีการเก็บค่าลงทะเบียน เพียง 150 บาท ต่อคน ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนวันที่ต้องพักค้างแรมที่วัดและสิ่งต่างๆที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้ผู้ปฏิบัติธรรมแล้ว ถือว่าเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งส่งเสริมให้ผู้มาปฏิบัติธรรมตัดสินใจมาปฏิบัติธรรมได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย แต่ได้ร่วมกิจกรรมที่เป็นกุศล และมีการดูแลเป็นอย่างดีในระหว่างการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ยังมีการมอบของขวัญเป็นที่ระลึกสำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมเป็นประจำ เช่น การมอบดวงแก้ว หรือ หนังสือธรรมะ เป็นต้น และถ้าผู้ปฏิบัติธรรมพาผู้ปฏิบัติธรรมคนอื่นๆมาด้วย อย่างน้อย 5 คน ก็จะได้รับสิทธิ์ในการลงทะเบียนปฏิบัติธรรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการสร้างความประทับใจให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้อีกทางหนึ่ง นอกเหนือไปจากการปฏิบัติธรรม และเป็นการสร้างความพึงพอใจให้ผู้ปฏิบัติธรรมมาปฏิบัติธรรมที่วัดเป็นประจำ

4.1.9.5 การตลาดเจาะตรง (Direct Marketing)

การตลาดเจาะตรงของวัดพระธรรมกายนี้เป็นการทำการตลาดที่มุ่งเน้นกลุ่มที่สนใจการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากทางโครงการปฏิบัติธรรมจะมีการส่งจดหมายเกี่ยวกับกำหนดการและตารางกิจกรรมไปให้กับผู้ที่เคยมาปฏิบัติธรรมแล้ว ทั้งนี้เป็นผลมาจากทางวัดที่มีการจัดเก็บฐานข้อมูลของผู้ปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่า ทางวัดพระธรรมกายให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติธรรมที่เคยมาแล้ว และต้องการให้กลับมาปฏิบัติธรรมอีกครั้งที่ปรากฏในจุดมุ่งหมายของกิจกรรม ซึ่งการส่งจดหมายในลักษณะนี้ เป็นสิ่งที่หวังผลสำเร็จได้เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่สนใจและเคยผ่านการปฏิบัติมาแล้ว เมื่อมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติภายในวัด โอกาสในการกลับมาปฏิบัติธรรมอีกจึงมีความเป็นไปได้สูง

4.2 กรณีศึกษาพุทธสถานสันตือโสภ

4.2.1 ประวัติและความเป็นมาของพุทธสถานสันตือโสภ

พุทธสถานสันตือโสภก่อตั้งขึ้น โดยมีท่านสมณะโพธิรักษ์เป็นผู้นำ โดยเหตุจากการที่ท่านสมณะโพธิรักษ์ได้บวชที่วัดอโศการาม และได้ไปบรรยายธรรมบริเวณลานอโศก วัดมหาธาตุอยู่เนืองๆ จนมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสปฏิบัติตาม และร่วมเผยแพร่ธรรมะ จนเกิดกลุ่มพุทธบริษัทขึ้น อันมีทั้งนักบวชและฆราวาส โดยมีชื่อของกลุ่มว่า ชาวอโศก ญาติโยมรุ่นแรกได้ร่วมกันสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมถวาย มีสภาพเป็นสวนจึงได้ชื่อว่า สวนอโศก ตั้งอยู่ที่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งนับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแห่งแรกของชาวอโศก แต่ด้วยการเดินทางที่ไม่สะดวกและความไม่ลงตัวของหลายๆสิ่ง จึงได้ย้ายไปยังที่สถานที่แห่งใหม่เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 มีชื่อเรียกว่า ธรรมสถานแคนอโศก ตั้งอยู่ที่ ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่เป็นเหตุให้สมณะโพธิรักษ์และหมู่สงฆ์ต้องตัดสินใจประกาศตนลาออกจากมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2518 ณ วัดหนองกระทุ่ม สมณะโพธิรักษ์จึงได้ย้ายสถานที่มาเผยแพร่ธรรมะในกรุงเทพมหานคร ณ พุทธสถานสันตือโสภ ในปัจจุบัน เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2519 และใช้เป็นศูนย์กลางอโศก เนื่องจากมีสถานปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว 2 แห่ง คือพุทธสถานศรีระอโศก จังหวัดศรีสะเกษ และพุทธสถานศาลือโสภ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเดิมที่ดินของพุทธสถานสันตือโสภมีคุณกิติยา วีระพันธ์ ได้บริจาคไว้เป็นเรือนทรงไทยหลังใหญ่พร้อมที่ดิน ตั้งแต่ปี 2515 ตั้งอยู่ที่ ตำบลคลองกุ่ม อำเภอบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร และได้ใช้ชื่อว่า พุทธสถานสันตือโสภ นับแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันพุทธสถานสันตือโสภมีเนื้อที่รวม 10 ไร่เศษ จากเดิมที่มีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่เศษ

นอกเหนือไปจากพุทธสถานสันตือโสภที่กรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันพุทธสถานสันตือโสภยังมีเครือข่ายอีกทั้งหมด 8 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. พุทธสถานศรีระอโศก ตั้งอยู่ที่ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. พุทธสถานศาลือโสภ ตั้งอยู่ที่ ตำบลโคกเคี้ยว อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์
3. พุทธสถานปฐมอโศก ตั้งอยู่ที่ ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
4. พุทธสถานสิมาอโศก ตั้งอยู่ที่ ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
5. พุทธสถานภูผาฟ้าน้ำ ตั้งอยู่ที่ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
6. พุทธสถานราชธานีอโศก ตั้งอยู่ที่ ตำบลบึงไหม อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
7. สังฆสถานทักษิณอโศก ตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านควน อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

8. สังกษสถานหินผาฟ้า น้ำ ตั้งอยู่ที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (มูลนิธิบุญนิยม, 2551)

4.2.2 แนวคิดในการสร้างพุทธสถานสันติอโศก

แนวความคิดในการสร้างพุทธสถานสันติอโศกเป็นไปเพื่อสร้างพุทธสถานให้เป็นไปตามแนวทางพุทธศาสนา ให้ประกอบไปด้วยภิกษุภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา อยู่ในระบบมรรคมืองค์ 8 มีมิติร มีสหาย มีสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี (สมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒโฒ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

4.2.3 จุดประสงค์ในการสร้างพุทธสถานสันติอโศก

จุดประสงค์หลักของพุทธสถานสันติอโศก เพื่อให้บรรลุวิมุตติหลุดพ้น แต่ยังไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการดำเนินไปสู่ความสะอาดบริสุทธิ์ หลุดพ้น เพราะสามารถฝึกคนให้ดำเนินไปในแนวทางมรรคมืองค์ 8 ในระหว่างการปฏิบัติภารกิจ และการทำงานได้ (สมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒโฒ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

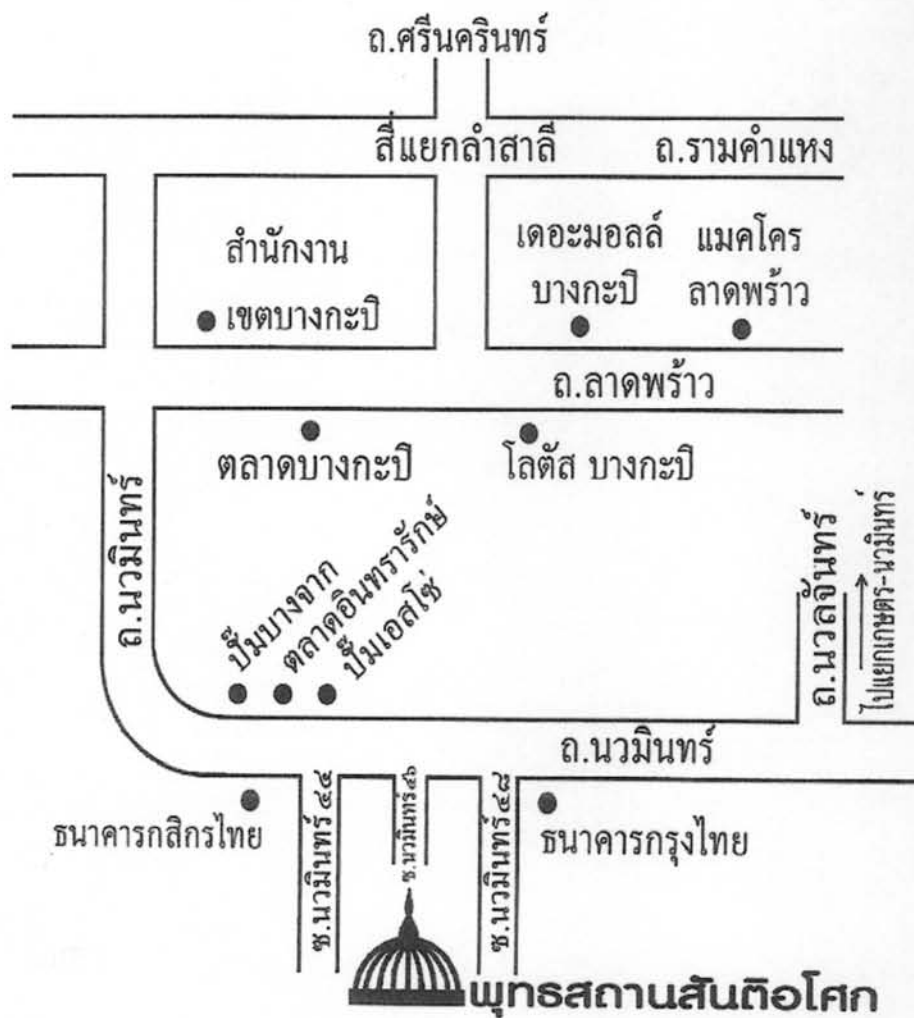
4.2.4 ที่ตั้งและแผนที่สำหรับมาพุทธสถานสันติอโศก

4.2.4.1 ที่ตั้ง

พุทธสถานสันติอโศก ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 65/1 ซอยนวนมินทร์ 44 (เทียมพร) ถนนนวนมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240

4.2.4.2 แผนที่สำหรับมาพุทธสถานสันตือโสภ

ภาพที่ 4.47 แสดงแผนที่สำหรับมาพุทธสถานสันตือโสภ

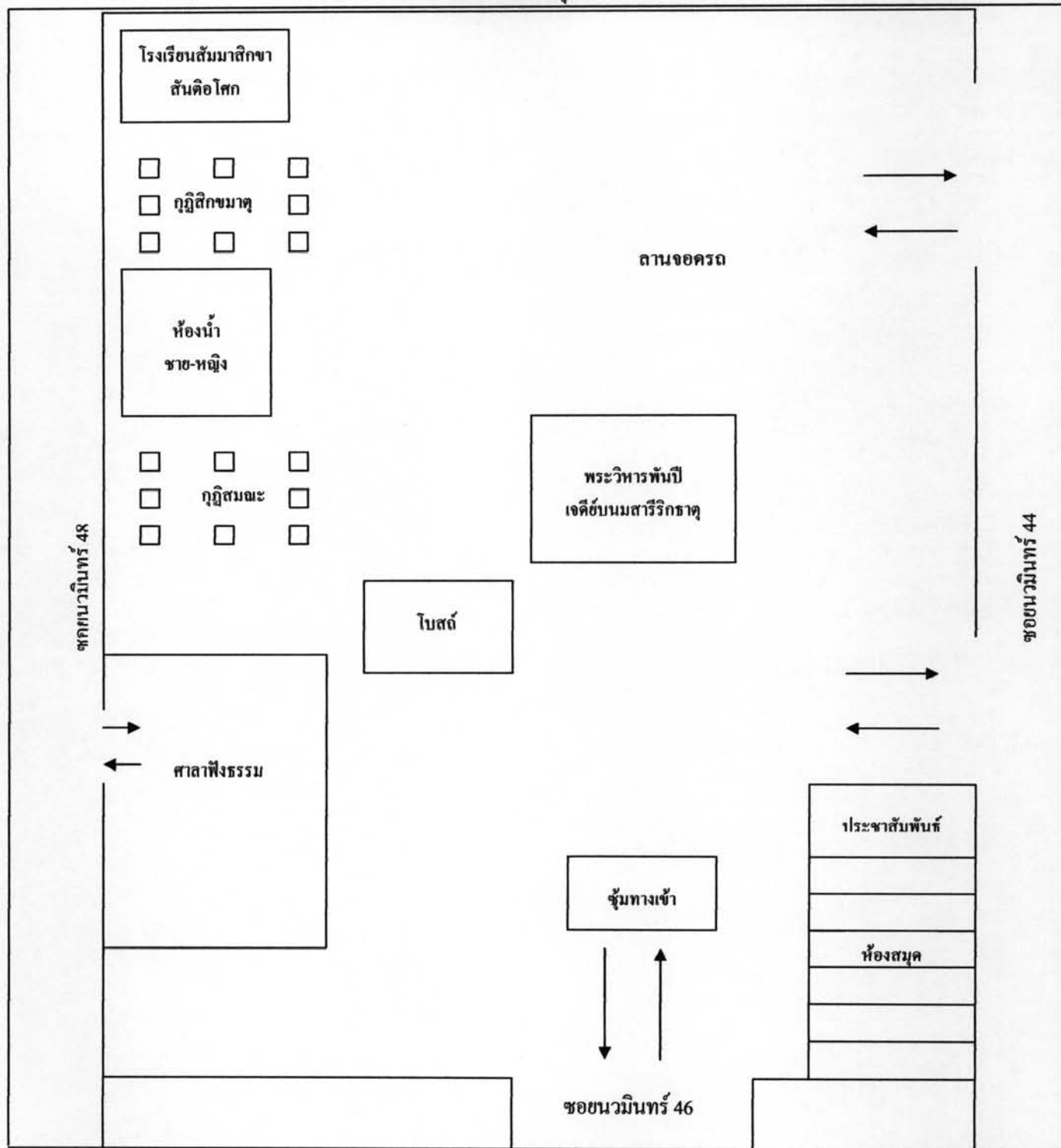

ที่มา : หนังสือบุญนิยม สันตือโสภ

4.2.5 แผนผังและสถานที่สำคัญของพุทธสถานสันติอโศก

4.2.5.1 แผนผังภายในพุทธสถานสันติอโศก

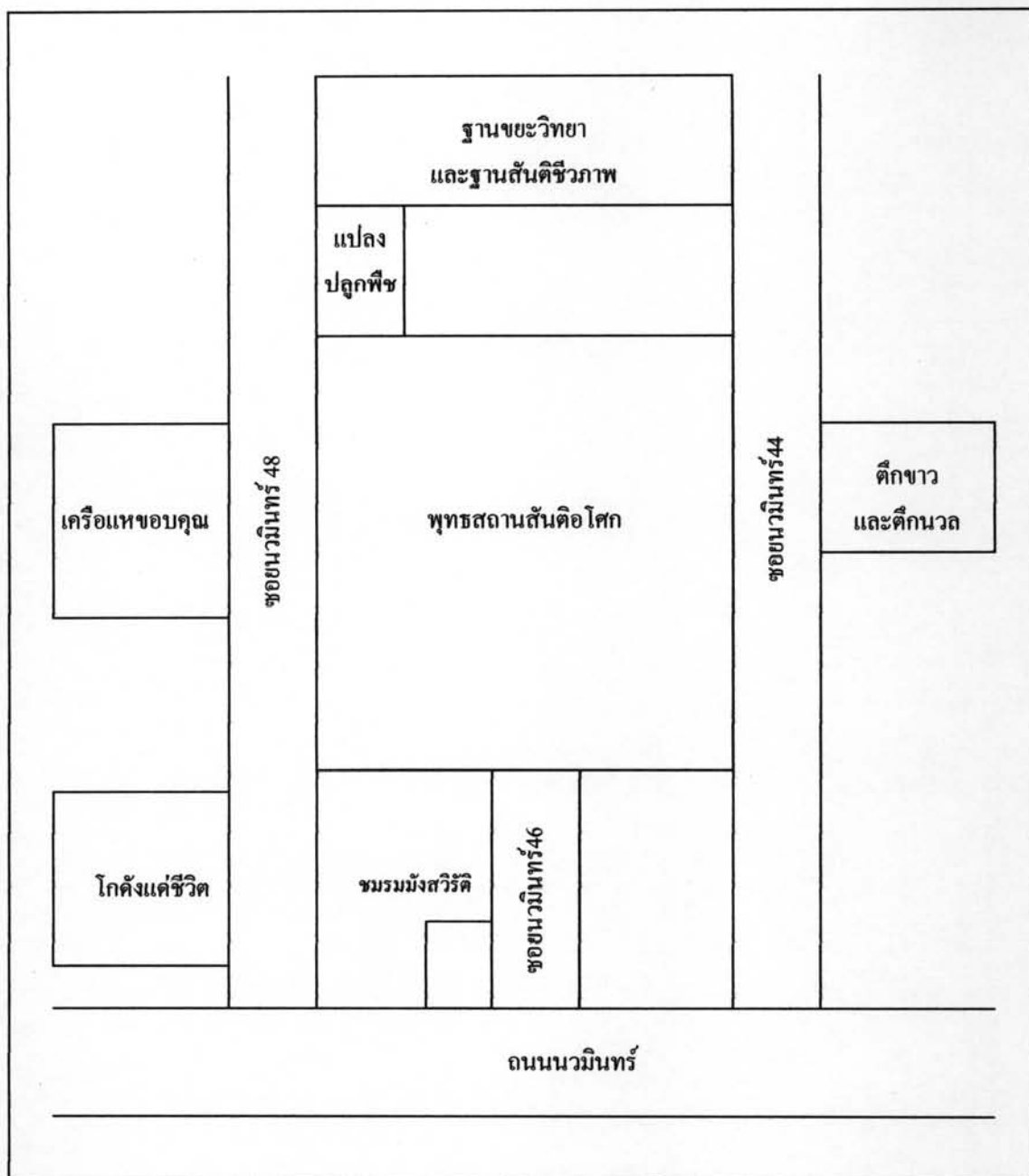
ผังที่ 4.2 ผังแสดงผังภายในพุทธสถานสันติอโศก

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.5.2 แผนผังรอบนอกพุทธสถานสันติอโศก

ผังที่ 4.3 ผังแสดงบริเวณรอบนอกพุทธสถานสันติอโศก

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.5.3 สถานที่สำคัญของพุทธสถานสันติอโศก

4.2.5.3.1 พระวิหารพันปีเจดีย์สารีริกธาตุ

พระวิหารพันปีเจดีย์สารีริกธาตุ มีลักษณะเป็นอาคารสูง 5 ชั้น เป็นที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ โดยสมณะโพธิรักษ์ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการก่อสร้างไว้คือ

1. ให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติและศิลปะ
2. เป็นอาคารใช้สอยที่เนื่องเกี่ยวกับทางด้านศาสนาให้มาก
3. ให้มีผลกระทบทางจิตวิญญาณ
4. เป็นสถานที่ทำงาน
5. เจตนาให้มีสารพัดประโยชน์สูง แต่ประหยัดสุด
6. เป็นเจดีย์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ (ชุมชนบุญนิยมสันติอโศก, 2549)

ปัจจุบันพระวิหารพันปีเจดีย์สารีริกธาตุยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ แต่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แล้วในบางส่วน และเป็นสถานที่หนึ่งที่ใช้สำหรับรองรับกิจกรรมการมาปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติสมาธิ เดินจงกรม ออกกำลังกาย ฝึกโยคะ และใช้สำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนเพื่อพักค้างคืนของผู้มาปฏิบัติธรรมบางส่วนที่ต้องการความเงียบสงบ

ภาพที่ 4.48 แสดงพระวิหารพันปีเจดีย์บรมสารีริกธาตุ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.5.3.2 โบสถ์

โบสถ์ เป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นบนมีลักษณะเป็นห้อง โถง โถ่ง ใช้สำหรับทำกิจกรรมและเป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย และชั้นล่างเป็นพื้นที่โล่งสำหรับรองรับการทำกิจกรรมต่างๆของพุทธสถานสันติอโศก สำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรม โบสถ์ชั้นบนใช้เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย ส่วนชั้นล่างเป็นที่รวมตัวของผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ และเป็นสถานที่พักผ่อน

ภาพที่ 4.49 แสดงโบสถ์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.5.3.3 ศาลาฟังธรรม

ศาลาฟังธรรม มีลักษณะเป็นศาลาโล่งมีหลังคาคลุม มีพระพุทธรูปตั้งเป็นองค์ประธานอยู่ด้านหน้า มีชั้นลอยเรียกว่า คลังเสียง เป็นห้องสำหรับทำสื่อต่างๆ ด้านหลังเป็น โรงครัว ศาลาฟังธรรมเป็นสถานที่สำหรับการทำวัตรสวดมนต์ ฟังเทศน์ ถวายอาหารพระ และจัดงานพิธีต่างๆของพุทธสถานสันติอโศก สำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมศาลาฟังธรรมใช้เป็นสถานที่สำหรับทำวัตรสวดมนต์ ฟังเทศน์ ถวายอาหารพระ และรับประทานอาหาร

ภาพที่ 4.50 แสดงศาลาฟังธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.6 ที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมของพุทธสถานสันตือโสศ

พุทธสถานสันตือโสศได้จัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมไว้ 2 ส่วนหลัก คือ ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย และที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง โดยแยกเป็นสัดส่วนออกจากกัน สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมรวมกันประมาณครั้งละ 60 - 80 คน และสามารถขยายที่พักอาศัยไปตามสถานที่ต่างๆภายในพุทธสถานสันตือโสศที่มีความเหมาะสมได้อีกถ้ามีผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายละเอียดของที่พักอาศัยที่พุทธสถานสันตือโสศได้จัดเตรียมไว้ให้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.6.1 ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย

ที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมชายของพุทธสถานสันตือโสศ โดยส่วนใหญ่จะจัดให้มีการพักบนชั้น 2 ของ โบสถ์ และมีบางส่วนที่จะพักบนพระวิหารพันปีเจดีย์สารีริกธาตุขึ้นอยู่กับความสมัครใจหรือจำนวนของผู้มาปฏิบัติธรรม

การพักอาศัยทั้ง 2 แห่งมีลักษณะเป็นการพักอาศัยรวมโดยการปิดกอด อุปกรณ์ในการนอนทางพุทธสถานสันตือโสศจะจัดเตรียมไว้ให้บางส่วน และผู้ที่มาเป็นประจำมักจะจัดเตรียมอุปกรณ์มาเอง

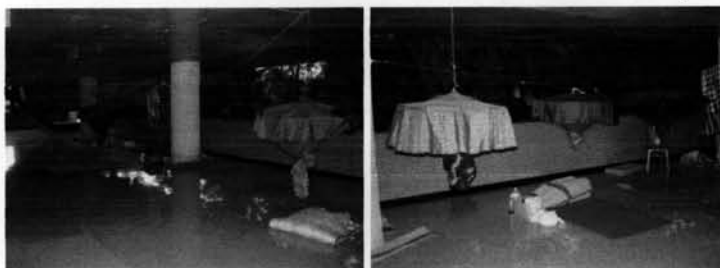
นอกจากนี้ถ้ามีผู้เข้าปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากก็สามารถปิดกอดได้ตามใต้ต้นไม้ต่างๆ ในบริเวณรอบๆพระวิหารพันปีบรมเจดีย์สารีริกธาตุ (สมณะร้อยดาว ปิณฺฑูวาทุโธ , สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 4.51 แสดงที่พักอาศัยบนชั้น 2 ของ โบสถ์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.52 แสดงที่พักบนพระวิหารพันปีเจดีย์สารีริกธาตุ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.53 แสดงสวนรอบพระวิหารเจดีย์บรมสารีริกธาตุ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.6.2 ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

ที่พักอาศัยสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมหญิง พุทธสถานสันติอโศกได้จัดเตรียมที่พักไว้บริเวณตึกขาวและตึกนวล ตึกขาวจะเป็นอาคารสูง 5 ชั้นมีชั้นลอยและตึกนวลจะเป็นอาคารสูง 2 ชั้น โดยที่ทั้งสองอาคารมีทางเดินเชื่อมต่อกัน ซึ่งที่พักจะอยู่บริเวณชั้น 2 ของตึกนวล ซึ่งมีลักษณะเป็นห้องโถงโล่ง

การพักอาศัยเป็นการพักรวม โดยการใช้เสื่อผืนยาวปูเป็นแนว 2 แนวยาวไปตลอดตั้งแต่ด้านหน้าห้องถึงท้ายห้อง ซึ่งผู้พักอาศัยอาจใช้ฟูกบางๆ สำหรับนอนอีกชั้นหนึ่งก็ได้ โดยที่เครื่องนอนต่างๆทางพุทธสถานสันติอโศกได้จัดเตรียมไว้ให้ ถ้าหากผู้ปฏิบัติธรรมหญิงมีเป็นจำนวนมากก็สามารถขยายไปยังชั้นอื่นๆของตึกขาวและตึกนวลได้อีก

นอกจากนี้ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมหญิงต้องการที่จะพักผ่อนพักอาศัย สามารถทำได้ในบริเวณกุฏิสิกขมาตุ (สมณะร้อยดาว ปิณฺณวาท โฉ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 4.54 แสดงภายนอกตึกขาวและตึกนวล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.55 แสดงภายในตึกนวลที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.56 แสดงบริเวณกุฏิสิกขมาตุ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.7 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัย

4.2.7.1 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัยชาย

4.2.7.1.1 ห้องน้ำ

ห้องน้ำ ตั้งอยู่ด้านหลังของกุฏิสมณะ ลักษณะเป็นห้องน้ำรวมเป็นห้องน้ำหลายห้องเรียงต่อกัน นอกจากนี้ยังมีลานซักล้างสำหรับซักเสื้อผ้าได้

ภาพที่ 4.57 แสดงห้องน้ำรวมผู้ปฏิบัติธรรมชายในบริเวณพุทธสถาน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.7.2 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัยหญิง

4.2.7.2.1 ห้องโถง

ห้องโถง อยู่บริเวณชั้นล่างของตึกขาวซึ่งทำเพดานสูงถึงชั้นที่ 2 มีโต๊ะและเก้าอี้จัดเตรียมไว้พร้อมทั้งเครื่องเค็มต่างๆ ใช้เพื่อการพักผ่อน

ภาพที่ 4.58 แสดงห้องโถงในตึกขาว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.7.2.2 ห้องน้ำ

ห้องน้ำ ตั้งอยู่ชั้นล่างของตึกขาวและตึกนวล มีลักษณะเป็นห้องน้ำรวม มีห้องน้ำหลายๆ ห้องเรียงต่อกัน

ภาพที่ 4.59 แสดงห้องน้ำรวมผู้ปฏิบัติธรรมหญิงในตึกขาว ตึกนวล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.7.2.3 บริเวณซักผ้า

บริเวณซักผ้า ตั้งอยู่บริเวณชั้นล่างของตึกนวลใกล้กับห้องน้ำ มีลักษณะเป็นเคาน์เตอร์ปูนปู ด้วยกระเบื้อง มีขนาดสามารถวางกะลังมังสำหรับซักผ้าได้พอดี และมีก๊อกน้ำหลายๆก๊อกเรียงกัน เป็นแนวยาว

ภาพที่ 4.60 แสดงบริเวณซักล้างในตึกขาว ตึกนวล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8 กิจกรรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม

พุทธสถานสันติอโศกจัด โครงการอบรมปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องในทุกสัปดาห์ ที่ 3 ของเดือน ซึ่งจัดเป็น โครงการอบรม 3 วันต่อเนื่อง คือ วันศุกร์จนถึงวันอาทิตย์ มีชื่อโครงการว่า โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 โดยมีรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับกิจกรรม ดังต่อไปนี้

4.2.8.1 เป้าหมายของการจัดกิจกรรม

พุทธสถานสันติอโศกมีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรม ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อพุทธศาสนิกชนได้รู้จัก เข้าใจ คຸ້นเคຍพระพุทธศาสนาข้่งข้ัน
- 2) เพื่อปลูกฝ้ง คอคย้า ทบทวน สัมมาทฎฐิ ข้่งเป็นเบ้้องคຸ້นของสัมมาอริยมรรค
- 3) เพื่อพัฒนาสมาธิจิต และการปฏิบัติธรรมในระบบมรรคมีองค้ 8 ให้ข้่มข้ันจริงจ้งมากข้ัน
- 4) เพื่อเรียนรู้การอยู่รຸ່มกับมิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดลຸ່มที่ดี ข้่งเป็นสังคมพุทธบริษัท
- 5) เพื่อสร้างจาริตประเพณี หรือรอยทางอันดีไว้ให้เครือญาติ บุตรหลานและอรชุน
- 6) เพื่อผน้กพล้กคนดีมีศีลรຸ່มสร้างสังคมพุทธ สังคมเพื่อน หรือสังคมกัลยาณมิตรสืบไป (สมณะรຸ້อยคาว ปญญาวุฑฒ โข, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

4.2.8.2 แนวทางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรม

การฝึกอบรมปฏิบัติธรรมของพุทธสถานสันติอโศก มีแนวทางดังต่อไปนี้

- 1) ถือศีล 8 รั้บประทานมังสวิริติ วันละ 1 มื้อ
- 2) ต้ันก่อนตะวัน เพื่อฟังสั้ทธรรมของพระพุทธรองค้
- 3) รຸ່มกิจกรรมสร้างสามัคคี ให้มีความคຸ້นเคຍ ข้่งเป็นญาคูอย่างข้่ง
- 4) สร้างสรรเสียสละรຸ່มกัน ในฐานงานสัมมาอาชีพของชุนชน
- 5) พบเกจิ สากัจฉา สนทนาธรรมเป็นกลุ่ม
- 6) สวดมนต์ แผ่เมตตา อธิษฐานใจ ฝึกเคินจงกรม เรียนรู้บำเพ็ญเจโตสมณะ (สมณะรຸ້อยคาว ปญญาวุฑฒ โข, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

4.2.8.2.1 แนวทางการปฏิบัติ

พุทธสถานสันติอโศกมุ่งเน้นการปฏิบัติตามแนวทางมรรคมีองค้ 8

4.2.8.2.2 การปฏิบัติกรรมฐาน

พุทธสถานสันติอโศกมุ่งเน้นการแสวงหาสัมมาสมาธิในระหว่างประกอบกิจการงานตามแนวทางมรรคมีองค้ 8 ให้ผู้ปฏิบัติสัมผัสกับผัสสะ เพื่อเจริญสมณะและวิปัสสนา เนื่องจากระหว่างการทำงานเมื่อเผชิญกับภัสสะบางอย่างที่ค้็งคุดใจไป การรู้จักข้่มรู้จักการระงับ จะเป็นสมณะ และ

การรู้จักพิจารณาในทุกข์ในโทษของกิเลสที่จะนำพาใจไปในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร จะเป็นวิปัสสนา ซึ่งทั้งสมณะและวิปัสสนาจะดำเนินไปพร้อมกัน อีกทั้งการทำงานก็เป็นการเกื้อกูลคน เกื้อกูลสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถเจริญสติปัญญาในระหว่างการทำงานนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถรู้แจ้งโดยคน

นอกจากนี้ พุทธสถานสันติอโศกเป็นสถานที่เปิด ขอมรับแนวทางการปฏิบัติสมาธิได้หลากหลายวิธี ทำให้ภายในพุทธสถานสันติอโศกมีแนวทางการปฏิบัติที่หลากหลาย ซึ่งสมณะแต่ละรูปก็จะมีกุศโลบายในการฝึกที่แตกต่างกันไป แต่โดยภาพรวมจะเน้นที่อานาปานสติ แต่จะแตกต่างในเรื่องรายละเอียดเล็กน้อย เป็นการนั่งเพื่อโน้มนำจิตไปในทางสงบ โดยไม่เน้นที่ลักษณะท่าทาง

การที่โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ได้สอนการนั่งสมาธิ และการเดินจงกรม ก็เพื่อเสริมความแก่กล้าในการตัดใจ เสริมพลังให้แก่จิต ด้วยการให้จิตได้พัก กลับคืนสู่ความสงบ เพราะเป็นการได้พักผ่อน พัก ผ่อนคลาย หายใจ ลื่นไหล เหลือเพียงผัสสะทางใจที่สามารถเข้าสู่ทางสงบได้ง่าย

วิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ เรียกว่า เจโตสมณะ ซึ่งเป็นได้ทั้งในรูปแบบของสมณะและสามารถเป็นวิปัสสนาได้ด้วย เนื่องจากวิธีการเป็นการกำหนดลมหายใจให้จิตสงบซึ่งเป็นรูปแบบของสมณะของสมณกรรมฐาน แต่ในระหว่างการปฏิบัติเมื่อรับรู้ถึงจิตที่แปรปรวนและพิจารณาถึงโทษก็เป็นวิปัสสนา (สมณะร้อยดาว ปัญญาจุฑาโฒ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551) โดยวิธีการฝึกเจโตสมณะ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) การนั่งสมาธิ

- (1) นั่งในท่าเก้าขาและเท้าซ้าย ราบเรียบพื้นที่ 2 ข้าง
- (2) จิตกำหนดรู้ที่ลมหายใจเข้าและออก บริเวณปลายจมูก
- (3) หายใจเข้า บริกรรมด้วยคำว่า พุทธ หายใจออก บริกรรมด้วยคำว่า โธ

2) การเดินจงกรม

- (1) ยืนตัวตรง หน้าตรง ตามองลงล่างไปข้างหน้า
- (2) การเดินกำหนดรู้ 4 จังหวะ คือ ก้าว ย่าง เดิน และเหยียบ

4.2.8.3 ตารางกิจกรรม

วันศุกร์

16.30 น.-20.45 น.	ลงทะเบียน
19.30 น.-20.45 น.	สังสรรค์สัมพันธ์มิตร ทำความเข้าใจบทบาทปฏิบัติ สมาทานศีล 8 ฟังธรรม

วันเสาร์

03.30 น.-05.30 น.	ฝึกสมาธิและฟังธรรม
05.30 น.-06.00 น.	ทำบุญใส่บาตรสี่ทิศศรัทธาพุทธ
06.00 น.-07.15 น.	โยคะผ่อนคลายสบายใจ
07.30 น.-09.00 น.	สร้างสรรค์พุทธมณฑลคุณเคยคนสังคมศาสนา
09.15 น.-12.00 น.	ฟังธรรม รับประทานอาหารบุญ
12.30 น.-14.30 น.	สร้างสรรค์ สร้างสุข
14.45 น.-16.15 น.	สนทนากับพระเกจิ
18.00 น.-20.00 น.	สวดมนต์ จงกรม สมาธิจิต ถ้างใจ

วันอาทิตย์

03.30 น.-05.30 น.	ฝึกสมาธิและฟังธรรม
05.30 น.-06.00 น.	ทำบุญใส่บาตรสี่ทิศศรัทธาพุทธ
06.00 น.-07.15 น.	โยคะผ่อนคลายสบายใจ
07.30 น.-09.00 น.	กตัญญูพระพุทธรองค์ ทำอารามสงฆ์ให้เป็นพุทธสถาน
09.15 น.-12.00 น.	ฟังธรรม รับประทานอาหารบุญ
13.00 น.-15.00 น.	เคลียร์จิตก่อนจากฝากวาทะพระพุทธรองค์

4.2.8.4 อธิบายกิจกรรม

4.2.8.4.1 กิจกรรมการลงทะเบียน

กิจกรรมการลงทะเบียน จัดขึ้นบริเวณใต้โบสถ์เป็นการลงทะเบียนแจ้งประวัติส่วนตัว และแจ้งความจำนงค์ในการเข้าอบรมปฏิบัติธรรมของโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ผู้ปฏิบัติธรรมจะได้เอกสารแนะนำโครงการ รวมถึงตารางกิจกรรม และได้รับหนังสือที่เกี่ยวข้องกับพุทธสถานสันติอโศก

ภาพที่ 4.61 แสดงกิจกรรมการลงทะเบียน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.2 กิจกรรมสังสรสัมพันธมิตร

กิจกรรมสังสรสัมพันธมิตร จัดขึ้นที่บนชั้น 5 ของพระวิหารพันปีเจดีย์บรมสารีริกธาตุ เป็นกิจกรรมที่เป็นจุดเริ่มต้นของการอบรมปฏิบัติธรรม โดยการสมาทานศีล 8 เป็นที่ตั้งของการประพฤติปฏิบัติตัว รับฟังธรรมจากสมณะ และมีเจ้าหน้าที่มาชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการอบรมปฏิบัติธรรม แนะนำวิธีและแนวทางในการปฏิบัติธรรม และรวมถึงการปฏิบัติตัวของผู้มาปฏิบัติธรรมในระหว่างการอบรม

ภาพที่ 4.62 แสดงกิจกรรมสังสรสัมพันธมิตร ทำความเข้าใจบทปฏิบัติสมาทานศีล 8 ฟังธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.3 กิจกรรมฝึกสมาธิและฟังธรรม

กิจกรรมฝึกสมาธิและฟังธรรม จัดขึ้นบริเวณศาลาฟังธรรม เป็นการกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ และฟังเทศน์จากสมณะ

ภาพที่ 4.63 แสดงกิจกรรมฝึกสมาธิและฟังธรรม

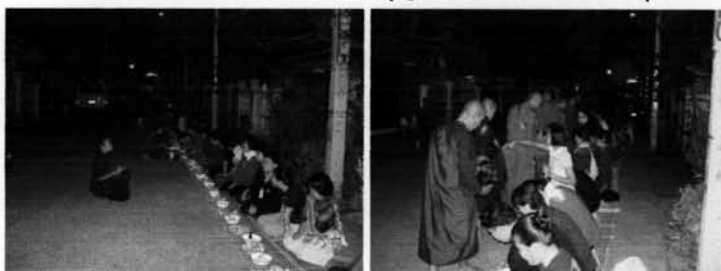

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.4 กิจกรรมทำบุญใส่บาตรสืบศาสตร์พุทธ

กิจกรรมทำบุญใส่บาตรสืบศาสตร์พุทธ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ทำบุญใส่บาตรสมณะและสิกขมาตุร่วมกัน โดยใช้พื้นที่ถนนบริเวณซอยนวมินทร์ 46 จัดเรียงแถวเป็นแนวยาวและปูเสื่อสำหรับให้กราบสมณะและสิกขมาตุ ตั้งแต่ด้านหน้าพุทธสถานสันติอโศกไปจนถึงบริเวณหน้าซอย

ภาพที่ 4.64 แสดงกิจกรรมทำบุญใส่บาตรสืบศาสตร์พุทธ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.5 กิจกรรมโยคะผ่อนคลายสบายใจ

กิจกรรมโยคะผ่อนคลายสบายใจ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นบริเวณ ชั้น 2 ของพระวิหารพันปี เจดีย์บรมสารีริกธาตุ โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ออกกำลังกายและฝึกโยคะเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง

ควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจ ซึ่งกิจกรรมนี้จะมีครูที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนี้โดยเฉพาะและเป็นอาสาสมัครของทางพุทธสถานสันติอโศกมาเป็นครูผู้นำในการประกอบกิจกรรม

ภาพที่ 4.65 แสดงกิจกรรมโยคะผ่อนคลายสบายใจ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.6 กิจกรรมสร้างสรรค์พุทธมณฑลคูนเคยคนสังคมศาสนา

กิจกรรมสร้างสรรค์พุทธมณฑลคูนเคยคนสังคมศาสนา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ทำงานร่วมกัน และฝึกสติในระหว่างการทำกร โดยแบ่งผู้ปฏิบัติธรรมออกเป็นกลุ่มทั้งหมด 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะแยกย้ายกันไปทำงานตามฐานงานต่างๆซึ่งมีฐานในการทำงานทั้งหมด 5 ฐาน ซึ่งมีชื่อและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ฐานห้องสมุด

ฐานห้องสมุด จัดขึ้นบริเวณห้องสมุดโดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ช่วยกันทำความสะอาดห้องสมุด และทำงานต่างๆภายในห้องสมุดที่จะได้รับมอบหมาย

ภาพที่ 4.66 แสดงกิจกรรมฐานห้องสมุด

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

2) ฐานดูแลรักษาต้นไม้

ฐานดูแลรักษาต้นไม้ จัดขึ้นบริเวณแปลงปลูกต้นไม้และผักต่างๆติดกับลานจอดรถ โดยให้ ผู้ปฏิบัติธรรมได้ดูแลและทำความสะอาด เช่น เก็บเศษขยะ เก็บวัชพืช และตกแต่งต้นไม้ เป็นต้น

ภาพที่ 4.67 แสดงกิจกรรมฐานตัดต้นไม้

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

3) ฐานโกดังแค่วีต

ฐาน โกดังแค่วีต จัดขึ้นใน โกดังแค่วีต ตั้งอยู่ต้นซอยนวมินทร์48 ใกล้กับพุทธสถานสันติ อโศก เป็นโกดังสำหรับเก็บสินค้าและบรรจุสินค้า ซึ่งเป็นสินค้าสำหรับจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป เป็นหนึ่งในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งภายใต้แนวทาง บุญนิยม ของพุทธสถานสันติอโศก โดยที่ กิจกรรมนี้จะให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ร่วมกันบรรจุสินค้าเพื่อการจำหน่าย

ภาพที่ 4.68 กิจกรรมฐานโกดังแค่วีต

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4) ฐาน ชมร.

ฐาน ชมร. (ชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทยสาขาหน้าสันติอโศก) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น บริเวณร้านจำหน่ายอาหารมังสวิรัตของพุทธสถานสันติอโศก สำหรับบุคคลทั่วไป ตั้งอยู่ริม

ถนนนวมินทร์ หน้าซอยนวมินทร์ 44 โดยที่กิจกรรมให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าไปช่วยทำงานในโรงครัว คัดเลือกผัก หั่นผัก และล้างผัก สำหรับประกอบอาหารเพื่อการจำหน่าย

ภาพที่ 4.69 แสดงกิจกรรมฐาน ชมร.

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

5) ฐานพุทธรักษา

ฐานพุทธรักษา จัดขึ้นภายในเครือข่ายหอประชุม เป็น โรงงานและโกดังผลิตสินค้าสำหรับจำหน่ายให้แก่บุคคลทั่วไป เป็นหนึ่งในโครงการตามแนวทาง บุญนิยม โรงงานตั้งอยู่กลางซอยนวมินทร์ 48 ตรงข้ามกับพุทธสถานสันติอโศก โดยที่กิจกรรมนี้ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้บรรจุสินค้าเพื่อการจำหน่าย

ภาพที่ 4.70 แสดงฐานพุทธรักษา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.7 กิจกรรมฟังธรรม รับประทานอาหารบุญ

กิจกรรมฟังธรรม รับประทานอาหารบุญ จัดขึ้นบริเวณศาลาฟังธรรม โดยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ฟังเทศน์จากสมณะจนถึงเวลาฉันเพล จะร่วมกันถวายเพลสมณะ หลังจากนั้นผู้ปฏิบัติธรรมจะรับประทานอาหารมังสวิตรีร่วมกัน

ภาพที่ 4.71 แสดงกิจกรรมฟิงธรรม รับประทานอาหารบุญ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.8 กิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างสุข

กิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างสุข เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ร่วมกันทำงาน และฝึกให้มีสติในการทำงาน เช่นเดียวกับกิจกรรมสร้างสรรค์พุทธมณฑลคูนเคยคนสังคมศาสนา โดยมีการแบ่งกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมออกเป็น 3 กลุ่ม แยกกันไปทำงานตามฐานงาน 3 แห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ฐานขยะวิทยา

ฐานขยะวิทยา ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังของลานจอดรถในซอยนวมินทร์ 44 ซึ่งเป็นโรงงานแยกขยะไปแล้ว ที่มีผู้นำมาบริจาค โดยเจ้าหน้าที่ในฐานขยะวิทยาจะแยกขยะเพื่อนำไปขาย หรือนำสิ่งต่างๆที่ยังสามารถใช้งานได้ มาประดิษฐ์เป็นสินค้าเพื่อการจำหน่าย และเป็นหนึ่งในโครงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตามแนวทางบุญนิยม โดยที่ฐานขยะวิทยานี้จะให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ช่วยกันแยกขยะออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ภาพที่ 4.72 แสดงกิจกรรมฐานขยะวิทยา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

2) ฐานน้ำหมัก

ฐานน้ำหมัก จัดกิจกรรมขึ้นที่ฐานสันติชีวภาพ บนชั้น 2 ของฐานขยะวิทยา เป็นโรงงานที่ใช้ผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและผลิตภัณฑ์ซักล้าง โดยใช้น้ำหมักชีวภาพ เพื่อการจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป และเป็นหนึ่งในโครงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตามแนวทางบุญนิยม โดยฐานนี้ได้ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ช่วยกันติดฉลากขวดบรรจุผลิตภัณฑ์น้ำหมักชีวภาพต่างๆ

ภาพที่ 4.73 แสดงกิจกรรมฐานน้ำหมัก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

3) ฐานบ้านสร้างบุญ

ฐานบ้านสร้างบุญ จัดขึ้นที่บ้านสร้างบุญ ซอยนวมินทร์ 26 ถนนนวมินทร์ เป็นฐานกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เตรียมน้ำปานะ และอาหารสำหรับกิจกรรมทำบุญใส่บาตร

4.2.8.4.9 กิจกรรมสนทนากับพระเกจิ

กิจกรรมสนทนากับพระเกจิ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพุทธสถานสันติอโศก บริเวณสวนรอบพระวิหารพันปีเจติย์บรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นสวนที่มีต้นไม้สำหรับให้ร่มเงา และพื้นเป็นทรายละเอียด โดยมีสมณะและสิกขมาตุเป็นผู้นำในกิจกรรม และจัดให้ผู้ปฏิบัติธรรมแยกออกเป็น 2 กลุ่ม

เวียนกันเข้าพบสมณะและสิกขมาตุ กิจกรรมจะมีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ถามปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ โดยสมณะและสิกขมาตุจะตอบคำถามให้ความกระจ่างแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.74 แสดงกิจกรรมสนทนากับพระเกจิ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.10 กิจกรรมสวดมนต์ จงกรม สมาธิ ล้างใจ

กิจกรรมสวดมนต์ จงกรม สมาธิ ล้างใจ จัดขึ้นบริเวณชั้น 5 ของพระวิหารเจดีย์บรมสารีริกธาตุ กิจกรรมเริ่มโดยการให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ทำวัตรเย็นสวดมนต์ ฟังเทศน์ เดินจงกรม และนั่งสมาธิ โดยมีสมณะเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรม

ภาพที่ 4.75 แสดงกิจกรรมสวดมนต์ จงกรม สมาธิ ล้างใจ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.8.4.11 กิจกรรมกตัญญูพระพุทธองค์ ทำอารามสงฆ์ให้เป็นพุทธสถาน

กิจกรรมกตัญญูพระพุทธองค์ ทำอารามสงฆ์ให้เป็นพุทธสถาน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ช่วยกันทำความสะอาดพุทธสถาน โดยการแบ่งผู้ปฏิบัติธรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ไปยังสถานที่ต่างๆ ดังนี้

1) โปสต์

โปสต์ กิจกรรมที่โปสต์จะเป็นการช่วยกันทำความสะอาด โปสต์ ซึ่งเป็นที่พักอาศัยข้างแรมของผู้ปฏิบัติธรรมชาย

ภาพที่ 4.76 แสดงกิจกรรมกตัญญูที่ โปสต์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

2) ห้องน้ำชาย

ห้องน้ำชาย เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมล้างทำความสะอาดห้องน้ำชาย

ภาพที่ 4.77 แสดงกิจกรรมกตัญญูที่ห้องน้ำชาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

3) ตึกขาวและตึกนวล

ตึกขาวและตึกนวล เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ทำความสะอาดที่พักอาศัยของผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

4.2.8.4.12 กิจกรรมเคลียร์จิตก่อนจาก ฝากวาทะพระพุทธรองค์

กิจกรรมเคลียร์จิตก่อนจาก ฝากวาทะพระพุทธรองค์ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปฏิบัติธรรม ได้ฟังเทศน์เป็นครั้งสุดท้ายของการอบรม และให้ผู้ปฏิบัติธรรม ได้ถามข้อสงสัยหรือปัญหาที่ค้างคาใจทั้งหมด เพื่อประสงค์ให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่ก่อนมาปฏิบัติธรรมมีข้อกังวลใจ หรือมีปัญหาที่ตัวผู้ปฏิบัติธรรมเองไม่สามารถหาคำตอบได้ให้สามารถได้รับความกระจ่าง และสามารถกลับไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข โดยมีสมณะเป็นผู้นำกิจกรรม และตอบคำถามต่างๆ

ภาพที่ 4.78 แสดงกิจกรรมเคลียร์จิตก่อนจาก ฝากวาทะพระพุทธรองค์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.9 แนวทางส่งเสริมในการจูงใจผู้ปฏิบัติธรรม

พุทธสถานสันติอโศก จากการศึกษาพบว่า มีลักษณะของการนำหลักการตลาดในเรื่องของการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) เพื่อนำเสนอข้อมูลต่างๆของพุทธสถานสันติอโศก รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลการปฏิบัติธรรมไปสู่ผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าถึงข้อมูลและเข้ามาปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดต่างๆได้ดังต่อไปนี้

4.2.9.1 การโฆษณา (Advertising)

4.2.9.1.1 สื่อสิ่งพิมพ์

โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 มีการพิมพ์แผ่นพับ สำหรับการโฆษณาและให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับโครงการอบรมแจกภายในพุทธสถานสันติอโศก ซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมที่สนใจโครงการสามารถมาติดต่อรับได้ นอกจากนี้ยังพิมพ์เป็นแผ่นกระดาษหรือนำแผ่นพับ โครงการไปติดตามที่ติดประกาศต่างๆในพุทธสถานสันติอโศก และสถานที่ต่างๆของที่เกี่ยวข้องกับพุทธสถานสันติอโศก

สื่อสิ่งพิมพ์ของพุทธสถานสันตติอโศกนี่จะเป็นไปในรูปแบบของความเรียบง่าย ตามแนวปฏิบัติของพุทธสถานสันตติอโศก จึงพบในลักษณะเป็นกระดาษสีขาว และตัวหนังสือพิมพ์สีดำเท่านั้น แต่ก็สามารถใช้ได้ผลเนื่องจากกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมของพุทธสถานสันตติอโศกเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Niche Market) ที่ศรัทธาต่อแนวทางปฏิบัติของพุทธสถานสันตติอโศกเท่านั้น รวมทั้งผู้ปฏิบัติธรรมที่มาจากใหม่ก็เช่นเดียวกัน (สมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒโธ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 4.79 แสดงแผ่นพับ ให้ข้อมูลและโฆษณาโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

ภาพที่ 4.80 แสดงแผ่น โฆษณาโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.9.1.2 สื่อแพร่ภาพและกระจายเสียง

พุทธสถานสันตติอโศกมีสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง มีชื่อว่า สถานีโทรทัศน์เพื่อมนุษยชาติ (For Mankind Television หรือ F.M.TV) และวิทยุชุมชน โดยเน้นที่การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ได้ใช้เพียงวิทยุชุมชนเท่านั้น ในการเป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูลและเชิญชวนผู้ปฏิบัติธรรมให้เข้ามาปฏิบัติธรรมในพุทธสถานสันตติอโศก และมีข้อจำกัดในเรื่องของเครือข่ายสัญญาณที่ไม่สามารถรับฟังได้ในบริเวณพื้นที่ที่ไม่ไกลจากสถานีส่งสัญญาณของพุทธสถานสันตติอโศกมากนัก แต่การที่สื่อโทรทัศน์ และสื่อวิทยุชุมชน เป็นสื่อสารมวลชน (Mass Media) ก็ทำให้มีผู้สามารถรับชมและรับฟังได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งสื่อโทรทัศน์ และวิทยุชุมชน เป็นสื่อที่แสดงให้เห็นถึงวิถีแห่งชาวอโศก เมื่อมีผู้ศรัทธาต่อแนวทางนี้

ก็จะมีผลต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ ซึ่ง โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจหรือผู้ปฏิบัติธรรมได้สัมผัสวิถีชีวิต และความเป็นชาวอโศกที่แท้จริง (สมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

4.2.9.1.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เว็บไซต์ (Web Site) ของพุทธสถานสันติอโศกแสดงผล 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 และเชิญชวนให้ผู้ปฏิบัติธรรมให้เข้ามาปฏิบัติธรรมนั้น เป็นเว็บไซต์ของท่านสมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานและรับผิดชอบโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 คือ เว็บไซต์ <http://www.roidao.com> นอกจากนี้ก็ยังมีในหน้าเว็บไซต์หลักของพุทธสถานสันติอโศก คือ เว็บไซต์ <http://www.bunniyom.com> และ <http://www.asoke.info> อีกทั้งเว็บไซต์นี้ยังสามารถรับชมและรับฟังสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุของพุทธสถานสันติอโศกได้อีกช่องทางหนึ่งด้วย

การที่เว็บไซต์เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าไปหาข้อมูลได้อย่างแพร่หลาย และมีการเข้าถึงผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสามารถเป็นช่องทางหนึ่งที่ทางพุทธสถานสันติอโศกให้ความสำคัญ เพื่อให้สามารถขยายฐานผู้สนใจให้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.81 แสดงหน้าเว็บไซต์ท่านสมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒ

ที่มา : <http://www.roidao.com>

ภาพที่ 4.82 แสดงหน้าเว็บไซต์หลักของพุทธสถานสันติอโศก

ที่มา : <http://www.bunniyom.com>

ภาพที่ 4.83 แสดงสื่อวิทยุผ่านทางอินเทอร์เน็ต

ที่มา : <http://www.bunniyom.com>

4.2.9.1.2 การประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

พุทธสถานสันตือโสภณมีการจัดงานบุญอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งการจัดงานสามารถรวบรวมชาว โสภณและผู้ที่มีศรัทธาต่อแนวทางปฏิบัติของพุทธสถานสันตือโสภณได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งสมณะหรือสิกขมาตุจะมีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามแนวทางของพุทธสถานสันตือโสภณ และให้ข้อมูลเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ด้วย

4.2.9.1.3 การขายโดยบุคคล (Personal Selling)

ท่านสมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒ โสภณ ผู้ประสานงานและรับผิดชอบโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 มีทัศนคติในการทำงาน โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 คือ ให้งานโฆษณาตัวเอง นั่นคือการทำงานออกมาให้ดีที่สุด เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่มาปฏิบัติธรรม รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ต้องให้การดูแล และสร้างความเป็นมิตรกับผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี (สมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒ โสภณ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่จบจากการอบรมแล้วได้มีการบอกต่อแบบปากต่อปาก (Word of Mouth Marketing) และเชิญชวนผู้อื่นให้เข้ามาปฏิบัติธรรมในสันตือโสภณ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่โครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ใช้ได้ผลมาโดยตลอด อาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำการตลาดที่ประสบความสำเร็จ จากความสำเร็จของโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 และในขณะเดียวกันก็สามารถสื่อทัศนคติที่ดีไปพร้อมกับการเชิญชวนผู้ปฏิบัติธรรมได้อีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้เมื่อสมณะหรือสิกขมาตุรูปต่างๆของพุทธสถานสันตือโสภณได้รับกิจนิมนต์ไปตามกลุ่มต่างๆที่เป็นเครือข่ายและเครือแหวนของพุทธสถานสันตือโสภณ ก็มักจะมีผู้ศรัทธาตามมาปฏิบัติธรรมในโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 อยู่เสมอ (สมณะร้อยดาว ปัญญาวุฑฒ โสภณ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 4.84 แสดงการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ปฏิบัติธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, มกราคม 2551

4.2.9.1.4 การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion)

การส่งเสริมการขายของพุทธสถานสันตติโสภณ เนื่องจากเป็นองค์กรทางศาสนา อีกทั้งไม่ได้เป็นองค์กรเพื่อหวังผลกำไร หรือรับเงินบริจาค แต่พบว่าการปฏิบัติธรรมนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการเข้าอบรมปฏิบัติธรรม ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเข้าร่วมอบรมโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายใดๆ เลยตลอดการปฏิบัติกิจกรรมการอบรม

4.1.9.1.5 การตลาดเจาะตรง (Direct Marketing)

เจ้าหน้าที่ของพุทธสถานสันตติโสภณจะมีการเก็บรวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรมโครงการเข้าวัดปฏิบัติศีล 8 ซึ่งเจ้าหน้าที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการส่งจดหมายแผ่นพับ ข้อมูลต่างๆ และตารางกิจกรรมการอบรม ไปยังกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้กลับเข้ามาปฏิบัติธรรมอีกครั้ง หรือเมื่อมีผู้สนใจ โทรศัพท์เข้าไปสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ก็จะมีการส่งจดหมายไปให้ข้อมูลและเชิญชวนเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความสนใจ และผ่านการปฏิบัติธรรมมาแล้ว และอาจจะกลับมาปฏิบัติอีกครั้งในโอกาสต่อไป

4.3 กรณีศึกษาวัดภักทันทตะอาสาฬหาราม

4.3.1 ประวัติและความเป็นมาของวัดภักทันทตะอาสาฬหาราม

วัดภักทันทตะอาสาฬหารามเป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัญญา 4 โดยคณะศิษย์ได้จัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ด้วยความศรัทธาอันมีต่อหลวงพ่อพระภักทันทตะ อาสภมหาเถระ ธรรมาจริยะ อัครมหาภิกษุญาณาจริยะ พระวิปัสสนาจารย์ผู้สืบเชื้อสายวิปัสสนาวงศ์นับแต่พระโมคคัลลิตบุตร ดิศสเถระ สาวกองค์สำคัญ หลังจากที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว 235 ปี ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตจากประเทศพม่า เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวางรากฐานด้านวิปัสสนาธุระในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2496 จากการอาราธนาของคณะสงฆ์และและรัฐบาลไทยในสมัยนั้น

ที่ดินของวัดภักทันทตะอาสาฬหารามได้รับการบริจาคจาก นายสัตวแพทย์ จำเริญ จำนวน 27 ไร่ 2 งาน เพื่อก่อตั้งวัด และได้มี คุณเกษมศรี อนันบุตร ซึ่งที่ดินที่อยู่ติดกันเพิ่มอีก จำนวน 2 ไร่ 86 ตารางวา และสร้างเสาศระเจ้าอโศกมหาราช เพื่อแสดงถึงความมั่นคงของวัดในพุทธศาสนา

วัดภักทันทตะอาสาฬหารามได้รับประกาศตั้งเป็นวัดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ได้ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมพระสังฆาธิการสนองงานคณะสงฆ์ และเป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของบุคคลากรจากหน่วยราชการต่างๆ ตลอดจนฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป สนองรองรับผู้เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ประมาณ 500 คน (วัดภักทันทตะอาสาฬหาราม, 2551) ปัจจุบันวัดภักทันทตะอาสาฬหารามได้รับการจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 4 ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 13/2550 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2551)

4.3.2 แนวคิดในการสร้างวัดภักทันทตะอาสาฬหาราม

วัดภักทันทตะอาสาฬหาราม ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณของพระภักทันทตะ อาสภมหาเถระ ธรรมาจริยะ อัครมหาภิกษุญาณาจริยะ และเป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัญญา 4 เพื่อมุ่งสู่การบรรลุถึงมรรค ผล นิพพาน อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา (วัดภักทันทตะอาสาฬหาราม, 2551)

4.3.3 จุดประสงค์ในการสร้างวัดภักทันทะอาสาฬหาราม

วัดภักทันทะอาสาฬหารามมีจุดประสงค์ในการสร้างวัด ดังนี้

- 1) เพื่อเป็นอนุสรณ์สถาน และประกาศเกียรติคุณของพระอาจารย์ใหญ่ (พระภักทันทะอาสาฬหาเถระ ฐัมมาจริยะ อัครมหาภิกษุญาณจริยะ) ให้ปรากฏ
- 2) เพื่อเผยแผ่วิปัสสนากรรมฐาน สานต่องานของพระอาจารย์ใหญ่ต่อไป
- 3) เพื่อเป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามนัยคัมภีร์มหาสติปัฏฐาน 4
- 4) เพื่อให้บริการ และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนทั่วไป
- 5) เพื่อเป็นที่ฝึกปฏิบัติ และพัฒนาบุคคลากรด้านวิปัสสนากรรมฐาน
(วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, 2551)

4.3.4 ที่ตั้งและแผนที่สำหรับมาวัดภักทันทะอาสาฬหาราม

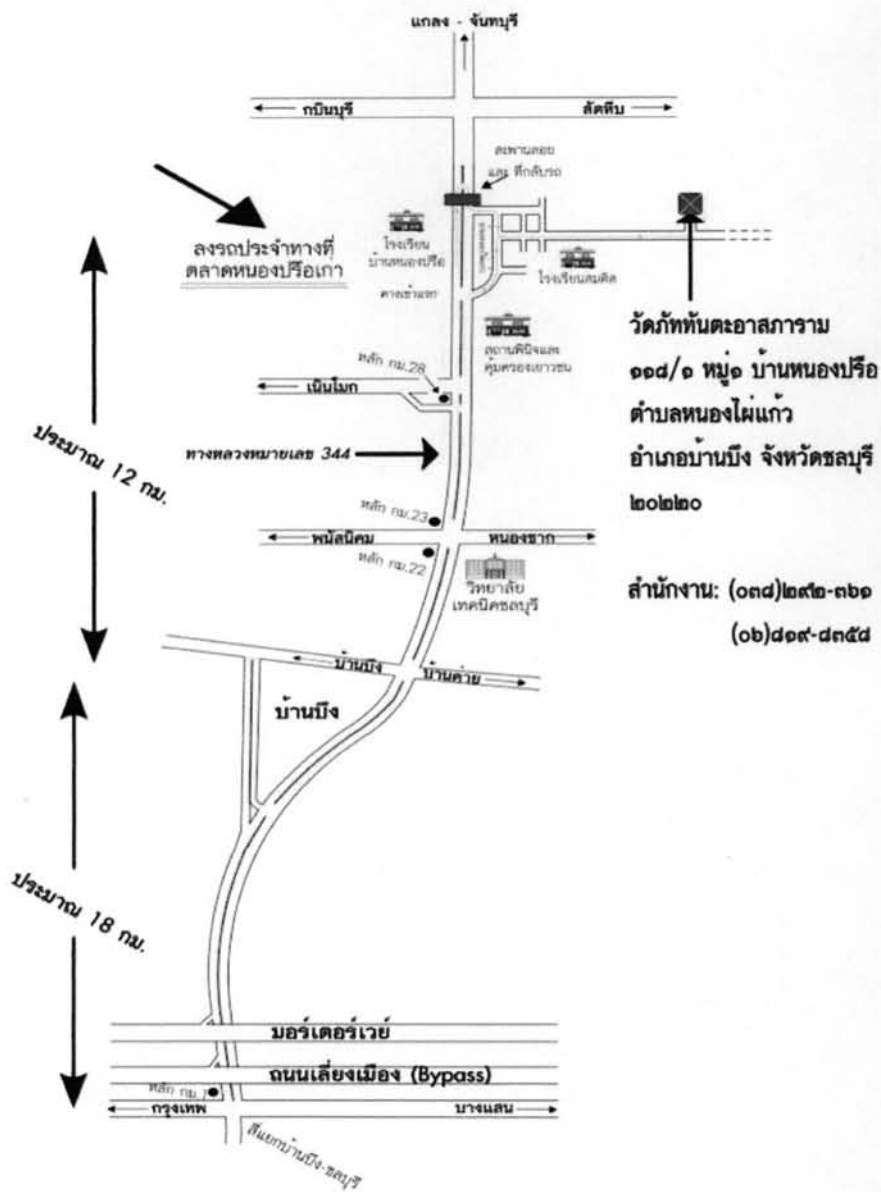
4.3.4.1 ที่ตั้ง

วัดภักทันทะอาสาฬหารามตั้งอยู่ที่ 118/1 หมู่ 1 บ้านหนองปรือ ตำบลหนองไผ่แก้ว
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี 20220

4.3.4.2 แผนที่สำหรับมาวัดภัททันตะอาศาราม

ภาพที่ 4.85 แสดงแผนที่สำหรับมาวัดภัททันตะอาศาราม

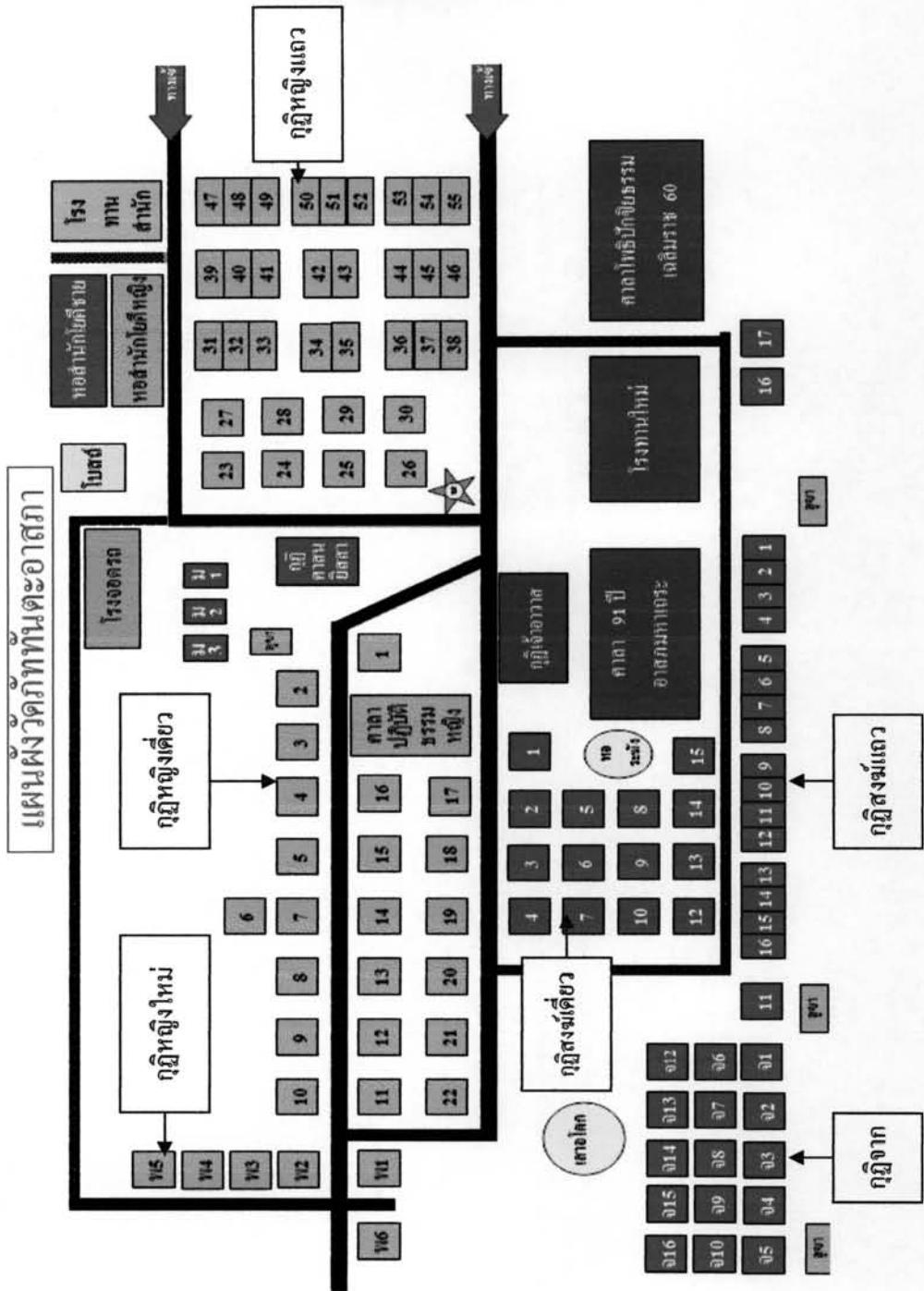

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

4.3.5 แผนผังและสถานที่สำคัญของวัดภักทันทะอาสาaram

4.3.5.1 แผนผังภายในวัดภักทันทะอาสาaram

ผังที่ 4.4 ผังแสดงผังบริเวณภายในวัดภักทันทะอาสาaram

■ เขตสำหรับพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรมชาย   ■ เขตสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

ที่มา : วัดภักทันทะอาสาaram

4.3.5.2 สถานที่สำคัญภายในวัดภัททันตะอาศาราม

4.3.5.2.1 ตราสัญลักษณ์ประจำวัดภัททันตะอาศาราม

ตราสัญลักษณ์ประจำวัดภัททันตะอาศาราม เป็นรูปกวาง 4 ตัว แต่มีเพียงหัวตัว และอยู่ตรงกลางของธรรมจักร ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

- 1) กวาง 4 ตัว หมายถึง มหาสติปัญญา 4 หรือ สติปัญญา 4 ได้แก่
  - 1.1 กายนุปีสสนาสติปัญญา การมีสติตามกำหนดครูกายในกาย
  - 1.2 เวทนานุปีสสนาสติปัญญา การมีสติตามกำหนดครูเวทนาในเวทนา
  - 1.3 จิตตานุปีสสนาสติปัญญา การมีสติตามกำหนดครูจิตในจิต
  - 1.4 ธรรมานุปีสสนาสติปัญญา การมีสติตามกำหนดครูธรรมในสภาวะธรรม

- 2) กวางมีหัวเดียว หมายถึง ทางเดียว

เป็นทางเดียวที่บุคคลผู้ละการเกี่ยวข้องกับหมู่คณะ ไปประพฤติธรรมอยู่ผู้เดียว เป็นทางเดียวที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดขึ้น เป็นทางของบุคคลผู้เดียว คือพระผู้มีพระภาค เพราะทรงกระทำให้เกิดขึ้น เป็นทางปฏิบัติในศาสนาเดียว คือพระพุทธศาสนา

- 3) ธรรมจักร หมายถึง อริยสัจจ 4 ได้แก่

- 3.1 ทุกข์ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจและการมีอุปาทานยึดมั่นถือมั่นในขั้น 5
- 3.2 สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ (ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา)
- 3.3 นิโรธ ความดับทุกข์
- 3.4 มรรค ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มีองค์ 8 ประการ ได้แก่

3.4.1 สัมมาทิฐิ	ความเห็นชอบ
3.4.2 สัมมาสังกัปปะ	ความดำริชอบ
3.4.3 สัมมาวาจา	เจรจาชอบ
3.4.4 สัมมากัมมันตะ	การงานชอบ
3.4.5 สัมมาอาชีวะ	การเลี้ยงชีพชอบ
3.4.6 สัมมาวายามะ	ความเพียรชอบ
3.4.7 สัมมาสติ	ความระลึกชอบ
3.4.8 สัมมาสมาธิ	ความตั้งใจมั่นชอบ

การใช้ตราสัญลักษณ์นี้ เพื่อต้องการสื่อความหมายให้แก่ผู้ปฏิบัติด้วยการอาศัยฐานทั้ง 4 คือ สติปัญญา มาเป็นที่ตั้งหรืออารมณ์ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จนสามารถเกิดญาณหยั่งรู้ในลำดับต่างๆของญาณ บรรลุถึง มรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา (วัดภัททันตะอาศาราม, 2551)

ภาพที่ 4.86 แสดงตราสัญลักษณ์ประจำวัดภักทันทตะอาสาฬหาราม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.2 เสาพระเจ้าอโศกมหาราช

เสาพระเจ้าอโศกมหาราชของวัดภักทันทตะอาสาฬหาราม เป็นการจำลองเสาพระเจ้าอโศกมหาราชมาจากประเทศอินเดียและนำมาสร้างภายในวัดเพื่อแสดงถึงความมั่นคงของวัดในพุทธศาสนา บริเวณเสาพระเจ้าอโศกมหาราชนี้ โดยรอบจะเป็นพื้นที่โล่งสามารถใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติสมาธิ และเดินจงกรม สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้

ภาพที่ 4.87 แสดงเสาพระเจ้าอโศกมหาราช

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.3 โบสถ์

โบสถ์เป็นสถานที่ประดิษฐานองค์พระประธานประจำวัด เป็นที่ประกอบกิจต่างๆของสงฆ์ สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ภายในโบสถ์สามารถใช้เป็นที่นั่งปฏิบัติสมาธิ และบริเวณรอบๆโบสถ์สามารถใช้เป็นสถานที่เดินจงกรมได้

ภาพที่ 4.88 แสดงโบสถ์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.4 กุฏิศาสนนิสสา

กุฏิศาสนนิสสา สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่พำนักสำหรับพระอาจารย์ใหญ่ หลวงพ่อพระภัท
 ทันตะ อาสภมหาเถระ ฐัมมาจริยะ อัครมหาเถรวิมลญาณจริยะ พระผู้ซึ่งวางรากฐานการปฏิบัติ
 วิปัสสนากรรมฐานมหาสติปัญญา 4 ในประเทศไทย

ภาพที่ 4.89 แสดงกุฏิศาสนนิสสา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.5 กุฏิเจ้าอาวาส

กุฏิเจ้าอาวาส สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่พำนักสำหรับเจ้าอาวาส พระอธิการสมศักดิ์ โสโร
 เจ้าอาวาสวัดภัททันตะรูปปัจจุบัน

ภาพที่ 4.90 แสดงกุฏิเจ้าอาวาส

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.6 หอระฆัง

หอระฆังเป็นสถานที่สำหรับให้สัญญาณแก่พระภิกษุ และผู้ปฏิบัติธรรม ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ

ภาพที่ 4.91 แสดงหอระฆัง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.7 ศาลา 91 ปี อสภมหาเถระ

ศาลา 91 ปี อสภมหาเถระ เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับพระสงฆ์ และผู้ปฏิบัติธรรมชาย และเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธี

ภาพที่ 4.92 แสดงศาลา 91 ปี อาสนมหาเถระ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.8 ภาพแสดงโรงทานใหม่

โรงทานใหม่ใช้สำหรับประกอบกิจกรรม และรับประทานอาหาร สำหรับในวันทีวัดมีงานบุญที่ต้องรองรับสาธุชนจำนวนมาก และสำหรับรองรับการทำกิจกรรมสำหรับ โครงการอบรมปฏิบัติธรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่มีผู้ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 4.93 แสดงโรงทานใหม่

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.9 ศาลาโพธิปักขิยธรรม

ศาลาโพธิปักขิยธรรม เป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่ ใช้สำหรับทำวัตรสวดมนต์เช้าและเย็น ฟังเทศน์ ปฏิบัติสมาธิ และประกอบกิจของสงฆ์ ส่วนชั้นที่ 2 เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย และมีพื้นที่ตรงกลางใช้สำหรับปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.94 แสดงศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.10 ศาลาปฏิบัติธรรมหญิง

ศาลาปฏิบัติธรรมหญิง เป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่สำหรับใช้ในการปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติธรรมหญิง และชั้นบนเป็นที่พักอาศัยของแม่ชี

ภาพที่ 4.95 แสดงศาลาปฏิบัติธรรมหญิง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.5.2.11 โรงทานสำนัก

โรงทานสำนัก เป็นสถานที่สำหรับฉันอาหารสำหรับพระภิกษุบางส่วน และใช้เป็นสถานที่สำหรับรับประทานอาหารของผู้มาปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.96 แสดงโรงทานสำนัก

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6 ที่พักรักษาสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดภักทันทะอาสาฬหาราม

ที่พักอาศัยที่เป็นนึ่งก่อสร้างสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดภักทันทะอาสาฬหารามมีการแบ่งออกเป็น 2 ส่วนอย่างชัดเจน คือ ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย และที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง และแต่ละส่วนก็จะมีลักษณะที่พักหลายแบบ และห้ามเพศตรงข้ามเข้าไปในบริเวณที่พักอาศัย ยกเว้นแต่ได้รับการอนุญาตจากทางวัดเท่านั้น โดยสามารถจำแนกเขตด้วยสีของหลังคา คือ สีน้ำเงินจะเป็นเขตผู้ปฏิบัติธรรมชาย และหลังคาสีแดงจะเป็นเขตสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง และนอกจากนี้ยังมีบริเวณที่ใช้สำหรับพักผ่อน สำหรับรองรับผู้ปฏิบัติธรรมที่ต้องการอยู่กลางแจ้งแรมเพื่อปฏิบัติธรรมด้วย ซึ่งรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับที่พักอาศัย มีดังต่อไปนี้

4.3.6.1 ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย

ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายในวัดภักทันทะอาสาฬหาราม มีทั้งหมด 5 แบบ คือ หอสำนักโยคีชาย ศาลาโพธิปักขิยธรรม กุฏิสงฆ์แถว กุฏิสงฆ์เดี่ยว และกุฏิจาก ซึ่งแต่ละแบบมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.3.6.1.1 หอสำนักโยคีชาย

หอสำนักโยคีชาย เป็นที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมที่มาจากใหม่ไม่เคยปฏิบัติธรรมมาก่อน หรือปฏิบัติธรรมยังไม่มีความชำนาญมากนัก และสามารถอยู่พักรักษาเพื่อปฏิบัติธรรมได้ไม่เกิน 15 วัน

ลักษณะอาคาร เป็นอาคาร 2 ชั้น ยาวเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่ออิฐฉาบปูน พื้นปูด้วยหินอ่อน ทั้งอาคารมีห้องทั้งหมด 14 ห้อง แบ่งเป็นชั้นล่าง 10 ห้อง ชั้นบน 10 ห้อง และห้องบริเวณชานพักบันได 4 ห้อง ห้องชั้นล่างบางส่วนได้ถูกใช้เป็นที่ปฏิบัติได้สวดอารมณกับพระวิปัสสนาจารย์ และห้องเก็บของ นอกจากนี้เป็นห้องพักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายทั้งหมด

การพักรักษา เป็นลักษณะของการพักรวมตามห้องต่างๆ ห้องหนึ่งสามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้มากที่สุด ไม่เกิน 4 คน แต่ละห้องจะมีมุ้งลวดสำหรับป้องกันยุง และติดตั้งพัดลมใหญ่ติดบนเพดานห้อง

ภาพที่ 4.97 แสดงหอสำนัก โยคีชาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

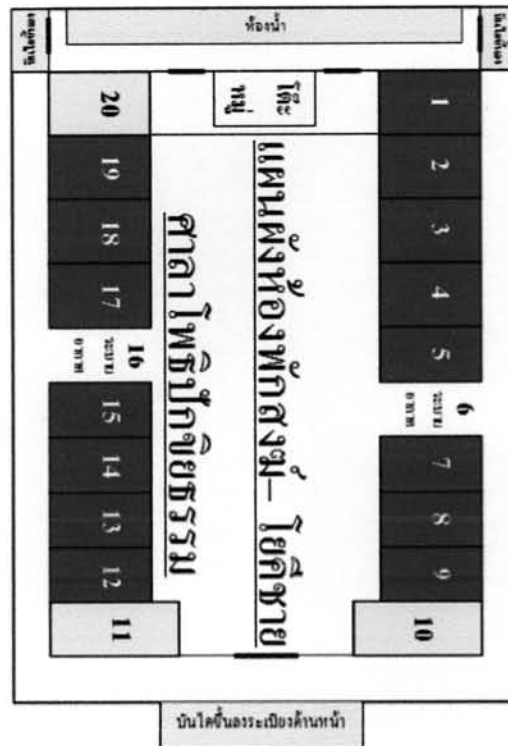
4.3.6.1.2 ศาลาโพธิปักขิยธรรม

ศาลาโพธิปักขิยธรรม เป็นอาคารที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดหลายครั้งแล้ว หรือมาเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

ลักษณะอาคารเป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น พื้นปูด้วยไม้ปาร์เก้ หน้าต่างเป็นบานเกร็ด ชั้นบนแบ่งเป็นห้องเล็ก 20 ห้อง ห้องพัก 3 ห้องถูกใช้เป็นที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมได้ใช้ในการสอบอารมณ์กับพระวิปัสสนาจารย์ และมีห้องพัก 2 คนถูกเปิดไว้ตลอดเวลาเพื่อการระบายอากาศ และใช้สำหรับเก็บเครื่องนอน นอกจากนี้ทั้งหมดจะถูกใช้เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย โดยการเรียงตัวของห้องพักมีลักษณะเป็นห้องเรียงรอบตัวอาคาร โดยที่เหลือพื้นที่ตรงกลางไว้ใช้สำหรับตั้งโต๊ะหมู่บูชาและให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่พักในสถานที่นี้ได้ใช้สำหรับปฏิบัติธรรม

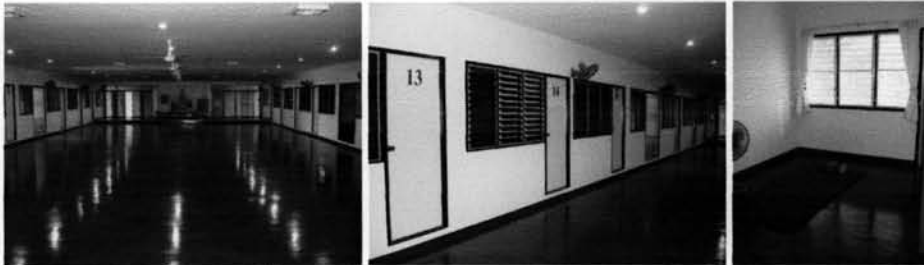
การพักอาศัย เป็นการพักเดี่ยว หรือถ้าหากมีความจำเป็นในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ทางวัดยินยอมให้พักได้ไม่เกิน 2 คน ทุกห้องจะมีมุ้งลวดสำหรับป้องกันยุงและผ้า màn และสามารถอยู่พักอาศัยเพื่อปฏิบัติธรรมได้ไม่เกิน 15 วัน

ผังที่ 4.5 ผังแสดงบริเวณชั้น 2 ศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : วัดกัททันตะอาศาราม

ภาพที่ 4.98 แสดงที่พักในศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.1.3 กุฏิสงฆ์แถว

กุฏิสงฆ์แถว เป็นอาคารที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดหลายครั้งแล้ว หรือมาเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับกับศาลาโพธิปักขิยธรรม เฉลิมราช 60 การพักอาศัยของกุฏิสงฆ์แถว เป็นลักษณะของการพักเดี่ยว หรือมากที่สุดไม่เกิน 4 คน และสามารถอยู่พักอาศัยเพื่อปฏิบัติธรรมได้ไม่เกิน 15 วัน

ลักษณะอาคาร เป็นอาคารชั้นเดียวที่ก่อสร้างเป็นชุด ชุดละ 4 ห้อง รวมทั้งหมด 16 ห้อง ก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ พื้นปูกระเบื้อง หน้าต่างบานเกร็ด มุ้งลวด และมีระเบียงโดยรอบ นอกจากนี้ภูมิทัศน์จะมีชื่อประจำห้องครบทุกห้อง โดยได้นำ ญาณ 16 มาใช้เป็นชื่อประจำห้อง เรียงกันตั้งแต่ห้องที่ 1 จนถึงห้องที่ 16 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ญาณ 16 คือ ความหยั่งรู้ หมายถึงญาณที่เกิดขึ้นแก่ผู้เจริญวิปัสสนาตามลำดับตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2551) ได้แก่

1. นามรูปปริเฉทญาณ
2. ปัจจัยปริศคหญาณ
3. สมมตสนญาณ
4. อุทฺถยพฺพชญาณ
5. ภงฺคญาณ
6. ภยญาณ
7. อาทีนวญาณ
8. นิพฺพิทาญาณ
9. มุญฺจิคฺคฺกมฺขตาญาณ
10. ปฏฺิสงฺขารญาณ
11. สงฺขารเปฺกฺขาญาณ
12. อนฺุโลมญาณ
13. โคตฺรภูญาณ
14. มคฺคญาณ
15. ผลญาณ
16. ปจฺจเวกฺขณญาณ

ภาพที่ 4.99 แสดงภูมิทัศน์แถว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.1.4 กุฏิสงฆ์เดี่ยว

กุฏิสงฆ์เดี่ยว เป็นอาคารที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายที่มาปฏิบัติธรรมที่มาปฏิบัติธรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ สามารถปฏิบัติธรรมได้ด้วยตนเอง ด้วยความชำนาญแล้ว ทั้งนี้ต้องได้รับการอนุญาตจากพระวิปัสสนาจารย์ไม่น้อยกว่า 2 ท่านเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าพักที่กุฏิสงฆ์เดี่ยวได้ หรือผู้ที่มาเยี่ยมเยือนวัดในฐานะอาคันตุกะและผู้ที่ออกทุนทรัพย์สร้างเอง เนื่องจากสามารถปฏิบัติธรรมในที่พักได้โดยไม่ต้องออกจากที่พักเลย และมีบริการส่งอาหารถึงภายในที่พัก และอยู่ปฏิบัติได้ไม่เกิน 4 เดือน ยกเว้นผู้ที่ออกทุนทรัพย์สร้างเองจะอยู่อาศัยได้เกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปีจะต้องสับเปลี่ยนหมุนเวียนให้นักปฏิบัติธรรมอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

กุฏิสงฆ์เดี่ยวมีทั้งหมด 17 หลัง ลักษณะอาคารเป็นแบบทรงไทยประยุกต์ชั้นเดียว ก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่ หน้าต่างบานเกร็ด พื้นปูกระเบื้อง มีบริเวณโดยรอบ และทุกหลังมีมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุง

การพักอาศัยเป็นการพักอาศัยเดี่ยว ถ้าต้องการพักด้วยจำนวนคนที่มากกว่านี้ต้องได้รับการอนุญาตจากพระวิปัสสนาจารย์เท่านั้น เนื่องจากทางวัดต้องการให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่พักในกุฏิสงฆ์เดี่ยวได้รับความสงบ ไม่มีสิ่งใดรบกวน เพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าในสมาธิญาณ

ภาพที่ 4.100 แสดงกุฏิสงฆ์เดี่ยว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.1.5 กุฏิจาก

กุฏิจากเป็นกุฏิพักอาศัยเดี่ยว สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายที่ต้องการความสันโดศ สงบ สมถะ และเรียบง่ายตามธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้พักอาศัยจะเป็นผู้ปฏิบัติธรรมที่มาปฏิบัติธรรมเป็นประจำ และพักอาศัยได้ไม่เกิน 15 วัน

กุฏิจากมีทั้งหมด จำนวน 16 หลัง เป็นการสร้างในลักษณะที่พักอาศัยแบบชั่วคราว โครงสร้างเป็นเหล็ก ยกคานสูง หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องลอนคู่ มุงทับด้วยใบจาก ผนังเป็นแผ่นอิฐฉั่ม หรือ โครงเหล็กแล้วปิดทับด้วยใบจาก แต่ด้วยความไม่คงทนของวัสดุทำให้ในปัจจุบันสามารถ

ใช้การได้เพียงไม่กี่หลัง แต่ได้มีการปรับปรุงใหม่บางส่วน และเพิ่มมุ้งลวดเข้าไป และในปัจจุบันพัฒนาสร้างขึ้นมาใหม่เป็นการสร้างแบบถาวร ก่ออิฐฉาบปูน ภายในปูด้วยกระเบื้อง คล้ายกับกุฏิสงฆ์เดี่ยว

ภาพที่ 4.101 แสดงกุฏิจากแบบดั้งเดิม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.102 แสดงกุฏิจากที่ได้รับการปรับปรุง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.103 แสดงกุฏิจากสร้างใหม่ในปัจจุบัน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.2 ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

ที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิงของวัดภักทันทะอาสาการาม มีอยู่ด้วยกัน 4 แบบ คือ หอสำนักโยคีหญิง กุฏิหญิงแถว กุฏิหญิงเดี่ยว และกุฏิหญิงใหม่ ซึ่งแต่ละแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.6.2.1 หอสำนักโยคีหญิง

หอสำนักโยคีหญิง เป็นสถานที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิงที่ใหม่ ไม่เคยปฏิบัติธรรมมาก่อน หรือปฏิบัติธรรมมายังไม่นานมากนัก เช่นเดียวกับหอสำนักโยคีชาย และสามารถพักอาศัยได้ไม่เกิน 15 วัน

ลักษณะของหอพักโยคีหญิง เป็นอาคาร 2 ชั้น รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่ออิฐฉาบปูน พื้นปูด้วยหินอ่อน ดินมุ้งลวด และพัดลม ชั้นล่างเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ใช้สำหรับปฏิบัติธรรม และชั้นบนเป็นห้องโถงขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน ใช้สำหรับพักอาศัยรวมกันของผู้ปฏิบัติธรรมหญิง ซึ่งทางวัดจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการนอนไว้ให้

ภาพที่ 4.104 แสดงหอสำนักโยคีหญิง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.2.2 กุฏิหญิงแถว

กุฏิหญิงแถว มีทั้งหมดจำนวน 25 ห้อง เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมที่มาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สามารถฝึกปฏิบัติวิปัสสนาสมาธิได้ด้วยตนเองแล้ว

ลักษณะของกุฏิหญิงแถว มี 2 แบบ คือ แถวละ 2 ห้อง และแถวละ 3 ห้อง แต่ละแบบมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน แตกต่างกันเพียงจำนวนห้องเท่านั้น กุฏิหญิงแถวเป็นอาคารชั้นเดียว ก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงปั้นหยา โครงหลังคาเหล็กมุงกระเบื้องโมเนียร์ พื้นปูกระเบื้อง และมีบริเวณโดยรอบ การพักอาศัยเป็นการพักอาศัยเดี่ยว และพักรวมได้มากที่สุดไม่เกิน 4 คน

ภาพที่ 4.105 แสดงกุฏิหญิงแถว

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.2.3 กุฏิหญิงเดี่ยว

กุฏิหญิงเดี่ยว มีทั้งหมดจำนวน 30 กุฏิ เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง กฎเกณฑ์การเข้าพักอาศัยจะเหมือนกับกุฏิสงฆ์เดี่ยว คือ เป็นผู้ที่มาปฏิบัติธรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ สามารถปฏิบัติธรรมได้ด้วยตนเอง ด้วยความชำนาญแล้ว ทั้งนี้ต้องได้รับการอนุญาตจากพระวิปัสสนาจารย์ไม่น้อยกว่า 2 ท่านเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าพักที่กุฏิสงฆ์เดี่ยวได้ หรือผู้ที่มาเยี่ยมเยือนวัดในฐานะอาคันตุกะ และผู้ที่ออกทุนทรัพย์สร้างเอง เนื่องจากสามารถปฏิบัติธรรมในที่พักได้โดยไม่ต้องออกจากที่พักเลย และมีบริการส่งอาหารถึงภายในที่พัก และอยู่ปฏิบัติได้ไม่เกิน 4 เดือน ยกเว้นผู้ที่ออกทุนทรัพย์สร้างเองจึงจะอยู่อาศัยได้เกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปีจะต้องสับเปลี่ยนหมุนเวียนให้นักปฏิบัติธรรมอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ลักษณะอาคารเป็นอาคารชั้นเดียว ก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ พื้นปูกระเบื้อง และมีมุ้งลวด

การเข้าพักอาศัยจะเป็นการพักอาศัยเดี่ยว แต่ถ้าต้องการพักรวมสามารถพักได้ไม่เกิน 4 คน และต้องได้รับการอนุญาตจากพระวิปัสสนาจารย์เท่านั้น เนื่องจากทางวัดต้องการให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่พักในกุฏิสงฆ์เดี่ยวได้รับความสงบ ไม่มีสิ่งใดรบกวน เพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าในสมาธิญาณ

ภาพที่ 4.106 แสดงกุฏิหญิงเดี่ยว

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.2.5 ภูมิหญิงใหม่

ภูมิหญิงใหม่ มีจำนวน 6 หลัง คล้ายกับภูมิหญิงเดี่ยว แต่มีความใหม่กว่า เนื่องจากก่อสร้างที่หลัง และมีรูปการพัฒนารองที่ทันสมัยมากกว่า ลักษณะอาคาร โดยรวมจะมีความใกล้เคียงกัน แตกต่างกันที่ขนาดซึ่งจะมีขนาดใหญ่กว่า และการตกแต่งภายใน เช่น บางหลังจะมีการปูพื้นด้วยไม้ลามิเนต และมีห้องครัวภายในกุฏิ เป็นต้น และนอกจากนี้กฎเกณฑ์ในการเข้าพักเหมือนกับภูมิหญิงเดี่ยว

ภาพที่ 4.107 แสดงภูมิหญิงใหม่

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.3 ที่พักอาศัยแบบปิดกอด

วัดภักทันทะอาสาฬหาราม ได้จัดเตรียมสถานที่ไว้สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมที่ต้องการอยู่กอดเพื่อปฏิบัติธรรม โดยแบ่งออกเป็นสถานที่ปิดกอดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย และสถานที่ปิดกอดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

4.3.6.3.1 สถานที่ปักกลดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย

สถานที่ปักกลดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย สามารถปักกลดได้ในศาลา 91 ปี อาสนมหาเถระ หรือตามต้นไม้ต่างๆที่อยู่ในเขตผู้ปฏิบัติธรรมชาย

ภาพที่ 4.108 แสดงสถานที่ปักกลดในศาลา 91 ปี อาสนมหาเถระ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.109 แสดงบริเวณต้นไม้ที่สามารถปักกลดได้สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.6.3.2 สถานที่ปักกลดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง

สถานที่ปักกลดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิงอยู่ในบริเวณสวนมะม่วงด้านหลังของกุฏิหญิง เดี่ยว และกุฏิหญิงใหม่ ซึ่งอยู่ในเขตผู้ปฏิบัติธรรมหญิง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมหญิงได้อยู่กับธรรมชาติ อย่างสันโดศ

ภาพที่ 4.110 แสดงสวนมะม่วง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัย

4.3.7.1 สิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักอาศัย

สิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักอาศัยของวัดภักทันทะอาสาฬหาราม ในที่พักแต่ละแบบ และแต่ละห้อง จะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากที่พักอาศัยส่วนใหญ่ภายในวัดมีเจ้าภาพประจำ เจ้าภาพของทางวัดนี้จะเป็นผู้บริจาคเงินในการสร้างห้องพัก หรือบ้านพัก และจะได้รับสิทธิ์ในการเข้าอยู่พักอาศัยเพื่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งเพื่อการพักอาศัยนี้เจ้าภาพก็จะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตามแต่ที่เจ้าภาพต้องการนำเข้ามาภายในที่พักของตน เช่น เติง ตู้เสื้อผ้า พัดลม เครื่องปรับอากาศ เครื่องทำน้ำอุ่น เป็นต้น และต้องขออนุญาตต่อทางวัดในการนำสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้เข้ามาใช้ภายในที่พักอาศัย โดยที่ทางวัดจะพิจารณาตามความเหมาะสม โดยตามหลักการของวัดแล้ว ทางวัดต้องการให้ผู้ปฏิบัติธรรมละเว้นสิ่งต่างๆ เหล่านี้ แต่ผู้ปฏิบัติธรรมบางคนยังต้องอาศัยการปรับตัว ทำให้ทางวัดอนุญาตสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เมื่อเจ้าภาพไม่ได้อยู่ปฏิบัติธรรมแล้ว หรือครบกำหนดที่จะต้องเวียนที่พักอาศัยให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมคนอื่นๆ ได้ใช้ตามกฎเกณฑ์ของทางวัด ทำให้ความสะดวกสบายในการพักอาศัยของผู้ปฏิบัติธรรมอื่นๆ ก็จะมีความสะดวกต่างกันไปด้วย

ส่วนสิ่งของเครื่องใช้ที่วัดภักทันทะอาสาฬหาราม ได้จัดเตรียมไว้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนก็คือ อุปกรณ์ในการนอนต่างๆ เช่น หมอน เสื่อ พูกบางๆ ผ้าห่ม และพัดลม เป็นต้น และกระดิกน้ำร้อน น้ำเย็น เป็นต้น และจะจัดวางในตำแหน่งที่สามารถใช้สำหรับส่วนรวมได้ ซึ่งก็พอเพียงแก่การพักอาศัยสำหรับการปฏิบัติธรรม (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

4.3.7.2 สำนักงาน

สำนักงานของวัดภักทันทะอาสาการาม เป็นอาคารชั้นเดียว ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับกุฏิเจ้าอาวาส และกุฏิหญิงเดี่ยว เป็นสถานที่สำหรับลงทะเบียนเพื่อเข้าพักและปฏิบัติธรรม และใช้เป็นสถานที่สำหรับสมาทานศีล 8 และขึ้นพระกรรมฐาน เพื่อร่วมการปฏิบัติธรรม อีกทั้งยังเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ แก่ผู้มาปฏิบัติธรรมในระหว่างการปฏิบัติธรรม โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นประจำทุกวัน

ภาพที่ 4.111 แสดงสำนักงาน

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.3 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัยชาย

4.3.7.3.1 หอสำนักโยคีชาย

สิ่งอำนวยความสะดวกในหอสำนักโยคีชาย มีดังนี้

1) ห้องสอบอารมณ์

หอสำนักโยคีชาย บริเวณชั้นล่างถูกจัดให้เป็นห้องสอบอารมณ์สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมในการสอบอารมณ์กับพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อจะได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติธรรมต่อไป

ภาพที่ 4.112 แสดงห้องสอบอารมณ์ในหอสำนัก โยคีชาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

2) ห้องน้ำ

หอสำนัก โยคีชาย ภายในห้องพักทุกห้องจะมีห้องน้ำในตัว และมีห้องน้ำรวมบริเวณ
ชั้นล่างริมบันไดทางลงข้างอาคาร

ภาพที่ 4.113 แสดงห้องน้ำภายในห้องพัก หอสำนัก โยคีชาย

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.114 แสดงห้องน้ำบริเวณชั้นล่าง

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.3.2 ศาลาโพธิปักขิยธรรม

1) สถานที่ปฏิบัติธรรม

สถานที่ปฏิบัติธรรมของศาลาโพธิปักขิยธรรม มีอยู่ 2 แห่ง คือ บริเวณชั้นล่าง จะเป็นห้องสำหรับปฏิบัติธรรม และมีเบาะรองนั่งที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ ใช้เป็นสถานที่ทำวัตรเช้าและเย็นร่วมกันระหว่างพระภิกษุสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรม และบริเวณชั้นบนจะมีพื้นที่โล่งตรงกลางอาคารถูกจัดขึ้นไว้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชายที่พักอาศัยบนศาลาโพธิปักขิยธรรม

ภาพที่ 4.115 ภาพแสดงสถานที่ปฏิบัติธรรมบริเวณชั้นล่างศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.116 แสดงสถานที่ปฏิบัติธรรมชั้นบนศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

2) ห้องสอบอารมณ์

ห้องสอบอารมณ์ในศาลาโพธิปักขิยธรรมจะมีทั้งชั้นล่างและชั้นบน ชั้นล่างมีห้องสอบอารมณ์ 2 ห้องตั้งอยู่บริเวณทางเข้าตัวอาคาร และชั้นบน มีทั้งหมด 3 ห้อง ตั้งอยู่บริเวณบันไดขึ้นลงด้านหน้า 2 ห้อง และบริเวณบันไดขึ้นลงด้านหลัง 1 ห้อง

ภาพที่ 4.117 แสดงห้องสอบอารมณ์ชั้นล่างศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.118 แสดงห้องสอบอารมณ์ชั้นบนศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

3) ห้องน้ำ

ห้องน้ำของศาลาโพธิปักขิยธรรมเป็นห้องน้ำรวมตั้งอยู่บริเวณทางขึ้นลงบันไดด้านหลังของอาคารทั้งบริเวณชั้นล่างและชั้นบน โดยที่ชั้นล่างจะมีห้องน้ำสำหรับผู้หญิงด้วย เป็นการรองรับการมาทำวัตร หรือปฏิบัติกรรมฐานของผู้ปฏิบัติธรรมหญิง หรือในกรณีที่ทางวัดมีโครงการอบรมซึ่งมีผู้ปฏิบัติธรรมหญิงเป็นจำนวน

ภาพที่ 4.119 แสดงห้องน้ำชั้นล่างศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.120 แสดงห้องน้ำชั้นบนศาลา โพรปักกิชยกรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.3.3 กฎีสงฆ์แถว

ห้องน้ำ

กฎีสงฆ์แถว ภายในที่พักทุกห้อง จะมีห้องน้ำในตัว และบริเวณด้านนอกก็มีห้องน้ำรวมไว้คอยบริการ

ภาพที่ 4.121 แสดงห้องน้ำในกฎีสงฆ์แถว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.122 แสดงห้องน้ำภายนอกกฎีสงฆ์แถว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.3.4 กุฏิสงฆ์เดี่ยว

ห้องน้ำ

กุฏิสงฆ์เดี่ยวทุกหลังจะมีห้องน้ำในตัว เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้สอย และการปฏิบัติ
ธรรม

ภาพที่ 4.123 แสดงห้องน้ำในกุฏิสงฆ์เดี่ยว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.3.5 กุฏิจาก

ห้องน้ำ

กุฏิจาก เนื่องจากมีขนาดเล็ก พื้นที่ไม่เพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถมีห้องน้ำในตัวได้ แต่ทาง
วัดก็ได้เตรียมห้องน้ำรวมไว้ 2 แห่งบริเวณ โคจรอบของกุฏิจาก

ภาพที่ 4.124 แสดงห้องน้ำบริเวณ โคจรอบกุฏิจาก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.4 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักอาศัยหญิง

4.3.7.4.1 หอสำนักโยคีหญิง

1) สถานที่ปฏิบัติธรรม

หอสำนักโยคีหญิงบริเวณชั้นล่าง จะเป็นห้อง โถง โถง ใช้สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิงที่พักในหอสำนักโยคีหญิง ได้ใช้สำหรับปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ และเดินจงกรม

ภาพที่ 4.125 แสดงสถานที่ปฏิบัติธรรมในหอสำนักโยคีหญิง

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

2) ห้องน้ำ

ห้องน้ำในหอสำนักโยคีหญิง ชั้นบนบริเวณที่พักจะมีห้องน้ำ 1 ห้อง และชั้นล่างจะมีห้องน้ำได้บันไดขึ้นลงฝั่งละ 1 ห้อง รวมเป็น 2 ห้อง และห้องน้ำรวมขนาดใหญ่ ด้านข้างหอสำนักโยคีหญิงอีกแห่งหนึ่ง

ภาพที่ 4.126 แสดงห้องน้ำในหอสำนักโยคีหญิง

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.127 แสดงห้องน้ำรวมบริเวณหอสำนักโยคีหญิง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.4.2 กุฏิหญิงแถว

ห้องน้ำ

ห้องน้ำในกุฏิหญิงแถวจะมีภายในที่พักทุกห้อง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การใช้สอยและการปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 4.128 แสดงห้องน้ำในกุฏิหญิงแถว

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.4.3 กุฏิหญิงเดี่ยว

ห้องน้ำ

กุฏิหญิงเดี่ยวจะมีห้องน้ำภายในตัวทุกหลัง เหมือนกับกุฏิสงฆ์แถว เพื่อเอื้อแก่การใช้สอยและการปฏิบัติธรรมเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 4.129 แสดงห้องน้ำในกุฏิหญิงเดี่ยว

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.7.4.4 กุฏิหญิงใหม่

1) ห้องครัว

กุฏิหญิงใหม่ เป็นกุฏิที่ทำการสร้างขึ้นใหม่ และมีความแตกต่างจากกุฏิหญิงแถว และกุฏิหญิงเดี่ยว ที่มีการออกแบบแบบห้องครัวไว้ภายในกุฏิด้วย ซึ่งจะจัดเป็นมุมเล็กๆ ไว้สำหรับล้างภาชนะ และจัดวางเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัว แต่ห้ามทำอาหาร เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติธรรม และทางวัดมีบริการส่งอาหารให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมถึงภายในที่พัก

ภาพที่ 4.130 แสดงห้องครัวในกุฏิหญิงใหม่

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

2) ห้องน้ำ

กุฏิหญิงใหม่จะมีห้องน้ำในตัวทุกหลัง เช่นเดียวกับกุฏิหญิงแถว และกุฏิหญิงเดี่ยว แต่จะแตกต่างกันตรงที่มีการกั้นส่วนเปียกและส่วนแห้ง ด้วยการกั้นผนังขึ้นมามากัน

ภาพที่ 4.131 แสดงห้องน้ำในกุฏิหญิงใหม่

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.8 กิจกรรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม

4.3.8.1 เป้าหมายของกิจกรรม

เป้าหมายของการกิจกรรมการปฏิบัติธรรมของวัดภักทันทะอาสาการาม มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับรู้และเข้าใจ และมีสถานที่ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 โดยเน้นเรื่องการปฏิบัติ มากกว่าการให้ทฤษฎี หรือข้อคิดต่างๆ เพื่อเป็นการฝึกใจให้ผู้ปฏิบัติธรรมให้มีจิตใจเข้มแข็ง ในการลด ละ เลิก อบายมุขต่างๆ และทำให้การใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน ได้ดีขึ้น (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

4.3.8.2 แนวทางการฝึกอบรม

วัดภักทันทะอาสาการาม มีแนวทางการฝึกอบรมสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ดังนี้

4.3.8.2.1 การถือศีล

วัดภักทันทะอาสาการาม กำหนดให้ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคน ต้องสมาทานศีล 8 และถือศีล 8 ตลอดระยะเวลาการปฏิบัติธรรมภายในวัด

4.3.8.2.2 การปฏิบัติกรรมฐาน

การปฏิบัติสมาธิของวัดภักทันทะอาศาราม ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนจะต้องขึ้นพระกรรมฐานจากพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อให้พระวิปัสสนาจารย์ให้กรรมฐานแก่ตน ซึ่งวิปัสสนากรรมฐานนี้เป็นวิชาที่พระสัมมาพระพุทธเจ้าทรงค้นพบ และเป็นศาสตร์เดียวที่สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง หลุดพ้นไปจากอำนาจการครอบงำของอาสวะกิเลส ตั้งแต่เบาบางจนกระทั่งหมดจดปราศจากกิเลสโดยสิ้นเชิง (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 14)

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของวัดภักทันทะอาศาราม เป็นไปตามแนวทางของมหาสติปัฏฐาน 4 เพื่อการกำหนดรู้ คือ การเอาจิตเข้าไปจดจ่อเฝ้าดูสภาวะธรรมอันปรากฏขึ้นตามความเป็นจริง ด้วยวิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา โดยปราศจากการคิดนึกพิจารณาปรุงแต่ง เพ่ง จ้อง หรือเพิ่มเติมสิ่งใดๆลงไปในทุกๆขณะที่มีการกำหนด (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 13) โดยใช้คำว่า หนอ มาเป็นคำบริกรรมต่อท้ายในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

สำหรับเหตุผลที่นำคำว่า หนอ มาเป็นคำบริกรรมต่อท้ายในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีดังนี้ คือ

- 1) เป็นพระพุทธอุทยานที่พระองค์ทรงแสดงถึงความโสมนัส ในคราวที่ท่าน โณทัญญู พระราหมณ์ได้ดวงตาเห็นธรรม ทรงเปล่งพระอุทานว่า อัญญาสิ วต โภ โณทัญญู แปลว่า โณทัญญู ได้รู้แล้วหนอ คำว่า หนอ มาจากภาษาบาลีว่า วะตะ ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า หนอ มีบทวิเคราะห์ศัพท์ว่า วิญญะสังสาร ทุกขัง ตาเรตติ วิโต แปลว่า สภาวะธรรมที่ยังสัตว์ให้ข้ามพ้นทุกข์ในวิญญะสังสาร ชื่อว่า วะตะ (หนอ) ดังนี้
- 2) เพื่อเพิ่มกำลังให้แก่ขณิกสมาธิ ซึ่งโดยปกติจะมีกำลังน้อยเพียงชั่วขณะของการกำหนดรูปนามในแต่ละขณะเท่านั้น คำบริกรรมที่สั้นและห้วนเกินไปทำให้สมาธิขาดกำลัง
- 3) เพื่อความสละสลวยของคำบริกรรม เพราะภาษาไทยไทยเป็นคำโคด อาจฟังแล้วไม่ไพเราะถ้าเติมคำต่อท้ายเข้าไป จะฟังดูสละสลวยและไพเราะยิ่งขึ้น
- 4) เพื่อละความรัก ความชอบ ความชัง ผู้ปฏิบัติที่ใส่หนอต่อท้ายคำบริกรรมไปแล้วจะมีความประจักษ์แจ้งอย่างหนึ่งว่า เมื่อกำหนดไปจะมีจิตใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปในฝ่ายความอยาก ความชอบ หรือ ความชัง (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 11-12)

ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนในวัดภักทันทะอาศารามจะต้องปฏิบัติสมาธิวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 เท่านั้น ซึ่งมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นการกำหนดรู้ใน กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ซึ่งมีแนวทางและหลักการปฏิบัติดังนี้

1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ สติตามระลึกถึงสภาวะธรรมทางกาย ซึ่งสามารถกำหนดรู้ใน ขณะที่ผู้ปฏิบัติธรรมตามระลึก ไปในอริยาบถหลัก คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน และอริยาบถย่อย คือ ก้มเงย กู้ เขยิบค เป็นต้น

1.1 การยืนกำหนด

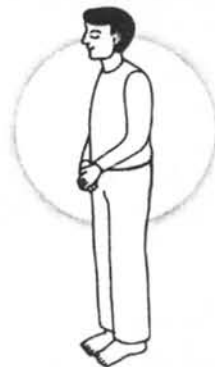
1.1.1 หลักการ

จิตฺโต วา จิตฺโตมฺหิตฺติ ปะชานาติ. หมายถึง ยืนอยู่ ก็กำหนดรู้ว่า ตนยืนอยู่

1.1.2 วิธีปฏิบัติ

- (1) ยืนตัวตั้งตรง คอตรง มือไขว้กันไว้ข้างหลัง
- (2) ลืมตาเพียงครึ่งเดียว ทอดสายตาไปไกลประมาณ 2-3 เมตร
- (3) สติระลึกถึงการยืน คือ ร่างกายที่ตั้งตรงกำหนดว่า ยืนหนอ 3 ครั้ง
- (4) ขณะที่บริกรรมในใจว่า ยืนหนอ ต้องรู้สึกตัวว่า ตนเองยืนอยู่จริงๆ
- (5) จิตแนบแน่นกับความรู้สึกถึงอาการตั้งตรงของร่างกาย ควบคู่กับคำบริกรรม
(พระอธิการสมศักดิ์ โสร โท, 2550: 16)

ภาพที่ 4.132 แสดงการยืนกำหนด

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.2 การเดินกำหนด

1.2.1 หลักการ

คัจฉันโต วา คัจฉามีติ ปะชานาติ. หมายถึง เดินอยู่ก็กำหนดรู้ว่า คนเดินอยู่

1.2.2 วิธีปฏิบัติ

- (1) สายตาเตรียมไว้มองไกลประมาณ 2 - 3 เมตร
- (2) จิตจดจ่ออยู่ที่อาการเคลื่อนไหวของเท้าสติกำหนดรู้
- (3) คำบริกรรมในใจกับอาการเคลื่อนไหวต้องไปพร้อมกัน
- (4) ขณะที่เดินอยู่ ถ้ามีสภาวะธรรมอย่างอื่นที่ชัดเจนมากกว่าแทรกเข้ามา ควรหยุดกำหนดอาการเดินชั่วคราว จากนั้นตั้งใจกำหนดอารมณ์ที่แทรกเข้ามานั้น จนกระทั่งดับไป เสื่อมไป หรือไม่ชัดเจนแล้วจึงค่อยกลับมากำหนดอาการเดิน ต่อไป
- (5) เดินช้า ๆ แต่อย่าบังคับมาก จิตใจจดจ่อ มีสติกำหนดรู้อย่างต่อเนื่อง
(พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, 2550: 19)

1.2.3 วิธีเดินจงกรมระยะที่ 1

การเดินจงกรมระยะที่ 1 ใช้คำบริกรรมว่า ขวาช่างหนอ ซ้ายช่างหนอ

1.2.3.1 วิธีปฏิบัติ

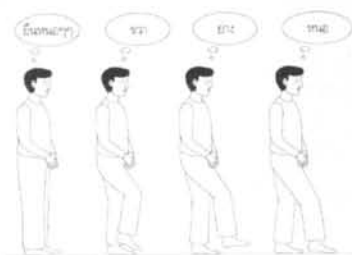
ให้กำหนดรู้อาการขึ้นก่อน 3 ครั้ง ตามองไปไกลประมาณ 2 เมตร ลำตัวตั้งตรง คอตรง สันตาคเพียงครั้งเดียว มือไขว้หลังจากนั้นเอาสติไปจับที่เท้าซ้าย หรือขวาก็ได้แล้วแต่ความถนัด ขณะบริกรรมในใจว่า ขวา จิตจะจดจ่อที่เท้าขวา เข่างอนิดหนอยอยู่ในท่าเตรียมพร้อมที่จะเดิน ไม่นิยมยกเท้า เพราะจะไปช้ำกับระยะต่อไป ขณะบริกรรมในใจว่า ข่าง เท้าต้องเคลื่อนที่ไปข้างหน้า ขาและเข่าตรง ขณะบริกรรมในใจว่า หนอ เท้าต้องหยุดการเคลื่อนที่โดยทันที ขณะที่เท้าเคลื่อนที่ไปข้างหน้า น้ำหนักตัวจะถูกถ่ายเทไปยังเท้าอีกข้างหนึ่งซึ่งอยู่ตรงกันข้าม เช่น ขวาช่างหนอ การรับน้ำหนักจะอยู่ที่เท้าด้านซ้าย ในขณะที่เท้าซ้ายเคลื่อนไป น้ำหนักจะอยู่ที่เท้าด้านขวา ส่วนของการเดินในระยะต่อไป การถ่ายเทน้ำหนักตัวก็มีลักษณะเหมือนกัน

ในที่นี้ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ต้องแยกค่าบริการเป็น 3 ช่วง เช่น ขวา ย่าง หนอ เพราะจะทำให้ไปซ้ำกับการเดินในระยะที่ 3 ค่าบริการต้องต่อเนื่องกันไป จนการเคลื่อนที่ไปของเท้าสิ้นสุดลง การเดินในระยะนี้จะเกิดการผ่อนคลายได้ดีและใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด อย่าพยายามบังคับให้ช้าหรือเร็วจนเกินไป เพราะจะทำให้เกิดการปวดศีรษะ เกร็ง ตึง และเครียดมากจนเกินไป การเดินในระยะนี้จะไม่ช้ามากนัก เพราะเป็นการกำหนดรู้เพียงอาการเคลื่อนไหวของเท้าเท่านั้น ถ้าบังคับมากจนเกินไปอาจจะไม่ส่งผลดีแก่ผู้ปฏิบัติเท่าที่ควร

การเดินในระยะนี้จะมีความรู้สึกผ่อนคลายค่อนข้างมาก ถ้าเดินแล้วเครียดหรือรู้สึกกดดันมากควรพิจารณา หรือเฝ้าสังเกตดูให้ดูว่าเกิดจากสาเหตุใด เช่น จ้องมากเกินไป ฟุ้งมากเกินไป บังคับการเดินให้ช้าเกินสภาพความเป็นจริง เพื่อสนองความต้องการของตน หรืออยากให้ได้ให้เป็นตามที่วิปัสสนาจารย์แนะนำมากเกินไป ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมันไม่สอดคล้องกับสภาพความจริงที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า ประเด็นเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียดหรือกดดัน เมื่อทราบแล้วค่อยๆ แก้ไข ผ่อนคลายความรู้สึกเหล่านั้น พยายามกำหนดให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติของแต่ละบุคคลจะทำให้การปฏิบัติของท่านก้าวหน้าและดียิ่งขึ้น (พระอธิการสมศักดิ์ โสร โท, 2550: 20-22)

ภาพที่ 4.133 แสดงการเดินจงกรมระยะที่ 1

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.2.4 วิธีเดินจงกรมระยะที่ 2

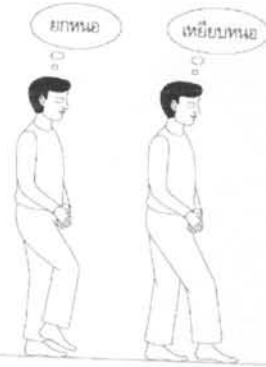
การเดินจงกรมระยะที่ 2 ใช้ค่าบริการว่า ยกหนอ เขยิบหนอ

1.2.4.1 วิธีปฏิบัติ

เมื่อกำหนดอาการขึ้น และต้นจิต คือ ออกากเดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว เอาจิตไปกำหนดอาการยกของเท้าซ้ายหรือขวาก็ได้ ในขณะที่เท้ายกขึ้นกำหนดว่า ยกหนอ การกำหนดหนอนั้นให้พร้อมกับการสิ้นสุดลงของการยก ข้อสำคัญไม่ควรที่จะยกเท้าสูงจนกระทั่งเลยข้อเท้าขึ้นไป หรือก้าวเท้ายาวจนเกินไป ขณะปล่อยเท้าลงวางแนบกับพื้นกำหนดว่า เขยิบหนอ พร้อมกับการสิ้นสุดของการเขยิบ การเดินในระยะที่ 2 นี้ จุดสำคัญที่ต้องเอาใจใส่อยู่ที่อาการเคลื่อนไหวของการยกและเขยิบ

ถึงแม้จะมีความรู้สึกขณะวางเท้าลงเหมือนมีการเคลื่อนตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย แต่ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ต้องเอาใจใส่ ให้มนสิการแต่เพียงอาการขกและเหยียบเท่านั้น (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 23-24)

ภาพที่ 4.134 แสดงการเดินจงกรมระยะที่ 2

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.2.5 วิธีเดินจงกรมระยะที่ 3

การเดินจงกรมระยะที่ 3 ใช้คำบริกรรมว่า ขกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ

1.2.5.1 วิธีปฏิบัติ

เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมกำหนดรู้อาการขึ้นสิ้นสุดลง ให้เอาสติไปจดจ่อที่อาการขกขึ้นของเท้า พร้อมกับกำหนดว่า ขกหนอ ลักษณะของการขกเท้าเข้าจะงอเล็กน้อย สิ้นเท้าปลายเท้าจะขกขึ้นพร้อมๆ กัน แต่ไม่สูงจนเลยข้อเท้า จากนั้นให้เคลื่อนเท้าไปข้างหน้าอย่างช้าๆ และกำหนดว่า ย่างหนอ การเคลื่อนไปของเท้าไม่ควรยาวจนเกินไป เพราะจะทำให้การทรงตัวไม่ดี ความห่างระหว่างเท้าไม่มากกว่าหนึ่งฝ่าเท้า เพราะถ้าชิดกันจนเกินไปจะทำให้เกิดอาการชวนเซได้ และน้ำหนักตัวจะไม่สม่ำเสมอ เมื่อสิ้นสุดการก้าวอย่างแล้วให้วางเท้าลงแนบชิดกับพื้นอย่างช้าๆ พร้อมกับการกำหนดรู้ด้วยสติว่า เหยียบหนอ หนอนั้นให้กำหนดพร้อมกับการสิ้นสุดของการเหยียบ ไม่ก่อนหรือหลัง

ผู้ปฏิบัติที่กำหนดเดินจงกรมจังหวะนี้จะมีความประจักษ์แจ้งอยู่อย่างหนึ่งว่า รูปนามที่ตนเองกำหนดอยู่นี้ มีลักษณะไม่เที่ยง (อนิจจตา) มีลักษณะบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าเป็นทุกข์ (ทุกขตา) ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ หรือทนยากอันเนื่องมาจากสภาพที่ถูกบีบคั้นจากเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น ลักษณะอีกอย่างหนึ่งที่สื่อแสดงให้รู้ด้วยปัญญาอย่างแท้จริงว่า ไม่ใช่ตัวตัวตน

(อนาคต) บังคับบัญชาไม่ได้ การเดินจงกรมในระยะที่ 3 นี้ นักปฏิบัติจะได้ตระหนักรู้สภาวะลักษณะดังกล่าว (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 25-26)

ภาพที่ 4.135 แสดงการเดินจงกรมระยะที่ 3

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.2.6 วิธีเดินจงกรมระยะที่ 4

การเดินจงกรมระยะที่ 4 ใช้คำบริกรรมว่า ยกส้นเท้า ยกส้นเท้า ยกส้นเท้า ยกส้นเท้า

1.2.6.1 วิธีปฏิบัติ

เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมกำหนดรู้อาการขึ้น และกำหนดรู้ต้นจิตว่า อยากเดินเท้า 3 ครั้งแล้ว จากนั้นก็เอาใจใส่อาการยกส้น โดยกำหนดว่า ยกส้นเท้า ลักษณะของการยกส้นไม่ควรยกสูงจนเลยข้อเท้าขึ้นไป จากนั้นตามดูอาการเคลื่อนไหวของการยกเท้ากำหนดว่า ยกส้นเท้า ลักษณะของการยกเท้าให้กระดกปลายเท้าขึ้นอย่างช้าๆ จากนั้นให้เคลื่อนเท้าไปข้างหน้าอย่างช้าๆ กำหนดว่า ยกส้นเท้า จากนั้นวางเท้าลงสติจดจ่อที่อาการเคลื่อนไหวขณะที่เท้าแนบชิดกับพื้นและสิ้นสุดลง กำหนดว่า เหยียบส้นเท้า (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 27)

ภาพที่ 4.136 แสดงการเดินจงกรมระยะที่ 4

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.2.7 วิธีเดินจงกรมระยะที่ 5

การเดินจงกรมระยะที่ 5 ใช้คำบริกรรมว่า ขกสั้นหนอ ขกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ

1.2.7.1 วิธีปฏิบัติ

เมื่อผู้ปฏิบัติกำหนดรู้อาการขึ้นและดับจิต 3 ครั้งแล้ว จากนั้นกำหนดรู้อาการยกขึ้นของส้นเท้า เข้าจะงอนิดหน่อย โดยตั้งใจเอาสติกำหนดรู้ที่อาการยกส้นว่า ขกสั้นหนอ พยายามกำหนดให้ทันกับอาการเคลื่อนไหว อย่าให้ก่อนหรือหลัง จากนั้นค่อยๆ กระดกปลายเท้าขึ้นอย่างช้าๆ กำหนดอาการเคลื่อนไหวนั้นว่า ขกหนอ เมื่อการยกส้นสุดลง ให้เคลื่อนเท้าไปข้างหน้าจิตจดจ่อที่อาการเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างเชื่องช้า นั้นกำหนดว่า ย่างหนอ เสร็จแล้วค่อยๆ ปล่อยเท้าลงไปเล็กน้อยแต่ยังไม่ถูกพื้น โดยเท้าจะขนานกับพื้นในขณะที่เท้าเคลื่อนที่ลงไปกำหนดว่า ลงหนอ จากนั้นวางเท้าแนบกับพื้นพร้อมกับกำหนดว่า ถูกหนอ ให้พอดีกันไม่ให้ถูกก่อนหรือหลังเพราะจะไม่ได้สมาธิหรือ ทันปัจจุบัน (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร โท, 2550: 28)

ภาพที่ 4.137 แสดงการเดินจงกรมระยะที่ 5

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.2.8 วิธีเดินจงกรมระยะที่ 6

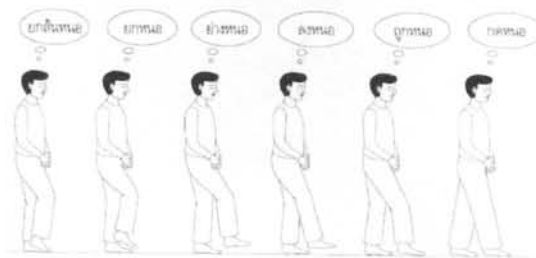
การเดินจงกรมระยะที่ 6 ใช้คำบริกรรมว่า ขกสั้นหนอ ขกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ กดหนอ

1.2.8.1 วิธีปฏิบัติ

เมื่อกำหนดรู้อาการขึ้นและดับจิตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมก็ตั้งใจจดจ่อที่อาการยกส้นขึ้นอย่างช้าๆ พร้อมกับกำหนดว่า ขกสั้นหนอ จากนั้นกำหนดรู้อาการเคลื่อนไหวของปลายเท้าที่

ขึ้นอย่างช้าๆ กำหนดว่า ยกหนอ เมื่อเคลื่อนเท้าไปข้างหน้ากำหนดว่า ย่างหนอ ต่อจากนั้นกำหนดรู้
อาการปล่อยเท้าลงอย่างช้าๆ กำหนดว่า ลงหนอ หยุดนิกหนึ่งเท้าจะขนานกับพื้นแต่ยังไม่ถูกพื้น
จากนั้นให้กำหนดรู้อาการเคลื่อนไหวของปลายเท้าที่ค่อยๆ เคลื่อนลงไปจนกระทั่งถูกพื้น แต่ส้นเท้า
ยังไม่ถูกพื้นกำหนดว่า ถูกหนอ ต่อไปก็ให้เอาสติไปจนจ่อที่อาการเคลื่อนไหวของส้นเท้าที่ค่อย
ปล่อยลงไปอย่างเชื่องช้า จนกระทั่งถึงพื้นพร้อมกับกำหนดว่า กคหนอ หรือจะปล่อยเท้าลงอย่าง
ช้าๆ จนถูกพื้น โดยกำหนดว่า ถูกหนอ ขณะที่กคเท้าลงไปทีพื้นให้กำหนดอาการกคพร้อมกับ
บริกรรมว่า กคหนอ ดังนี้ (พระอธิการสมศักดิ์ โสโรโต, 2550: 29)

ภาพที่ 4.138 แสดงการเดินจงกรมระยะที่ 6

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.3 การนั่งกำหนด

ผู้ปฏิบัติธรรมเลือกทำนั่งสมาธิในท่าที่ถนัด จากนั้นให้วางมือซ้อนกัน นิ้วหัวแม่มือจะชิด
กันก็ได้ ยึดกายให้ตรง อย่ายึดมากจนรู้สึกเกร็ง พยายามให้ผ่อนคลาย หลับตาลงเบาๆ จากนั้นให้
กำหนดรู้การเคลื่อนไหวของท้อง (กาย) กับใจที่รู้อาการในขณะที่ท้องพอง-ยุบ ตามเป็นจริง พยายาม
ปล่อยวางเรื่องเก่าหรือสิ่งเก่าๆ เท้าทันอารมณ์หรือสภาพธรรมอันเป็นปัจจุบัน

1.3.1 หลักการ

นีสีทะติ ปัลลังกัง อาภุชิต์วา อุชุง กายัง ปะณิธายะ ปะริมุขัง สะติง อูปีฎฐะเปตฺวา.
หมายถึง นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ตั้งสติเข้าสู่อารมณ์ (กรรมฐาน) เฉพาะหน้า

1.3.2 วิธีปฏิบัติ

- (1) นั่งขัดสมาธิ ตั้งกายให้ตรง คอตรง
- (2) ต้องมีสติระลึกอาการ เคลื่อนไหวของท้องพอง-ยุบ

- (3) จิตใจจดจ่อและแนบชิดที่อาการขึ้นๆ ลงๆ ของท้องพอง-ยุบ
- (4) วางจิตกำหนดที่ตรงสะคือขณะที่กำหนดควรหลับตา
- (5) ใช้จิตเพียรดูอาการเคลื่อนไหวบริเวณท้อง
- (6) ขณะที่ท้องพองขึ้นกำหนด บริกรรมในใจ ว่า พองหนอ
- (7) ขณะที่ท้องแฟบลงกำหนด บริกรรมในใจ ว่า ยุบหนอ
- (8) จิตที่รู้อาการพอง-ยุบ กับคำบริกรรม และสติที่ระลึกไว้ควรให้พร้อมกัน
(พระอธิการสมศักดิ์ โสโรโต, 2550: 34-35)

ภาพที่ 4.139 แสดงการนั่งกำหนด

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

1.3.3 การนั่งกำหนดระยะที่ 2

การนั่งกำหนด 2 ระยะ ใช้คำบริกรรมว่า พองหนอ ยุบหนอ

1.3.3.1 วิธีปฏิบัติ

ในการบริกรรมในใจว่า พองหนอ สติต้องตามระลึกอาการตั้งแต่ท้องเริ่มพอง ขณะอาการพองกำลังดำเนินอยู่ ขณะที่อาการพองหายไป สติตามระลึกว่า ยุบหนอ ก็ให้กำหนดรู้ตั้งแต่เริ่มมีการยุบ ขณะอาการยุบยังปรากฏอยู่ และอาการหุบหุบยุบลง คำบริกรรมและอาการพอง-ยุบ ต้องตรงกัน อย่างสอดคล้อง ไม่ใช่พอง-ยุบ หายไปแล้วจึงค่อยบริกรรมตามหลัง หรือพอง-ยุบยังไม่ปรากฏก็บริกรรมไปก่อนเสียแล้ว ส่วนหนอนั้นบริกรรมต่อท้ายเมื่ออาการนั้นๆ สิ้นสุดลง (พระอธิการสมศักดิ์ โสโรโต, 2550: 31)

1.3.4 การนั่งกำหนดระยะที่ 3

การนั่งกำหนด 3 ระยะ ใช้คำบริกรรมว่า พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ

1.3.4.1 วิธีปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติธรรมที่สามารถกำหนดอาการพอง-ยุบ 2 ระยะได้ชัดเจนแล้ว และมีสภาวะที่เอื้อต่อการเพิ่มระยะของการนั่ง เช่น ขณะที่กำหนดอาการยุบหนอนั้น อาการพองยังไม่ปรากฏขึ้นมา จนทำให้เกิดช่องว่างหรือมีที่ห่างพอจะใส่คำกำหนดว่า นั่งหนอ ได้ การใส่คำบริกรรม นั่งหนอ ต้องกำหนดให้เร็วขึ้นนิดหน่อย ก่อนที่อาการพองจะปรากฏขึ้นมา ถ้าอาการพองปรากฏขึ้นมาแล้วจะใส่คำว่านั่งหนอไม่ได้ (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 32)

1.3.5 การนั่งกำหนดระยะที่ 4

การนั่งกำหนด 4 ระยะ ใช้คำบริกรรมว่า พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ

1.3.5.1 วิธีปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติธรรมที่ผ่านการกำหนดพอง-ยุบ 3 ระยะมาแล้ว ถ้าช่องว่างหรือยังมีที่ห่างมากพอสามารถเติมคำบริกรรมว่าถูกหนอได้อีก ก่อนที่อาการพองจะปรากฏออกมา เมื่อเพิ่มคำบริกรรมนี้เข้าไปจะได้พอดีกัน การกำหนด ถูกหนอ ให้กำหนดอาการถูกหนอที่ ก้นช้อยทางขวา โดยให้กำหนดรู้เพียงอาการถูกต้องสัมผัสเพียงด้านเดียวก่อน เพราะถ้ากำหนดทั้งสองด้านอาจจะทำให้สับสนหรือเกิดอาการมึนงงได้ เมื่อมีสภาวะที่เกื้อกูล และเหมาะสมแล้ว จึงจะให้กำหนดการย้ายถูกอีกข้างต่อไป ซึ่งวิปัสสนาจารย์จะเป็นผู้แนะนำวิธีกำหนดแก่นักปฏิบัติเอง (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, 2550: 34)

1.4 การนอนกำหนด

1.4.1 หลักการ

สะยาโน วา สะยาโนมหิติ ปะชานาติ. หมายถึง นอนอยู่ก็กำหนดรู้ว่า ตนนอนอยู่

1.4.2 วิธีการปฏิบัติ

- (1) มีสติสัมปชัญญะกำหนดครุในอาการเคลื่อนไหวของร่างกาย
- (2) ขณะเอนกายลง เพื่อจะนอนพึงกำหนดว่า เอนหนอ เอนหนอ เอนหนอ
- (3) ขณะที่ข้อศอก ตะโพก แผ่นหลัง ศีรษะหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายสัมผัสพื้น พึงกำหนดทันทีว่า ถูกหนอ ถูกหนอ ถูกหนอ
- (4) ขณะที่นอนแบบตะแคงขวาหรือหงายขนานราบกับพื้นพึงกำหนดไว้ในใจว่า นอนหนอ นอนหนอ นอนหนอ
- (5) เมื่อนอนลงไปเรียบร้อยแล้ว พึงหลับตาและเริ่มกำหนดคือเอาจิตไปจดจ่อที่อาการเคลื่อนไหว ชันลงของท้องขณะท้องพองขึ้น กำหนดว่า พองหนอ พองหนอ พองหนอ ขณะใดท้องแฟบลงกำหนดว่า ยุบหนอ ขณะใดท้องพองขึ้นก็กำหนดว่า พองหนอ หรือกำหนด นอนหนอ ถูกหนอ ตามควรแก่สภาวะ หรือระยะนั้นๆ จนกระทั่งหลับไปอย่างมีสติ เมื่อรู้สึกตัวตื่นขึ้น จึงเริ่มต้นการกำหนดอย่างต่อเนื่องต่อไป (พระอริการสมศักดิ์ โสร โท, 2550: 38-39)

1.5 การกำหนดอิริยาบถย่อย

1.5.1 หลักการ

อะภิกกันเต ปฏิกกันเต สัมปะชานะการี โหติ, อาโลกิเต วิลอกิเต สัมปะชานะการี โหติ, สัมมิญฺชิตะ ปะสาริตะ สัมปะชานะการี โหติ, สังฆาปฏิตตะจิวะระชาระเณ สัมปะชานะการี โหติ, อะสิตะ ปิตะ ขายิตะ สายิตะ สัมปะชานะการี โหติ, อุจจาระปัสสาวะกัมเม สัมปะชานะการี โหติ, คะเต รุเต นิสินเน สุตเต ชาคะริเต ภาสิตะ ตุณฺหีภาเว สัมปะชานะการี โหติ.

หมายถึง ผู้ปฏิบัติธรรมทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการก้าวไปข้างหน้า ในการถอยกลับ ทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการดูแล ในการเหยียดแขนขา, เป็นผู้ทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการก้าวเข้าในการเหยียดออก, ทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการทรงไว้ซึ่งสังฆาฏิ บาตร และจีวร ทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการกิน ในการดื่ม ในการเคี้ยว ในการลิ้ม, ทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ทำความรู้ตัวอยู่เสมอ ในการเดิน ในการขึ้น ในการนั่ง ในการนอน แม้ในการตื่น ในการกล่าว ในการนั่งอยู่ เป็นต้น

1.5.2 วิธีปฏิบัติ

- (1) จิตจดจ่อไว้ที่อาการเคลื่อนไหว ในขณะที่กำหนดอาการต่างๆ

- (2) ขณะกำหนดคอยู่นั้น คำบริกรรมกับจิต และสติต้องพร้อมกัน
- (3) ควรกำหนดอย่างช้าๆ และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
- (4) เมื่อมีอาการ หรือสภาวะธรรมอย่างอื่นแทรกเข้ามา พึงหยุดการกำหนดชั่วคราว จากนั้นให้เอาใจใส่ กำหนดรู้อารมณ์ที่แทรกเข้ามานั้นทันที เมื่อสภาวะนั้นหายไปจึงกลับมากำหนดที่อารมณ์เดิมอีกครั้ง (พระอริการสมศักดิ์ โสร โท, 2550: 40-41)

2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

เวทนา หมายถึง ความรู้สึกหรือความเสวยอารมณ์ที่ปรากฏในขณะปฏิบัติทั้งทางการ และจิตใจ เช่น ความรู้สึกสุขสบาย หรือความรู้สึกทุกข์ไม่สบาย ที่ปรากฏขึ้นในร่างกาย ความรู้สึกสุขใจ ดีใจ เป็นปลื้ม หรือทุกข์ทางใจ อึดอัด ขัดเคือง ไม่พอใจ ไม่สบายใจ เป็นต้น เวทนานี้เมื่อจำแนกออกไปแล้วมี 3 ประเภท คือ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา ซึ่งถ้าหากมีความชัดเจนกว่าอาการพอง - ยุบ ควรตั้งใจกำหนด จนกระทั่งเวทนาหรือความเสวยอารมณ์นั้นๆ จะเสื่อมไป หายไป ถ้ามีอาการอื่นที่ชัดเจนมากกว่านี้อีก ก็ให้ย้ายไปกำหนดอารมณ์นั้นทันที ควรกำหนดทีละอารมณ์ ไม่ควรกำหนดหลายอย่างพร้อมกัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน จนก่อให้เกิดความเครียดมากขึ้น ซึ่งอาจจะไม่เป็นผลดีแก่นักปฏิบัติใหม่

2.1 วิธีปฏิบัติ

ขณะปวด กำหนดว่า ปวดหนอ ปวดหนอ ขณะเจ็บ กำหนดว่า เจ็บหนอ เจ็บหนอ ขณะซา กำหนดว่า ซาหนอ ซาหนอ ขณะคัน กำหนดว่า คันหนอ คันหนอ ขณะเมื่อย กำหนดว่า เมื่อยหนอ เมื่อยหนอ ขณะแสบ กำหนดว่า แสบหนอ แสบหนอ เป็นต้น

การกำหนดเวทนารู้เวทนานี้ นักปฏิบัติต้องมีความอดทนค่อนข้างมาก เพราะถ้ามีความอดทนน้อยคอยเปลี่ยนอิริยาบถอยู่บ่อยๆ จะทำให้เสียสมาธิมากถ้าทนไม่ไหวจริงๆ ก็ควรกำหนดเวลาในการนั่งให้น้อยลงและค่อยๆ เพิ่มไปที่ละ 3-5-10 นาที เมื่อครบตามเวลาที่ตั้งใจไว้แล้วก็ให้เปลี่ยนอิริยาบถไปเดินจงกรม เมื่อเดินจงกรมครบตามเวลาที่ได้กำหนดไว้ก็กลับมานั่งพยายามเดินนั่งสลับกันไม่ควรจะเดินหรือนั่งอย่างเดียว เพราะจะทำให้อิริยาบถหรืออินทรีย์ 5 ไม่สม่ำเสมอ ถ้าเป็นไปได้ควรเดินและนั่งให้เท่าๆ กันไปตั้งแต่เริ่มต้น การตามกำหนดรู้เวทนานี้ นับเนื่องในเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

นักปฏิบัติต้องวางใจให้เป็นกลาง อย่าไปอยากให้หาย อย่าไปอยากเอาชนะ อย่าไปอยากรู้ว่ามีมันจะดับหรือไม่ดับอย่างไร ให้ทำหน้าที่เพียงแค่การเฝ้าดูอย่างมีสติเท่านั้น

2.2 การกำหนดเวทนา

การกำหนดเวทนามีอยู่ 3 วิธี ดังนี้

(1) การกำหนดแบบเศษฐิหน้า คือ ตั้งใจกำหนดแบบไม่ทอดยตายเป็นตาย โดยเอาจิตไปจดจ่อที่อาการปวด จีกลงไปบริเวณที่กำลังปวดมากที่สุด วิธีนี้นักปฏิบัติจะค่อนข้างเหน็ดเหนื่อย เพราะต้องใช้พลังจิตอย่างทุ่มเทและจดจ่อมากที่สุด แต่ก็มีประโยชน์ในการรู้แจ้งทุกข์ลักษณะอย่างพิเศษ

(2) การกำหนดแบบลอบทำร้าย คือ ตั้งใจกำหนดแบบจุ่มใจในตอนแรกๆ พอรู้สึกว่กำลังความเพียรมีน้อยก็ถอยออกมาเตรียมความพร้อมใหม่ เมื่อพร้อมแล้วก็เข้าไปกำหนดอีกครั้งหนึ่ง เช่น ขณะกำหนดปวดอยู่นั้นความปวดกลับทวีความรุนแรงมากขึ้นจนไม่สามารถทนไหว จึงหยุดกำหนดรู้อาการปวดแต่เปลี่ยนไปกำหนดรู้อาการฟอง-ยุบ หรืออารมณ์อื่นๆ แทนแต่ยังไม่ถึงขั้นที่ต้องเปลี่ยนอิริยาบถไปยืนหรือเดินในขณะนั้น

(3) การกำหนดแบบเฝ้าดูหรือสังเกตการณ์ คือ เมื่อรู้สึกว่ปวดหรือเจ็บมากก็มีได้ไปกำหนดดอกลงไปอีก เพียงแต่กำหนดรู้ด้วยสติปัญญาอยู่เฉยๆ เช่น กำหนดว่า ปวดหนอ ปวดหนอ เจ็บหนอ เจ็บหนอ เจ็บหนอ เจ็บหนอ เมื่อยหนอ เมื่อยหนอ เมื่อยหนอ ซาหนอ ซาหนอ ซาหนอ หรือ รู้หนอ รู้หนอ รู้หนอ เป็นต้น ไม่เน้นหรือย้ำเพียงแต่เฝ้าสังเกตอาการที่เป็นไปเท่านั้น (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, 2550: 45-47)

3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การตามกำหนดจิตรู้ จิต หมายถึง ธรรมชาติหรือสภาวะธรรมอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่รับรู้อารมณ์ ผู้ปฏิบัติธรรมควรกำหนดรู้ตามสภาพที่เป็นจริง ดังนี้ การตามกำหนดรู้จิต ที่คึดน้อมไปหาหรือรับอารมณ์ในที่ไกลหรือใกล้ ผู้ปฏิบัติธรรมควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะการกำหนดรู้จิตนั้นเป็นของละเอียดอ่อนมาก ถ้ากำหนดไม่ถูกวิธีบางครั้งทำให้สับสนและฟุ้งซ่านมากขึ้น อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียดและอาการมึนตึ๊งของศีรษะได้

ก่อนการกำหนด ผู้ปฏิบัติธรรมต้องวางใจให้เป็นปกติเสมือนหนึ่งไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาก่อน เพราะเมื่อไม่มีสภาวะลักษณะอย่างนี้ใจเราก็เป็นปกติ ไม่มีชอบหรือชัง แต่พอสภาวะนี้เข้ามาทำให้ใจเราเสียความเป็นปกติไป ฉะนั้น การกำหนดต้องพิจารณาด้วยสติปัญญาให้รู้ตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ต้องไปคิดปรุงแต่งหรือใส่ข้อมูลอื่นใดเข้าไปอีก ให้กำหนดรู้อย่างเดียว เกิดอะไร คิดอะไรก็ให้กำหนดรู้ไปตามนั้น เพราะผู้ปฏิบัติธรรมมีหน้าที่กำหนดรู้ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

เพื่อให้เข้าถึงความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จนสามารถถอนอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นลงได้ ไม่มีหน้าที่คิด แต่จิตมีหน้าที่คิด ผู้ปฏิบัติธรรมมีหน้าที่กำหนดรู้ ก็ให้ทำหน้าที่กำหนดรู้ไปตามนั้น อย่าไปสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นมาเป็นปัญหาแก่ตนเอง

3.1 วิธีปฏิบัติ

ขณะคิด กำหนดว่า คิดหนอ คิดหนอ เน้นย้ำ ซ้ำ หนักแน่น ทิ้งจังหวะเล็กน้อย เพื่อผ่อนคลาย ถ้าในกรณีที่กำหนดแบบถี่เร็ว ฉับไว จดจ่อ นั้นต้องตอกย้ำและติดต่อกันไม่มีการทิ้งจังหวะ แต่ข้อค้อย คือ ทำให้เกิดความเครียดได้ ฉะนั้นผู้ปฏิบัติธรรมจึงควรเลือกให้เหมาะกับตนเองและบางครั้งสามารถใช้ได้ทั้ง 2 วิธีแบบผสมผสานกันจะทำให้เกิดพลัง ในการสยบอารมณ์ รวมทั้งเกิดการผ่อนคลายไปด้วยในตัว นอกนั้นก็กำหนดเหมือนกัน

ขณะคิดถึง	กำหนดว่า	คิดถึงหนอ คิดถึงหนอ คิดถึงหนอ
ขณะนึก	กำหนดว่า	นึกหนอ นึกหนอ นึกหนอ
ขณะฟังชาน	กำหนดว่า	ฟังชานหนอ ฟังชานหนอ ฟังชานหนอ
ขณะหงุดหงิด	กำหนดว่า	หงุดหงิดหนอ หงุดหงิดหนอ หงุดหงิดหนอ
ขณะรำคาญ	กำหนดว่า	รำคาญหนอ รำคาญหนอ รำคาญหนอ
ขณะซึม	กำหนดว่า	ซึมหนอ ซึมหนอ ซึมหนอ
ขณะว่าง	กำหนดว่า	ว่างหนอ ว่างหนอ ว่างหนอ
ขณะสงบ	กำหนดว่า	สงบหนอ สงบหนอ สงบหนอ
ขณะนิ่ง	กำหนดว่า	นิ่งหนอ นิ่งหนอ นิ่งหนอ ฯลฯ

(พระอริการสมศักดิ์ โสร โท, 2550: 48-50)

4) ธรรมานุปัสสนาสติปัญญา

ธรรมานุปัสสนาสติปัญญา หมายถึง การตามกำหนดรู้ธรรมารมณ ธรรมารมณ คือสิ่งที่จิตรู้หรือสิ่งที่มาประกอบกับจิต ปรงแต่งจิต เมื่อเรียกให้ตรงกับสภาวะของผู้ปฏิบัติธรรมก็ได้แก่สภาวะธรรม ซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมควรเอาใจใส่เฝ้าดูและกำหนดรู้ให้ทันปัจจุบัน โดยอาศัยความเพียรมีสติระลึกรู้อยู่ทุกขณะ ดังนี้

ขณะเห็น กำหนดว่า เห็นหนอ เห็นหนอ เห็นหนอ โดยกำหนดเพียงอาการเงาๆ ว่างๆ ของรูป ไม่ต้องกำหนดที่ตา และในขณะที่กำหนดก็ไม่ต้องไปจ้องดูรูปเพราะกิเลสจะเข้า

ขณะได้อิน กำหนดว่า ได้อินหนอ ได้อินหนอ ได้อินหนอ โดยกำหนดเพียงแต่อาการที่ได้ยินเสียงเท่านั้น แต่ไม่ต้องเอาจิตไปจดจ่อที่หูหรือกำหนดที่หู โดยกำหนดเพียงอาการที่ประสาทหูรับเสียงเท่านั้น เพราะจริงๆ แล้วหูกับเสียงต่างคนต่างอยู่

ขณะได้อกลิ่น กำหนดว่า กลิ่นหนอ กลิ่นหนอ กลิ่นหนอ โดยกำหนดขณะที่ยมูก (ฉานปสาท) รับรู้กลิ่น ในขั้นแรกๆ ไม่ต้องแยกแยะว่าหอมหรือเหม็น ให้กำหนดเพียงแต่กลิ่นเท่านั้น เมื่อสมาธิญาณแก่กล้าแล้ว จะสามารถกำหนดได้เอง

ขณะรู้รส กำหนดว่า รสหนอ รสหนอ รสหนอ โดยกำหนดขณะที่ยลิ้น (ชีวหาปสาท) รับรู้รส ในขั้นต้นให้กำหนดเพียงแต่รสเท่านั้น ยังไม่ต้องกำหนดละเอียดมากนัก เพราะถ้ากำหนดละเอียดในขณะที่ยสมาธิญาณยังไม่เจริญเพียงพอ อาจกลับกลายเป็นความฟุ้งซ่านหรือเครียดไป

ขณะถูกต้องสัมผัส กำหนดว่า ถูกหนอ ถูกหนอ ถูกหนอ โดยกำหนดที่กายประสาทกระทบสัมผัสในขณะนั้นๆ เช่น

ขณะเย็น	กำหนดว่า	เย็นหนอ เย็นหนอ เย็นหนอ
ขณะร้อน	กำหนดว่า	ร้อนหนอ ร้อนหนอ ร้อนหนอ
ขณะอ่อน	กำหนดว่า	อ่อนหนอ อ่อนหนอ อ่อนหนอ
ขณะแข็ง	กำหนดว่า	แข็งหนอ แข็งหนอ แข็งหนอ

(พระอริการสมศักดิ์ โสร โท, 2550: 51-52)

4.3.8.3 ตารางกิจกรรม

วัดภักทันทะอาสาการาม เป็นวัดปฏิบัติที่เปิดรับผู้มาปฏิบัติธรรมทุกวัน ซึ่งตารางกิจกรรมสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมจะมีความเหมือนกันทุกประการในแต่ละวัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เวลา	
03.30-04.00 น.	ตื่นนอนทำกิจส่วนตัว
04.00-06.45 น.	ปฏิบัติกรรมฐาน
04.30-06.45 น.	ทำวัตรเช้า (เฉพาะวันพระ)
06.45-08.30 น.	รับประทานอาหารเช้า และกำหนดอิริยาบถย่อย
08.30-11.00 น.	ปฏิบัติกรรมฐาน
11.00-12.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
12.00-17.00 น.	ปฏิบัติกรรมฐาน
14.30-17.00 น.	สอบอารมณ์
17.00-17.45 น.	กำหนดอาบน้ำ

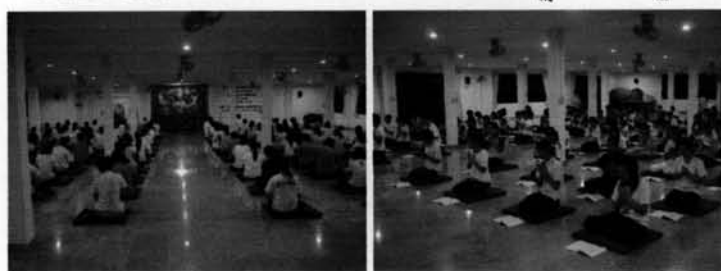
18.00 น.	สัณฺญาณระฆัง
18.30-20.00 น.	ทำวัตรเย็น (ฟังธรรมะบรรยายเฉพาะวันพระ)
20.00-22.00 น.	ปฏิบัติกรรมฐาน
22.00-03.30 น.	พักผ่อนนอนกำหนด

4.3.8.4 อธิบายกิจกรรม

4.3.8.4.1 กิจกรรมทำวัตรเช้า

กิจกรรมทำวัตรเช้า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นที่ศาลาโพธิปักขิยธรรมชั้นล่าง ยกเว้นในกรณีที่ทางวัดมีโครงการอบรม ที่ต้องรองรับผู้ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ก็จะมอบพื้นที่ศาลาโพธิปักขิยธรรมชั้นล่าง ให้กับโครงการอบรม และมอบหมายให้พระภิกษุบางรูปมาเป็นผู้นำการทำกิจกรรมให้กับโครงการอบรม ส่วนทางวัดจะไปใช้พื้นที่ของศาลาปฏิบัติธรรมหญิงแทน โดยในกรณีนี้ ทางวัดอนุญาตให้ผู้ปฏิบัติธรรมชายสามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมที่ศาลาปฏิบัติธรรมหญิงได้ เนื่องจากโดยปกติเป็นพื้นที่ที่ห้ามสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมชาย และการทำวัตรเช้าจะมีเฉพาะวันพระเท่านั้น คือจะมีพระสงฆ์ แม่ชี ภายในวัดมาร่วมกันสวดมนต์ พร้อมกับผู้ปฏิบัติธรรมชายและหญิง

ภาพที่ 4.140 แสดงกิจกรรมทำวัตรเช้า และปฏิบัติกรรมฐาน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.8.4.2 กิจกรรมปฏิบัติกรรมฐาน

กิจกรรมปฏิบัติกรรมฐาน โดยทั่วไปสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมสามารถปฏิบัติกรรมฐาน ณ ที่แห่งใดก็ได้ภายในวัดภายในเขตของตน คือ ผู้ปฏิบัติธรรมชายสามารถปฏิบัติที่ใดก็ได้ในเขตของผู้ปฏิบัติธรรมชาย และผู้ปฏิบัติธรรมหญิงก็สามารถปฏิบัติที่ใดก็ได้ภายในเขตของผู้ปฏิบัติธรรมหญิง หรือแม้แต่ภายในที่พัก แต่สำหรับทางโครงการอบรมปฏิบัติธรรม ทางวัดจะจัดพื้นที่ชั้นล่างศาลา

โพธิปักขิยธรรม เป็นสถานที่รองรับสำหรับการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมสำหรับฝึกฝนตนเอง ผ่านการทำวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 โดยการกำหนดรู้ในสิ่งต่างๆ 4 ประการ ผ่านอิริยาบถ ยืน เดิน และนั่ง และรวมถึงอิริยาบถย่อยต่างๆ และในระหว่างการปฏิบัติกรรมฐาน ถ้ามีช่วงเวลาที่ตรงกับการสอบอารมณ์กับพระวิปัสสนาจารย์ ก็สามารถเข้าไปสอบอารมณ์ได้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติกรรมฐานให้ได้รับความก้าวหน้ามากขึ้น

ภาพที่ 4.141 แสดงกิจกรรมปฏิบัติกรรมฐาน ที่ศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.8.4.3 กิจกรรมรับประทานอาหาร และกำหนดอิริยาบถย่อย

กิจกรรมผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนจะได้ไปรับประทานอาหารที่โรงทานสำนัก และในระหว่างการรับประทานอาหาร หรือหลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ก็จะต้องกำหนดอิริยาบถย่อยต่างๆ ของตนเอง ไปด้วย เพื่อให้รู้สภาวะแห่งตนอยู่ตลอดเวลา

ภาพที่ 4.142 แสดงกิจกรรมรับประทานอาหารเช้า และกำหนดอิริยาบถย่อย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.8.4.4 กิจกรรมทำวัตรเย็น

กิจกรรมทำวัตรเย็น เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นที่ชั้นล่างของศาลาโพธิปักขิยธรรมเป็นประจำทุกวัน ยกเว้นเมื่อทางวัดมีโครงการอบรมผู้ปฏิบัติธรรม ที่มีผู้ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ทางวัดก็จะมอบพื้นที่ศาลาโพธิปักขิยธรรมให้กับโครงการอบรม และจะจัดให้มีพระภิกษุสงฆ์บางรูปมาเป็น

ผู้นำกิจกรรมทำวัตรเย็นให้กับโครงการอบรม ส่วนทางวัดเองจะไปใช้พื้นที่ของศาลาปฏิบัติธรรม หอฉันแทน เช่นเดียวกับกิจกรรมการทำวัตรเช้า กิจกรรมทำวัตรเย็นเป็นกิจกรรมที่มีพระภิกษุสงฆ์ แม่ชี ผู้ปฏิบัติธรรมหญิง และผู้ปฏิบัติธรรมชาย จะมาสวดมนต์ร่วมกันเหมือนกับการทำวัตรเช้า และในวันพระจะมีกิจกรรมการฟังพระธรรมเทศนาเพิ่มขึ้นมาหลังจากการทำวัตรเย็นได้เสร็จสิ้นแล้ว

ภาพที่ 4.143 แสดงกิจกรรมทำวัตรเย็นที่ศาลาปฏิบัติธรรมหญิง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.144 แสดงกิจกรรมทำวัตรเย็นที่ศาลาโพธิปักขิยธรรม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.8.4.5 กิจกรรมสอบอารมณ์

กิจกรรมสอบอารมณ์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้พัฒนาตนเองในเรื่องของการปฏิบัติกรรมฐาน โดยพระวิปัสสนาจารย์จะเป็นผู้คอยซักถามปัญหา และอารมณ์ของผู้ปฏิบัติ เมื่อพบปัญหาในการปฏิบัติ พระวิปัสสนาจารย์จะเป็นผู้ชี้แจง ให้ความกระจ่าง และแก้ไข ปัญหาเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติกรรมฐาน

ภาพที่ 4.145 แสดงกิจกรรมการสอบอารมณ์

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.9 แนวทางส่งเสริมในการจูงใจผู้ปฏิบัติธรรม

วัดภักทันทะอาสาฬหาราม มีแนวส่งเสริมในการจูงใจผู้ปฏิบัติธรรม ดังนี้

4.3.9.1 การโฆษณา (Advertising)

4.3.9.1.1 สื่อสิ่งพิมพ์

วัดภักทันทะอาสาฬหาราม ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่สำคัญ คือ แผ่นพับ และวารสารราย 3 เดือน ซึ่งแผ่นพับจะใช้แจกแก่ผู้ที่มาวัด โดยทั่วไป หรือร่วมกิจกรรมต่างๆของทางวัด และอาจจะมีการนำไปกลับแจกต่อกัน ซึ่งภายในแผ่นพับจะมีข้อมูลเกี่ยวกับวัด และสถานที่รองรับผู้เข้าร่วมการปฏิบัติธรรมกับทางวัด ส่วนวารสารราย 3 เดือน จะเป็นการพิมพ์แจกสำหรับผู้ที่มาวัด หรือมาปฏิบัติธรรมภายในวัด ซึ่งภายในวารสารก็จะมีบทความต่างๆ ข่าวสารของทางวัด และตารางการปฏิบัติธรรม (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

เมื่อสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆเหล่านี้ได้กระจายออกไปยังผู้สนใจและผู้ปฏิบัติธรรม ก็อาจจะสามารถส่งผลให้ผู้คนรอบข้างของผู้ที่ได้รับสื่อสิ่งพิมพ์ของทางวัดได้อ่าน ทำให้เกิดความสนใจและศรัทธา และเข้ามาปฏิบัติธรรมภายในวัด อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่เคยมาวัดแล้วหรือเคยเข้าปฏิบัติธรรมที่วัด กลับมาปฏิบัติธรรมที่วัดในโอกาสต่อไป

ภาพที่ 4.146 แสดงแผ่นพับโฆษณาของวัดภักทันทะอาสาฬหาราม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

ภาพที่ 4.147 แสดงตัวอย่างวารสารของวัดภักทันทะอาสาฬหาราม

ที่มา : <http://www.bhaddanta.com>

4.3.9.1.2 สื่อแพร่ภาพและกระจายเสียง

วัดภักทันทะอาสาฬหาราม มีการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่ธรรมะ และการปฏิบัติธรรม โดยได้รับความร่วมมือจาก สถานีวิทยุ F.M. 99.75 Mhz. ในการออกอากาศทุกวันจันทร์ เวลา 06.00-06.30 น. ซึ่งสามารถรับฟังได้บริเวณภาคตะวันออก กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลบางพื้นที่ การบรรยายจะเน้นเรื่องการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

การที่สื่อวิทยุสามารถกระจายเสียงส่งสัญญาณไปได้ในหลายจังหวัด เป็นช่องทางที่ทำให้วัดสามารถขยายฐานจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น สามารถให้ข้อมูลและสร้างความตื่นตัวในการปฏิบัติธรรมให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเป็นการจูงใจให้มีผู้สนใจเพิ่มมากขึ้น

4.3.9.1.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วัดภักทันทะอาสาฬหารามมีสื่ออินเทอร์เน็ต คือ <http://www.bhaddanta.com> เป็นเว็บไซต์ (Web Site) 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับให้ข้อมูลเกี่ยวกับทางวัด วิธีการปฏิบัติ

สามารถตามแนวมหาสติปัญญา 4 ข่าวดารต่างๆ และตารางกิจกรรมปฏิบัติธรรม ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตนี้ มีความแพร่หลาย และมีวงกว้างในการเข้าถึงผู้ปฏิบัติธรรม ส่งผลให้มีผู้ปฏิบัติธรรมรับรู้ข่าวสาร และมาปฏิบัติธรรมที่วัดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้วัดภักทันทะอาสาการามมีผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นอีกด้วย (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 4.148 แสดงหน้าเว็บไซต์ของวัดภักทันทะอาสาการาม

ที่มา : ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2551

4.3.9.2 การประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

การประชาสัมพันธ์ของวัดภักทันทะอาสาการาม จะมีขึ้นในช่วงที่ทางวัดมีงานบุญใหญ่ เช่น งานทอดกฐิน และงานทอดผ้าป่า เป็นต้น ซึ่งเป็นช่วงจังหวะเวลาที่ดีที่ทางวัดสามารถให้ข้อมูลการปฏิบัติธรรม และสร้างทัศนคติที่ดีของการปฏิบัติธรรมแก่ผู้ที่มาวัด ได้เป็นจำนวนมาก (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

4.3.9.3 การขายโดยบุคคล (Personal Selling)

การขายโดยบุคคล เป็นช่องทางการจูงใจผู้ปฏิบัติธรรมที่สำคัญมากสำหรับวัดภักทันทะอาสาการาม เนื่องจากการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติธรรมมาปฏิบัติธรรมภายในวัด ทางวัดเน้นการโฆษณาแบบปากต่อปาก (Word of Mouth Marketing) ซึ่งเป็นช่องทางที่ทางวัดใช้ได้ผลเป็นอย่างดีมาโดยตลอด อีกทั้งเมื่อพระสงฆ์ของวัดได้รับนิมนต์ไปประกอบกิจกรรมตามสถานที่ต่างๆ เช่น การสอนปฏิบัติธรรมที่พุทธทศสมาคมแห่งประเทศไทยฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย และตามบ้านของเอกชนที่เปิดอบรมการปฏิบัติธรรม เป็นต้น ก็จะมีผู้ที่เลื่อมใสศรัทธา และมีการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาติดตามมาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก (พระอธิการสมศักดิ์ โสโร, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551) นอกจากนี้ทางวัดยังจัดเตรียมสำนักงานไว้คอยให้ข้อมูลแก่ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งผู้ที่มาวัด และทางโทรศัพท์

4.3.9.4 การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion)

การส่งเสริมการขายสำหรับวัดภักทันทตะอาศาราม พบว่าการเข้าปฏิบัติธรรมภายในวัดไม่มีการเก็บค่าใช้จ่ายใดๆ และสามารถเข้ามาปฏิบัติธรรมได้ทุกวัน รูปแบบการพักอาศัยก็มีความหลากหลาย เมื่อมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็สามารถพักอาศัยเดี่ยวตามกุฏิต่างๆ ได้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมง่ายต่อการเข้ามาปฏิบัติธรรมภายในวัด เนื่องจากทางวัดจะอำนวยความสะดวกในทุกๆ ด้านอย่างเพียงพอต่อการพักอาศัย อีกทั้งถ้าผู้ปฏิบัติธรรมท่านใดไม่ได้มารดมา ทางวัดมีบริการไปรับด้านหน้าชอยวัด และหากกลับทางวัดก็มีบริการไปส่งยังท่ารถด้วย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกอีกช่องทางหนึ่งแก่ผู้ปฏิบัติธรรม (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551)

4.3.9.5 การตลาดเจาะตรง (Direct Marketing)

วัดภักทันทตะอาศารามมีการใช้การตลาดเจาะตรง คือ วัดจะจัดส่งวารสารของทางวัดไปยังผู้ที่เคยมาปฏิบัติธรรมกับทางวัดแล้ว (พระอธิการสมศักดิ์ โสรโท, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2551) ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติธรรมกลับเข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัดอีก เนื่องจากเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมรำลึกถึงการปฏิบัติธรรมที่วัด พร้อมไปกับการได้รับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติธรรม อีกทั้งยังเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดส่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว ซึ่งอาจเป็นผลทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมกลับมาปฏิบัติธรรมที่วัดอีก รวมทั้งการเชิญชวนผู้คนรอบข้าง ทำให้ทางวัดมีฐานผู้ปฏิบัติที่เพิ่มมากขึ้น